

TRADICINĖS NAMŲ STATYBOS AMATŲ (DAILIDĖS, STOGDENGIO, KROSNININKO, KALVIO) BŪKLĖS KAITA LIETUVOJE 2005–2019 M.

Renata Laivyte

Tyrimas atliktas pagal Etninės kultūros testinumo ir kaitos tyrimų programą 2020 m.

Anotacija. Tarp tradicinių amatų propaguotojų, kurių dauguma šiais laikais tiekia tik smulkius, greitai pagaminamus, mobilius, buityje pritaikomus, dažnai vien dekoratyvią funkciją atliekančius gaminius, tradicinės statybos technologijų meistrai sudaro tam tikrą specifinę grupę, nes jų produkcija ir paslaugos vis dar reikalingi tokioje stambioje, jau daugelį metų savarankiškoje ūkio šakoje kaip statyba. Šiuolaikiniams namams (ir ne tik) pastatyti bei prižiūrėti naudojama daug gaminių ar paslaugų, kurių ištakos – tradicinėje amatininkystėje, senojoje kaimo trobesių statyboje. Senų objektų atnaujinimui bei restauravimui tradicinių technologijų išmanymas ypač svarbus. Todėl išskirti statybos amatus iš kitų, vykdant tradicinių amatų būklės stebėseną, yra būtina. Vietinės statybos meistrystės žinios, jų pritaikymas palaikant tradicinius statybos amatus – vienas pagrindinių etninės architektūros vertybių puoselėjimo bei kraštovaizdžio išsaugojimo veiksnių, o per tai tampa darnios aplinkos vystymo, identiteto ir kultūros ugdymo sąlyga.

Pagrindiniai žodžiai: tradiciniai statybos amatai, tradicinės statybos technologijos, meistrystė.

Įvadas

Žvelgiant į tradicinių amatų centrų ar kitų tradicinius amatus propaguojančių, globojančių įstaigų veiklą internete, tenka pastebėti, kad su tradicine namų statyba siejami amatai čia minimi labai retai, nors apie smulkesnę produkciją gaminančius amatininkus informacijos gana daug. Žodžių junginį „tradiciniai amatai“ tiek eilinis Lietuvos gyventojas, tiek „Google“ paieškos sistema lietuvių kalba pirmiausia sieja su tautodaile, kryždirbyste ar amatais, tiekiančiais smulkius gaminius, tokius kaip keraminiai ar pinti indai, drožiniai, juvelyriniai dirbiniai ir pan., kurie šiuolaikinėje buityje dažniausiai atlieka puošybinę funkciją. Pirminės paieškos metu neaptikta ir tyrimų medžiagos, nagrinėjančios būtent su tradicine statyba susijusius amatus, t. y. dailidės, stogdengio, krosnininko amatus ar kalviškos furnitūros bei statybos įrankių gamybą.

Dalis kadaise ypač praktiškų amatų, įtrauktų į 2004 m. „Tradicinių amatų ir verslų sąrašą“, kaip antai račiaus, kubiliaus ar rimoriaus, atrodo susitraukę ir praradę aktualumą. Matyt, dėl to, kad medinius ratus, traukiamus arklių, pakeitė automobiliai, o medines statines įprastoje namų buityje – plastikinės talpos. Kyla klausimas, ar toks pat likimas gali ištikti ir tradicinius amatus, susijusius su pastatų statyba. Juk prieš šimtą ar daugiau metų pastatyti mediniai pastatai vis dar naudojami, pritaikomi, klesti ir naujos statybos. Ar šiuolaikinėje statyboje naudojamos iš senovės ateinančios dailidės ar krosniaus amato žinios? Kaip šių amatų išmokstama? Kiek turime Lietuvoje tradicinę statybą išmanančių ir propaguojančių meistrų? Kas patvirtina tokių meistrų kvalifikaciją? Greitai rasti atsakymus į šiuos klausimus ar bent gauti nuorodas, kur reikėtų ieškoti, yra iššūkis tiek specialistui (architektui, tradicijų tyrinėtojiui), tiek potencialiam vartotojui, kuriam prireikia tradicinę meistrybę išmanančių amatininkų pagalbos statyboje. Informacijos apie tradicinės statybos amatus stoka gali būti viena priežasčių, kodėl pastebimai mažėja senųjų medinių namų mūsų kraštovaizdyje, o naujųjų architektūra dažnai yra nutolusi nuo tradicinių vertybių, įtakota svetimų kultūrų bei darbo patirčių kaimyninėse šalyse.

Darbo tikslas – tradicinei statybai būtinų amatų, kurie nurodyti Etninės kultūros globos tarybos (EKGT) 2004 m. patvirtintame „Tradicinių amatų ir verslų sąrašė“ (dailidės, stogdengio, krosnininko, kalvio amatai) būklės kaitos nuo 2005 m. Lietuvoje analizė.

Uždaviniai:

1. Surinkti oficialius, viešai prieinamus kiekybinius duomenis apie tradicinių namų statybos amatus ir amatininkus apibrėžtu laikotarpiu.
2. Pagal galimybes surinkti ir pateikti kokybinius duomenis apie tiriamų amatų organizacijas ir pavienių amatininkų veiklą tiriamuoju laikotarpiu.
3. Gautus duomenis išanalizuoti ir apibendrinti, stebint amatų būklės kaitą 2005–2019 m.
4. Apžvelgti šalies teisės aktus, darančius įtaką tradicinės statybos amatų būklei.

Tyrimo metodai: duomenų bei antrinių duomenų rinkimas ir analizė, apklausa, interviu.

Oficialūs duomenys apie tradicinės statybos amatus ir meistrus

Oficialiai pripažintais tradiciniais amatininkais laikomi specialistai, atestuoti kaip meistrai arba amatininkai, sertifikavę tradicinius gaminius, pagal LR Žemės ūkio ministerijos nustatytą tvarką.

Tradicinių amatų klasifikacijos apraše (2008 m.) architektūros sričiai priskirti tokie amatai: akmenskaldystė, dailidystė, kalvystė, krosnininkystė, kryždirbystė, mūrininkystė, pjovėjo (lentpjovio), plytininko, stikliaus (vitražų gamintojo) amatai, stalystė, stogdengystė, šulniakasyba bei kaminkrėtystės paslauga. Vertinant būtent tradicinės statybos amatų būklę, svarbu suprasti, kad ne visų architektūros srities amatų reikšmė medinei tradicinei statybai yra lygiavertė. Atkreiptinas dėmesys, kad kalvystės, kaip, beje, ir stalystės gaminiai tiekiami daugeliui kitų buities sričių, o architektūrai skirti gaminiai sudaro tik nedidelę dalį visos jų produkcijos. Kryždirbystė, kurianti sakralinius mažosios architektūros statinius, su pastatų statybos meistryste mažai susijusi. Mūrinei statybai atstovaujančių amatų (akmenškaldystė, plytininkystė, mūrininkystė) indėlis į tradicinę medinę statybą svarbus, tačiau gana mažas, lyginant su amatais, kildinamais būtent iš medinės tradicinės statybos.

Tiesiogiai ir betarpiškai su tradicine medine statyba susiję amatai:

- dailidystė, sukurianti visų rūšių medinius trobesius, visuomeninius statinius;
- stalystė – tiek, kiek tiekia lauko ir vidaus apdailą trobesiams (langai, durys, mediniai puošybos elementai); čia galima priskirti avilių, inkilų, kitų mažosios architektūros statinių sodyboje gamybą ir tradicinių medinių tvorų tvėrimą, kuris kaip atskiras amatas neįvardintas;
- stogdengystė, tiekianti ir montuojanti regionui būdingų tradicinių medžiagų stogų apdailą;
- pjovėjo (lentpjovio) amatas, ruošiantis pagrindinę statybinę medžiagą medinei statybai.

Amatu, glaudžiai susijusiu su tradicine statyba, laikytina ir krosnininkystė, nes tradicinis namas be krosnies neįsivaizduojamas. Šulniakasyba svarbi kaip specifinio tradicinės sodybos inžinerinio statinio įrengimo amatas.

2009 m. balandžio 28 dienos Tradicinių meistrų sąrašė rasti 2 atestuoti architektūros srities meistrai: kryždirbys ir kalvis, o Tautinio paveldo produktų sąrašė rasti dar 6 amatininkai,

sertifikavę gaminius architektūros sričiai. 2009 m. pabaigoje buvo 8 oficialiai pripažinti architektūros srities amatininkai, iš jų tik 3 tiesiogiai dirbantys su pastatais – stogdengys, stalius ir kalvis. Patvirtintų architektūros srities mokymų programų 2009 m. nebūta. Per 10 metų, iki 2019 m. gruodžio, pripažintų architektūros srities amatininkų skaičius išaugo nuo 8 iki 99, t. y. daugiau kaip 12 kartų, o būtent tradicinės statybos atestuotų bei sertifikuotų amatininkų padaugėjo 13 kartų, nuo 3 iki 39 (amatininkų kiekio palyginimas pateikiamas Pav. 3.), atsirado sertifikuotų mokymo programų. Išanalizavus bendrą architektūros srities amatininkų skaičiaus sudėtį, paaiškėjo, kad atstovavimas architektūros ir būtent statybos srities amatams labai netolygus.

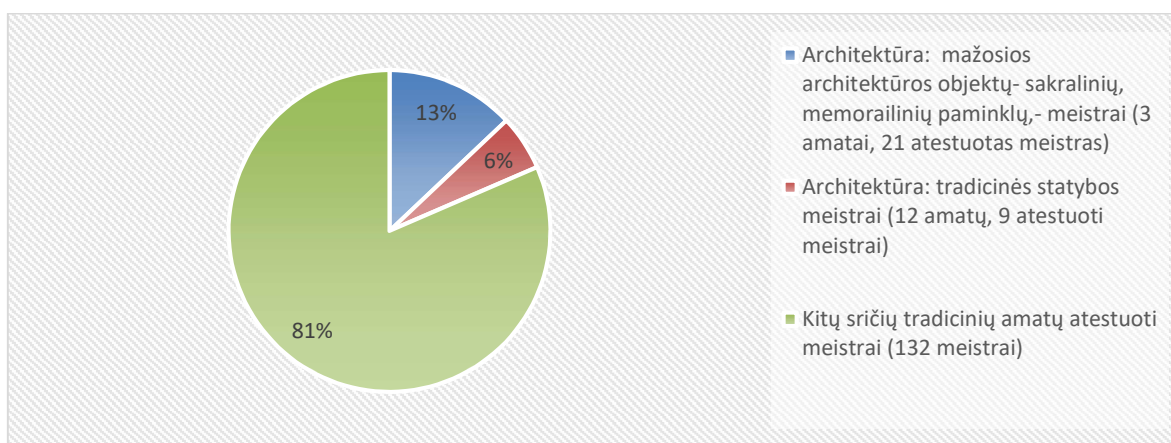
Atestuotų tradicinių meistrų sąrašė po paskutinio pakeitimo 2019 m. pabaigoje rasti 162 meistrai, beveik penktadalis iš jų (19 proc.) priklauso architektūros srities amatų grupei (žr. Pav. 1). 30 amatininkų sertifikuoti kaip architektūros srities meistrai: du trečdaliai (21 iš 30) yra kryždirbiai arba sakralinius bei mažosios architektūros objektus kuriantys kalviai, likęs trečdalis (9) atstovauja 4 architektūros srities statybos amatams, o kiti 8 amatai neatstovaujami. Kaip parodė apklausa, iš 9 atestuotųjų statybos meistrų šiuo metu faktiškai dirba gal 4–6: 2 dailidės iš 3, 1 stalius, 0–1 stogdengys iš 4, 1–2 kaminkrėčiai. Įvairius tradiciniais pripažįstamus gaminius statybai tiekia dar 30 neatestuotų amatininkų (žr. Pav. 1).

Tarp architektūros srities tradicinių meistrų ir neatestuotų amatininkų akivaizdžiai dominuoja kryždirbiai (iš viso 40, 15 iš jų – su meistro kvalifikacija) ir kalviai (18), kuriantys mažosios architektūros objektus bei jų dekorą. Santykinai nemažai yra kalvių, gaminančių produktus ir pastatams, dar – krosnininkų (8, daugiausia tai koklių meistrai) ir stogdengių (8), tačiau pjovėjo (lentpjovio), mūrininkystės, stiklininkystės ir šulniakasybos atstovų tarp oficialiai patvirtintųjų iš viso nėra (žr. Pav. 2). Pagrindiniam medinės tradicinės statybos amatui – dailidystei – atstovauja 3 atestuoti meistrai. Trobesius ir kitus pastatus, kaip sertifikuotus tradicinius gaminius, 2019-tųjų pabaigoje Lietuvoje mokėjo gaminti vienintelis meistras.

Architektūros srities tradicinių amatų neformaliojo mokymo programos 2019 m. pabaigoje sudarė 7 proc. (3 iš 42) tarp visų patvirtintų Žemės ūkio ministerijos. Iš trijų architektūrai skirtų programų dviejose buvo mokoma kryždirbystės ir tik vienintelėje – vieno iš 12 tradicinės statybos amatų – stogų dengimo nendėmis.

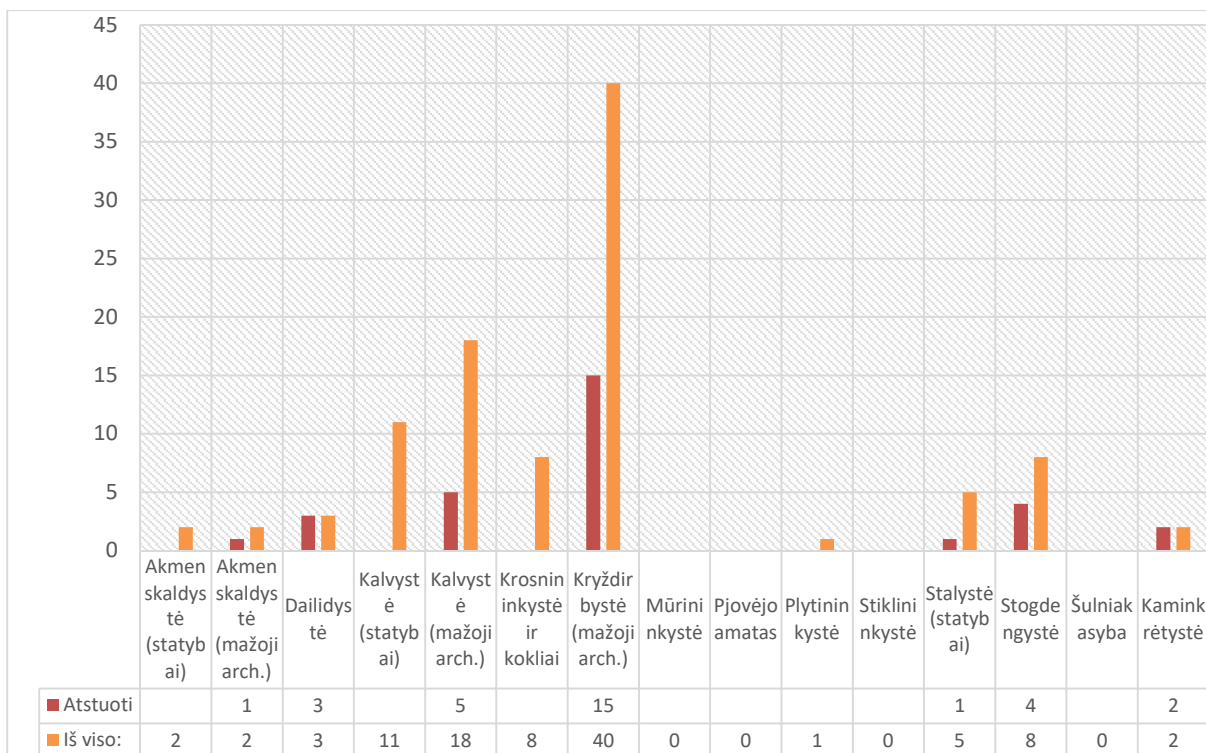
Kitas oficialus šaltinis apie tradicinės statybos meistrų kiekį galimai yra Kultūros paveldo departamento (KPD) prie LR Kultūros ministerijos atestuotų specialistų sąrašas. Minėta įstaiga atestuoja statybos meistrus, galinčius dirbti objektuose, įtrauktuose į Kultūros paveldo registrą.

Į šį registrą įtraukta dalis senų, tradiciniais metodais sukurtų pastatų, dėl to daroma prielaida, jog meistras, kuriems suteikta teisė tokius pastatus tvarkyti, išmano tradicinius statybos amatus. Jei laikytume, kad KPD atestuoti meistras yra tradicinių statybos amatų pasekėjai ir propaguotojai, būtų galima teigti, kad 2020 m. Lietuvoje yra 316 tradicinės statybos amatininkų (277 KPD ir 39 ŽŪM). Tiesa, atitikimas tarp tradiciniais apibrėžiamų statybos amatų ir paveldo objektų tvarkybos specializacijų gana sąlyginis ir abejotinas. Daugumai tvarkybos specialistų suteikta po kelias specializacijas, pripažįstant, jog meistras vienodai puikiai išmano skirtingų medžiagų pastatų bei konstrukcijų ypatybes, geba jas tinkamai tvarkyti, pritaikydamas tiek dailidės ar kalvio, tiek akmenskaldžio ar stogdengio meistrystės žinias.

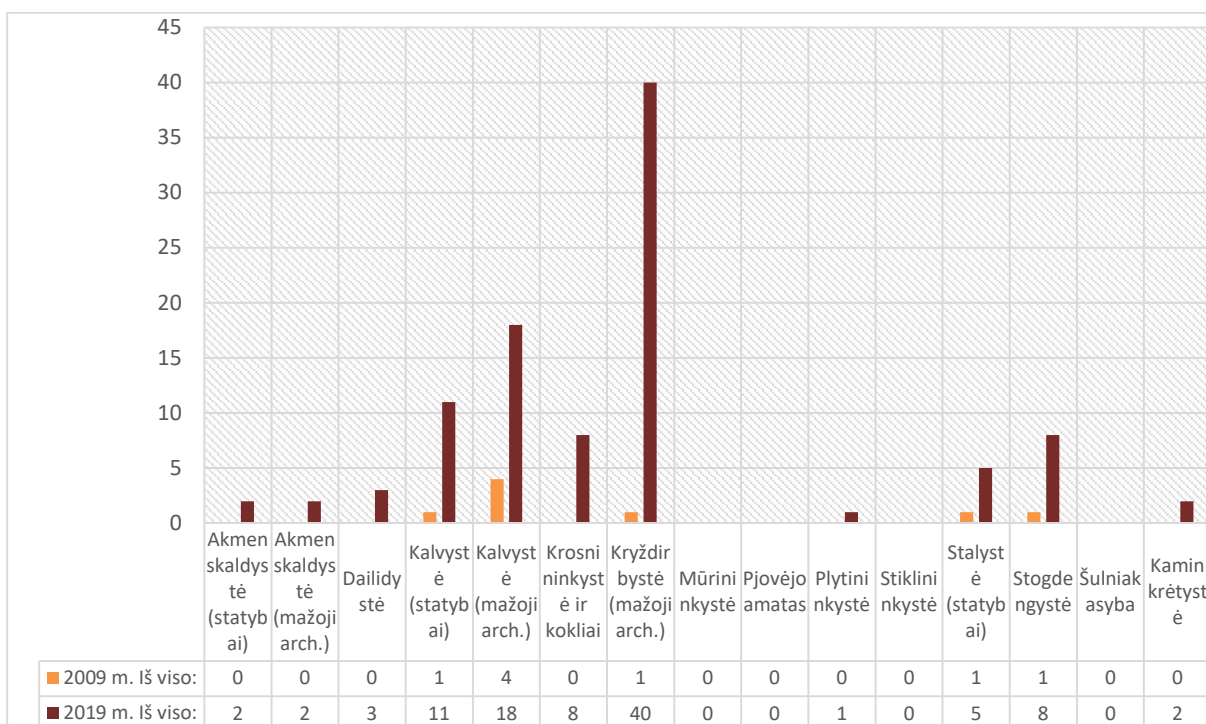

Pav. 1. Atestuotų architektūros srities meistrų dalis tarp kitų atestuotų tradicinių amatų meistrų 2019 m. gruodį.

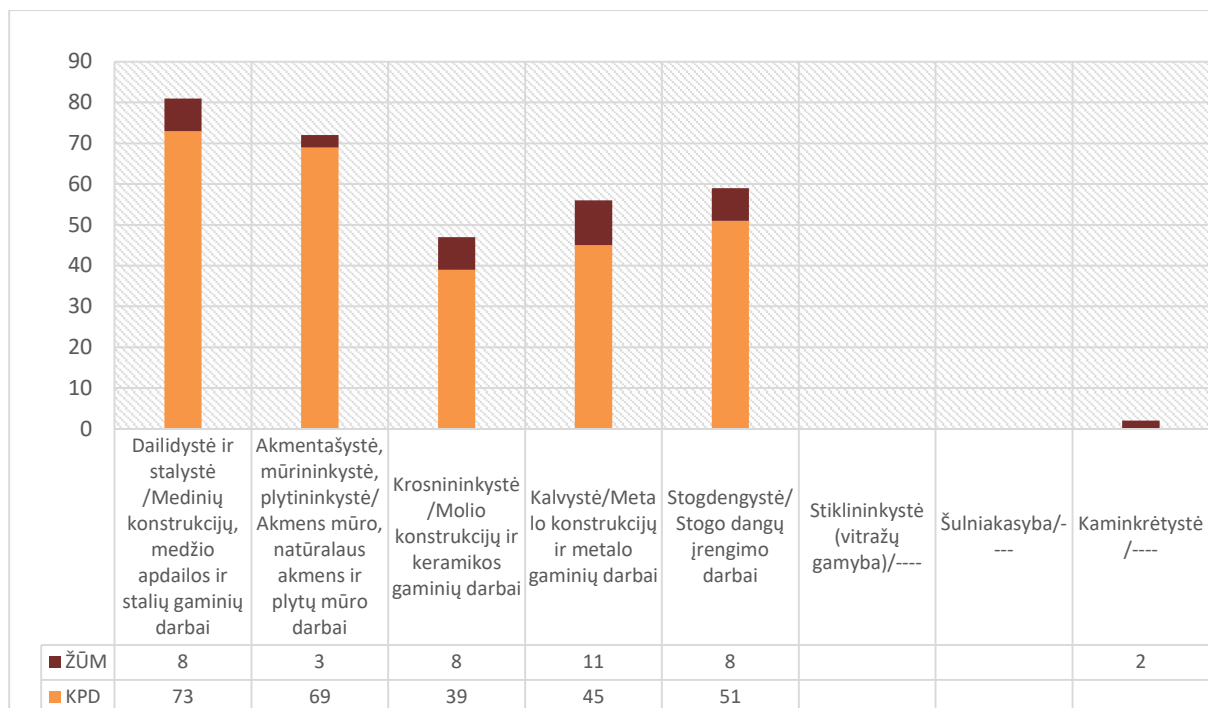
Iš KPD suteikiamų specializacijų tradicinės statybos amatus sąlyginai atitinka šios: akmens mūro, natūralaus akmens, plytų mūro darbai – akmenskaldystė, mūrininkystė, plytininkystė; medinių konstrukcijų darbai – dailidystė; medžio apdailos ir stalių gaminių darbai – stalystė; molio konstrukcijų darbai – krosnininkystė; metalo gaminių ir metalo konstrukcijų darbai – kalvystė; stogo dangų darbai – stogdengystė. Stiklininkystės, šulniakasybos ir kaminkrėtystės amatus atitinkančių specializacijų departamento sąraše nėra. Pav. 4 pateikiamas Žemės ūkio ministerijos patvirtintų tradicinių amatininkų ir Kultūros paveldo departamento atestuotų specialistų, gebančių atlikti atitinkamus darbus, skaičius 2020 m. rugsėjo 9 d. duomenimis.

Pav. 2. Atestuoti ar sertifikuotus gaminius tiekiantys architektūros srities tradicinių amatų meistrai 2019 m. gruodį.

Pav. 3. Atestuoti ar sertifikuotus gaminius tiekiantys architektūros srities tradicinių amatų meistrai 2009 m. balandį ir 2019 m. gruodį.

Pav. 4. Meistrų, išmanančių tradicinius statybos amatus, skaičius pagal Kultūros paveldo departamento (KPD) ir Žemės ūkio ministerijos (ŽŪM) patvirtintus sąrašus (2020 m. rugsėjo 9 d. duomenys).

Viešuose informacijos šaltiniuose pastarąjį dešimtmetį gausu informacijos apie tradicinių amatų centrų įsikūrimą ir veiklą. Pats įstaigų pavadinimas nurodo, kad tokiuose centruose turėtų telktis tradiciniai amatininkai, o valstybės finansuojamų Tradicinių amatų centrų pateiktą informaciją apie meistrus būtų galima laikyti oficialiu šaltiniu.

Tradicionių amatų centrai kaimo plėtros programose, pagal kurias steigiami ir skatinami, apibūdinti kaip „*besirūpinantys tradicinių produktų gamyba ir tradicinių amatų plėtra*“ (2014–2020 m. programa, p. 3.4). Konkrečios funkcijos amatų centrams teisės aktuose nenumatytos. Kam teikiami prioritetai tradicinių amatų centrų veikloje, galima spręsti pagal centrų veiklos finansavimo kriterijus. Akivaizdu, kad prioritetai statybos amatams nėra palankūs. Tokios sąlygos, kaip vaikų ir jaunimo edukavimas, sertifikuotų tradicinių produktų eksponavimas bei amatų demonstravimas centro patalpose (2014–2020 m. programa, p. 38.3, 38.4, 38.5), atsižvelgiant į statybos amatų specifiką, vargiai įgyvendinamos: statybos technologijų įsisavinimo, gaminimo procesas yra ilgas ir gana sudėtingas, didžioji dalis produkcijos – stambi ir nemobili. Finansuojant skatinamas amatininkų įtraukimas į mokymų programų rengimo, vykdymo ir kitokią centrų veiklą, bet tik tų, kurie jau sertifikavo produktus pagal LR Žemės ūkio ministerijos tvarką (2014–2020 m. programa, p. 38.1, 38.2). Tradicinius amatus ir technologijas išmanančių meistrų paieška, registravimas, pritraukimas, motyvavimas ir

informacijos apie juos sklaida, kaip amatų plėtros galimybė, amatų centrų veikloje nenumatyta, neremiama. Dėl išvardintų priežasčių statybos amatus tradicinių amatų centrai propaguoja labai vangiai.

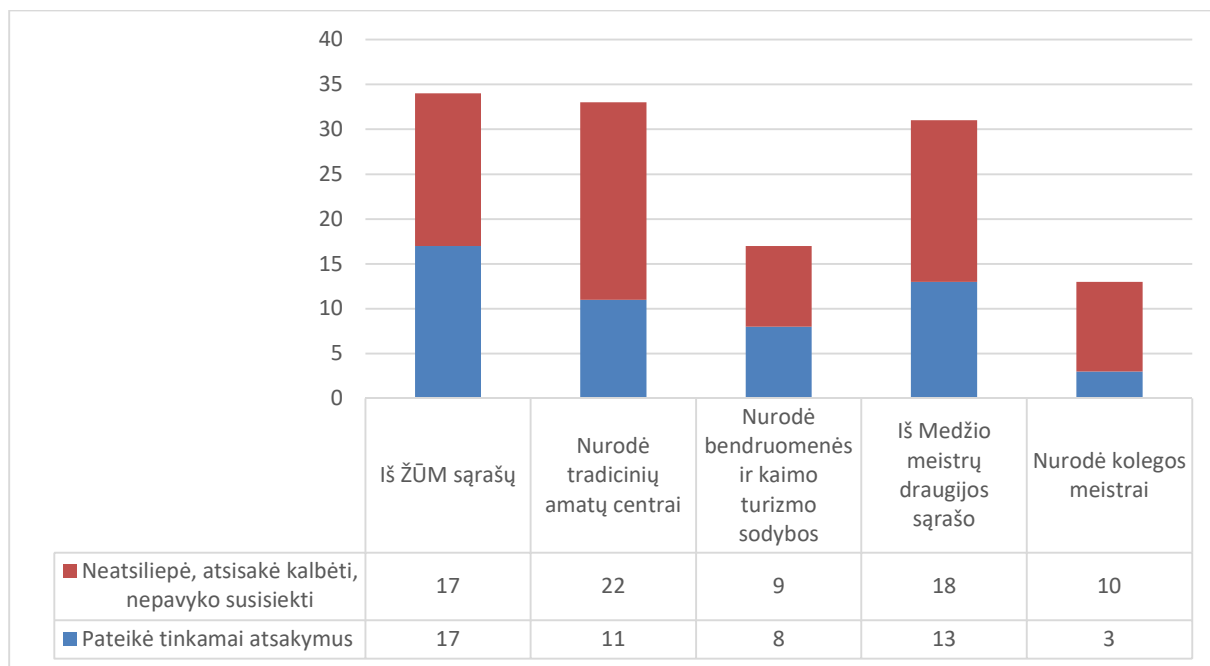
Tyrimo metu apklausa išsiųsta į 20 šiuo metu veikiančių tradicinių amatų centrų. Gauta 17 atsakymų, 3-jų centrų atstovai net po pakartotino kvietimo sudalyvauti atsisakė, teigdami, kad su statybos amatais nėra susiję. Apklausos rezultatai parodė, jog stogdengystė, stalystė, kalvystė propaguojama 2-jose, dailidystė, krosnininkystė ir šulniakasyba – 1-ame amatų centre. Iš viso tik 7 amatų centrai nurodė esantys arba būtų suinteresuoti propaguoti statybos amatus, tarp jų yra 3, kurie faktiškai tai daro. 17 (85 proc.) amatų centrų statybos amatais neužsiima, nes, kaip nurodė respondentai, statybos amatai yra per stambūs, kad juos būtų galima vystyti centrų buveinėse, taip pat trūksta finansinių ir žmogiškųjų išteklių, dažniausiai minėta priežastis – „neturime tokių meistrų“. Toks atsakymas kaip: „Iki šiol neatsirado suinteresuotų meistrų, kurie būtų pareiškę norą juos pristatyti“ rodo, jog amatų centro vystytojai nėra aktyvūs siekiant statybos amatininkystės tradicijų išsaugojimo.

Paprašyti pasidalinti centrai žinomomis statybos meistrų pavardėmis kontaktiniais duomenimis, ne visų Tradicinių amatų centrų atstovai galėjo tokią informaciją suteikti. Kai kurie centrai nurodė vos po kelis amatininkus, tarp kurių pirmiausia buvo ir oficialiai žinomi atestuoti-sertifikuoti amatininkai, kita dalis pasiūlytųjų neatitiko kriterijų šio tyrimo respondentams, t. y. pasiūlyti medžio ar metalo meistrai, neužsiimantys gaminiais pastatams. Tiek amatų centrų, tiek Etnokultūros globos tarybos regioninių skyrių atstovai kaip vienintelį duomenų šaltinį apie tradicinius amatininkus nurodė Žemės ūkio ministerijos meistrų ir tautinių produktų sąrašus. Amatų centrai ir EKG T regioniniai skyriai apklausai iš viso pasiūlė 33 tradicinės statybos amatininkus (esantys ŽMŪ sąrašuose čia neįtraukti) bei tikslus, galiojančius jų kontaktinius duomenis.

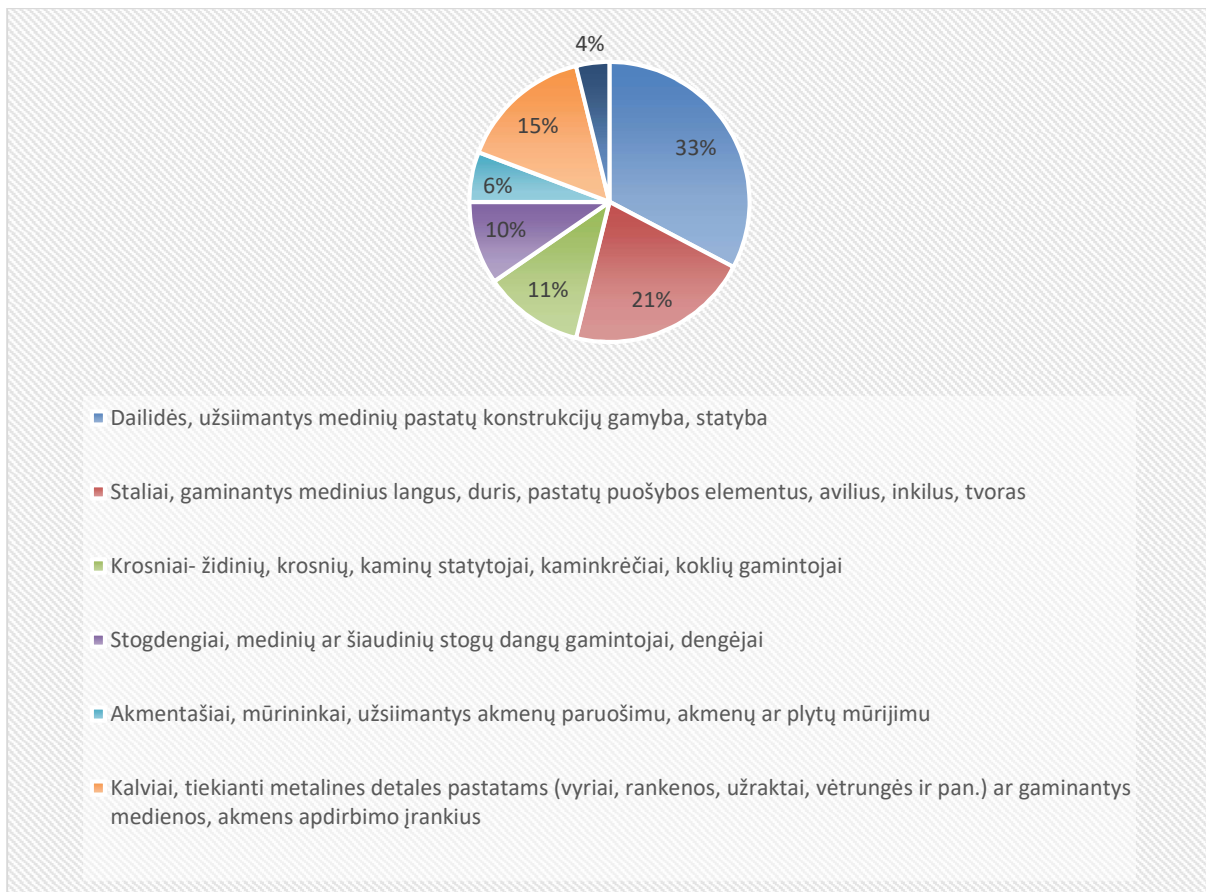
Meistrų apklausos rezultatai

Vienas tyrimo uždavinių – analizuojant tradicinių statybos amatų būklę surinkti kokybinius duomenis apie pavienių amatininkų veiklą tiriamuoju laikotarpiu. Tyrimo pradžioje išsiaiškinta, kad oficialiai pagal LR Žemės ūkio ministerijos nustatytą tvarką pripažintų tradicinių statybos amatininkų kontaktinė informacija yra prieinama portale *tautinispaveldas.lt*, tačiau rasti tik 39 tinkami respondentai. Meistrų – Kultūros paveldo departamento sertifikuotų tvarkybos

specialistų – kiekis gana didelis, tačiau jų, kaip konkrečių tradicinių statybos amatų žinovų, kompetencija kelia abejonių dėl šių priežasčių: suteikiamos specializacijos gana nutolusios nuo senųjų amatų pavadinimų ir apibūdinimo; paveldo tvarkybos reglamentuose, pagal kurių išmanymą vertinami būsimi specialistai, reikalavimai tradicinėms technologijoms, medžiagoms, įrankiams, procesams, meistrystei beveik neminimi; dauguma sertifikuotųjų yra plataus profilio. Išsiaiškinta, kad atrinkti tradicinius amatininkus iš tvarkybos specialistų sąrašo ir juos apklausti galimybės nėra, nes dėl galiojančios asmens duomenų apsaugos tvarkos departamentas specialistų kontaktinės informacijos neteikia. Be Žemės ūkio ministerijos patvirtintų tradicinių gaminių ir atestuotų tradicinių amatų meistrų, į galimai tinkamų respondentų sąrašą apklausai įtraukti amatų centrų bei EKGT regioninių skyrių, bendruomenių ir kaimo turizmo sodybų savininkų nurodyti tradicinės statybos meistrai, nesantys Žemės ūkio ministerijos sąrašuose; meistrai iš Medžio meistrų draugijos sąrašo internete; pačių apklaustųjų amatininkų rekomenduoti kolegos. Su dauguma galimų respondentų susisiekti telefonu ir teirautasi, ar meistras laiko save kad ir tolimu tradicinio amato sekėju, tęsėju, ar jo žinos, darbas yra susiję su pastatų ir sodybų įrengimu. Medžio, metalo ir akmens meistrai, negaminantys jokios produkcijos pastatams, iš respondentų sąrašo išbraukti. Meistrų, savo darbo visiškai nesiejančių su tradicijomis ir tradiciniu amatu, nepasitaikė. Respondentų iš minėtų šaltinių kiekis ir aktyvumas pavaizduoti Pav. 5 (meistrai, kuriuos paminėjo keli šaltiniai, priskirti vienam šaltiniui, grafike einančiam pirmiau).

Pav. 5. Apklauso respondentų kiekis ir aktyvumas pagal informacijos šaltinius.

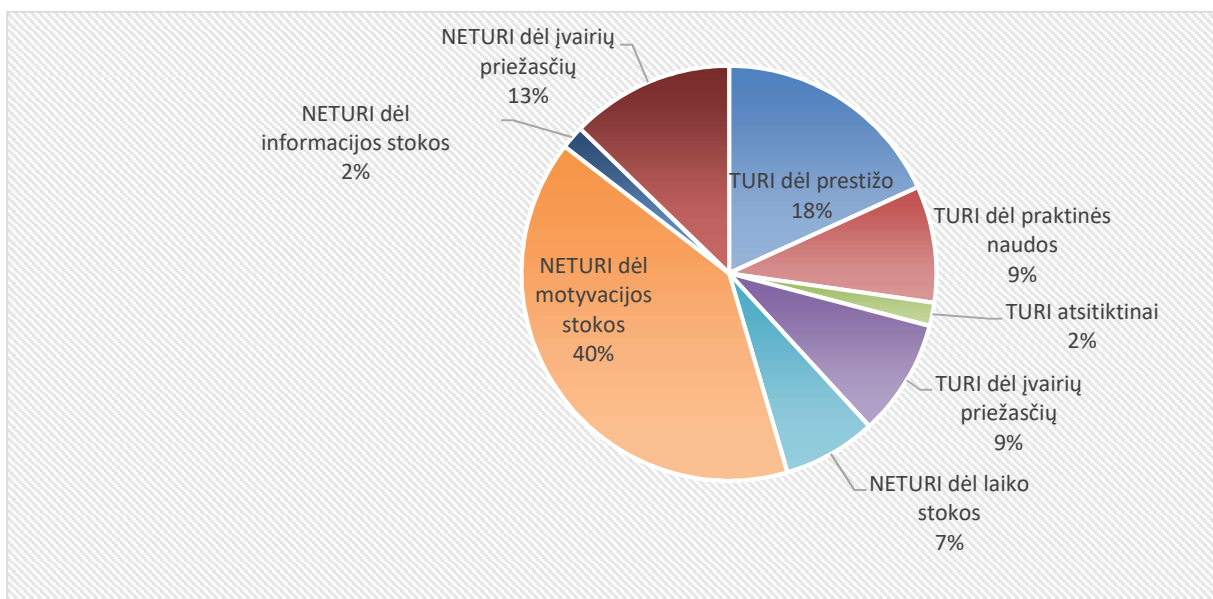
Pav. 6. Analizuotų atsakymų kiekis iš statybos amatininkų grupių.

Dailidė – pagrindinis tradicinės medinės statybos meistras, vienijantis visus kitus statybos amatininkus. „Meistras dailidė buvo pagrindinis žmogus prie statybos, jis paskirstydavo darbus, nurodinėdavo, ką ir kaip reikia daryti, nustatydavo trobesių pamatus, matuodavo konstrukcijas“ (R. Bertašiūtė „Tradicinė dailidystė Lietuvoje“, 2018 m.). Tai, kad daugiausiai atsakymų tradicinės statybos amatų būklės įvertinimui gauta iš dailidžių (17 iš 52), suteikia svorio tyrimo išvadoms ir vilties, kad tradicinė dailidystė bei kiti statybos amatai gali turėti tęstinumą. Atsakymų pasiskirstymas amatų grupėse pavaizduotas Pav. 6.

Iš pradinio sąrašo po pirminės apklausos atrinkti 104 respondentai. Dalis kandidatų atkrito, nes neatitiko tyrimo respondentams nusistatytų kriterijų. Dvidešimt keturiems (24) įvairių šaltinių nurodytiems meistrams pateikti klausimų nepavyko, nes trūko kontaktinės informacijos arba ji buvo netiksli. Tinkamai atsakymus pateikė lygiai pusė apklaustųjų, t. y. 52 iš 104. Atsakymai gauti 2020 m. birželį–rugsėjį, išsiuntus apklausos anketą elektroniniu paštu arba anketos klausimus uždavus/patikslinus telefonu. Toliau duomenys pateikiami remiantis 52 respondentų atsakymais. Vos trečdalis atsakymų (16) gauta iš meistrų, kurie veiklą pradėjo

analizuojamu laikotarpiu, t. y. 2005 m. ir vėliau, kiti atsakymai (35, vienas nenurodė), gauti iš meistrų, turinčių 15 ar daugiau metų patirtį.

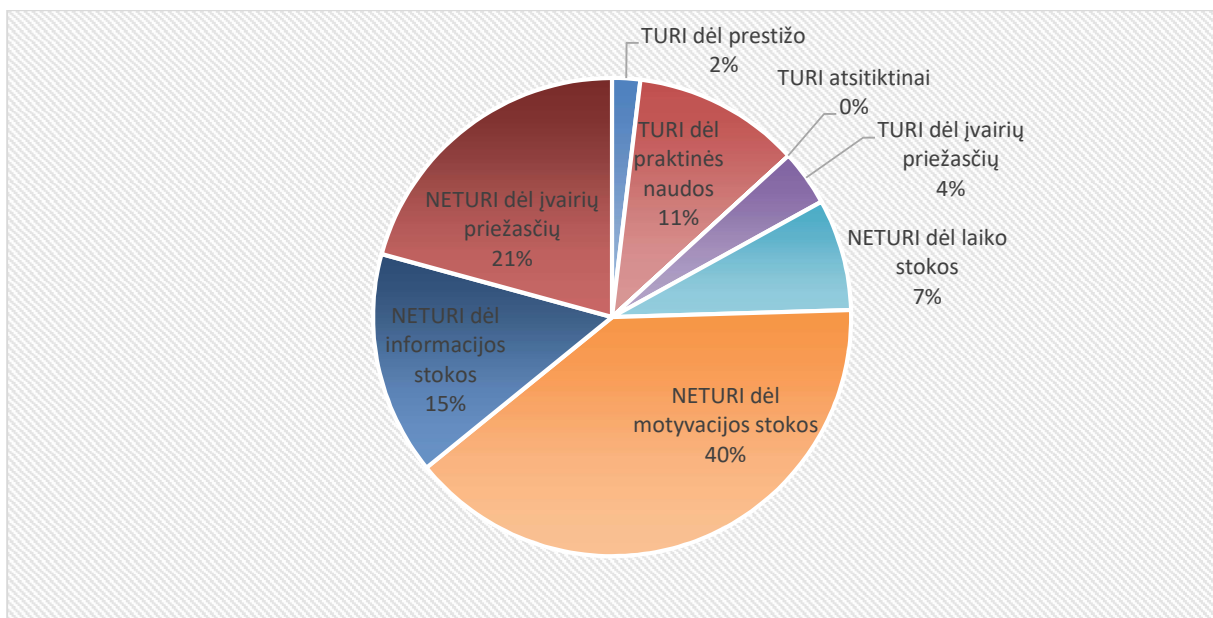
Iš atsakiusių mažiau kaip pusė meistrų (45 proc.) yra atestuoti/sertifikuoti meistrai pagal Žemės ūkio ministerijos nustatytą tvarką arba turi Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkybos darbų specialisto atestatą. Tarp jaunųjų, iki 15 metų patirtį turinčių meistrų, kvalifikuotųjų dalis dar mažesnė (37 proc.). Rasti tik 2 meistrai, turintys abu minėtus kvalifikacijos dokumentus: dailidė ir kalvis, kurių patyrimas – daugiau kaip 15 metų praktikos. Tarp turinčių tvarkybos specialistų atestatus (KPD) pasitaikė tik dailidžių, stalių ir kalvių, bet nerasta stogdengių, krosnių ir akmenskaldžių. Šių amatų atstovai turėjo tik tradicinio meistro ir/arba tautinio paveldo produkto (ŽŪM) patvirtinimo dokumentus. Apklausoje sudalyvavę du šulniakasiai nė vienas neturėjo minėtų kvalifikacijos dokumentų.

Pav. 7. Žemės ūkio ministerijos suteikiamo kvalifikacijos patvirtinimo svarba meistrų darbe.

Iš 21 meistro, turinčio Žemės ūkio ministerijos kvalifikacijos patvirtinimą, net 10 atsakė, kad tokio patvirtinimo siekė dėl prestižo, kaip meistrystės ir kokybiškų, išskirtinių paslaugų įrodymo, 5 – dėl praktinės naudos (nuolaidos dalyvaujant mugėse, reklama ir pan.), 6 – dėl kitų priežasčių (atsakant buvo galima nurodyti ne vieną priežastį). Net 22 amatininkai iš 34, neturinčių Žemės ūkio ministerijos kvalifikacijos patvirtinimo, atsakė, kad nėra motyvuoti to siekti (žr. Pav. 7).

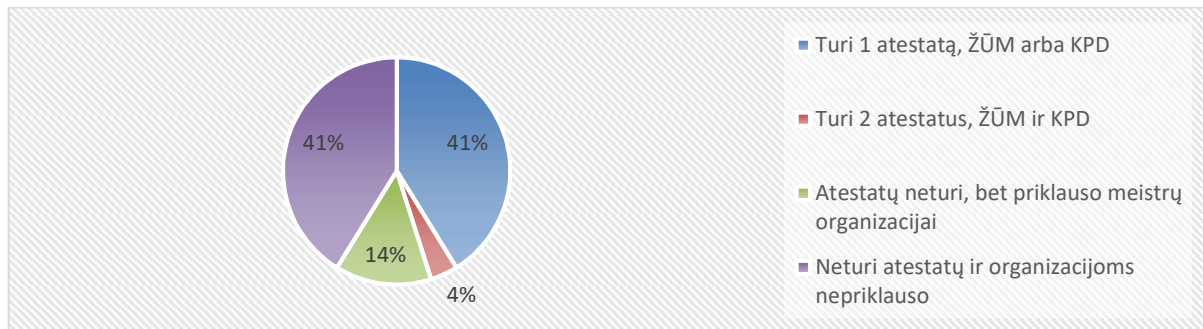
Iš 9 amatininkų, turinčių tvarkybos specialisto atestatą, 6 atsakė, kad tokio kvalifikacijos patvirtinimo siekė dėl praktinės naudos, t. y. galimybės dalyvauti viešuosiuose statybos konkursuose, gauti daugiau užsakymų įtraukiant paveldo objektus. Tik 1 meistras tvarkybos darbų specializaciją laikė prestižine. Tai yra dailidė, sertifikavęs pastatus kaip tautinio paveldo produktus. Jo atsakymas, kodėl siekė tvarkybos specialisto kvalifikacijos: „*Matydamas meistrų, gebančių dirbti tradicinėmis technologijomis, trūkumą. Skaudu žvelgti į netinkamai restauruotų paveldinių statinių techninę būklę. Galbūt nors maža dalimi pavyks prisidėti prie tradicinių technologijų išsaugojimo ir puoselėjimo*“ (R. Valantis). Beveik pusė (21 iš 44) tvarkybos specializacijos neįgijusių amatininkų atsakė, kad nėra suinteresuoti ją turėti (žr. Pav. 8).

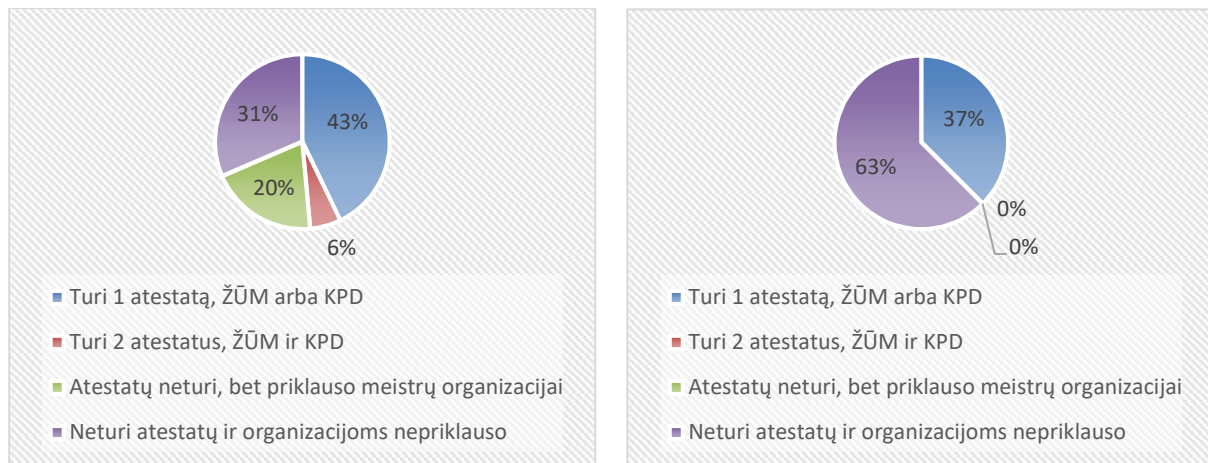
Pav. 8. Kultūros paveldo departamento suteikiamo kvalifikacijos patvirtinimo svarba meistrų darbe.

Dalis apklaustų meistrų, neturinčių minėtų kvalifikacijos dokumentų, dalyvauja meistrus vienijančių organizacijų veikloje (dažniausiai nurodytos Tautodailininkų sąjunga ir Medžio meistrų draugija), tačiau net 41 proc. atsakiusiųjų nėra apgynę jokios kvalifikacijos ir nepriklauso jokiai kolegas vienijančiai organizacijai. Nedalyvavimą organizacijose meistrai grindė įvairiomis priežastimis, bet suinteresuotumo, motyvacijos stoka čia taip pat įvardinta dažnai (10 iš 31). Priklausymas meistrų organizacijoms, kaip ir apginta kvalifikacija, tarp 15 ir mažiau metų dirbančių meistrų mažiau populiaru nei tarp labiau patyrusių. Amatininkų

aktyvumas įgyjant kvalifikaciją ir dalyvaujant meistrus vienijančiose organizacijose pavaizduotas Pav. 9a, 9b, 9c.

Pav. 9a.

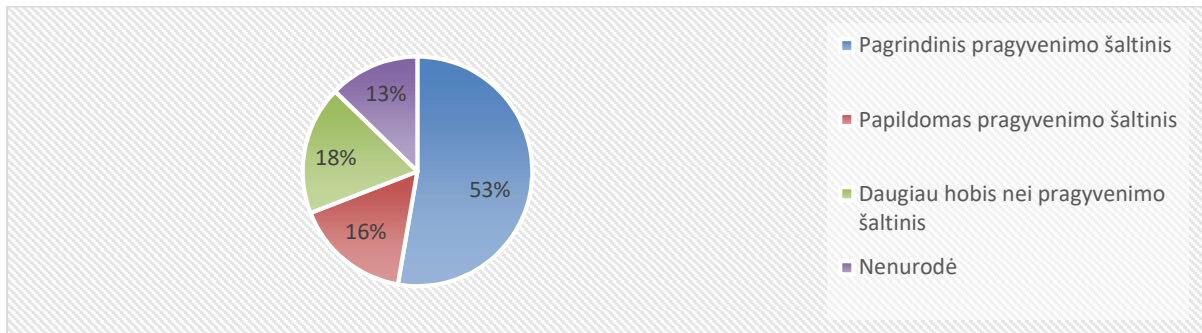
Pav. 9b. Pav. 9c.

Meistrų aktyvumas įgyjant kvalifikaciją ir dalyvaujant meistrus vienijančių organizacijų veikloje pagal patirtį: a – bendrai; b – meistrai, kurių patirtis daugiau kaip 15 metų; c – meistrai, kurių patirtis 15 metų ar mažiau.

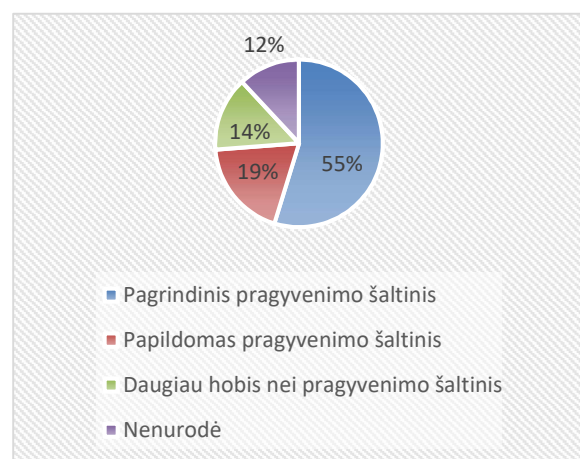
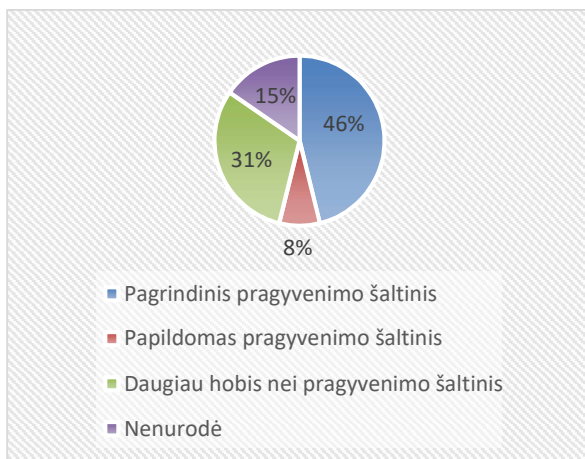
Daugiau kaip pusei apklaustųjų (29 iš 52 arba 53 proc., Pav. 10 a) tradicinis statybos amatas yra pagrindinis pragyvenimo šaltinis. Vėliau, po 2005 m., pradėjusių amatininkauti respondentų grupėje (Pav. 10b) amatas kaip pragyvenimo šaltinis minėtas rečiau (6 iš 16, 46 proc.) nei tarp tų, kurie veiklą pradėjo daugiau kaip prieš 15 metų (23 iš 35, 55 proc., Pav. 10c). Atitinkamai pirmojoje grupėje amatas kaip hobis įvardintas 4 kartus iš 16, t. y. 31 proc. atvejų, o antrojoje – rečiau, tik 6 iš 35, 14 proc. atvejų. Amato svarba meistrų pragyvenimui pavaizduota Pav. 10 a, b, c.

Pateikiant klausimą, kokios priežastys nulėmė, kad žmogus pasirinko išmanyti ir propaguoti tradicinį statybos amatą, vienas iš galimų atsakymų buvo „tėsiu giminės tradiciją“. Šį variantą

nurodė 14 iš 52 (27 proc.) apklaustųjų, kiti 11 nurodė, kad „įkvėpė sutiktas šio amato žinovas“ (21 proc.). Net 38 amatininkai iš 52 (73 proc.) nurodė, kad meistrystės žinių gavo iš labiau patyrusio amato žinovo, konsultuodamiesi ar kartu dirbdami. Tarp meistrų, kurie veiklą pradėjo po 2005 m., kolegų patirtį perėmusių yra mažiau (tik 53 proc.), nei tarp tų, kurie amatu užsiima daugiau kaip 15 metų (83 proc.).

Pav. 10 a.

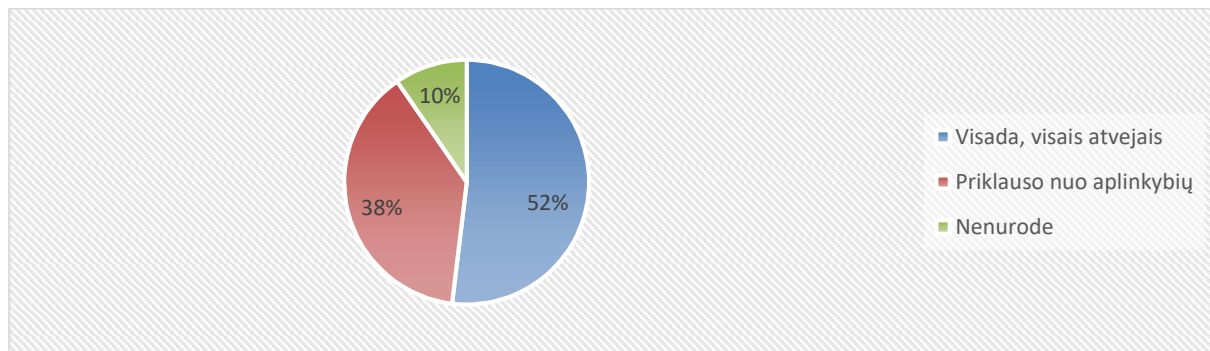

Pav. 10 b. Pav. 10 c.

Amato reikšmė meistrų pragyvenimui: a – bendras; b – meistrai, kurių patirtis 15 ar mažiau metų; c – meistrai, kurių patirtis daugiau kaip 15 metų.

Daugiau kaip 86 proc. (45 iš 52) dalyvavusiųjų apklausoje meistrų apklausos ar pokalbio metu atskleidė, kad studijuoja arba jau išmano tradicinius savo statybos amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai. Daugiau kaip pusė išmanančiųjų – 27 iš 45 (60 proc. arba 52 proc. visų dalyvavusiųjų) – teigė, kad tradicinio amato žinias pritaiko savo darbe visada. 20 iš 52 (38 proc.) dalyvavusiųjų teigė, kad tradicinės amatininkystės metodus taiko tik tam

tikrose situacijose: užsakovams pageidaujant; darant parodoms; ten, kur reikalinga (žr. Pav. 11). Ši proporcija vyrauja visų tirtų statybos amatų grupėse.

Pav. 11. Tradicinių amato žinių taikymas tarp statybos amatininkų (visi sudalyvavę)

Šiek tiek daugiau nei pusė meistrų – 28 iš 52 (54 proc.) – paminėjo, kad kam nors perduoda savo meistrystės patirtį ir žinias, t. y. palikuonims, giminaičiams (10), pameistriams, pagalbininkams (12), per edukacijas (7). Penktadalis meistrų (11 iš 52), tiek perduodančių savo žinias, tiek niekaip neperduodančių, paminėjo, kad norinčių mokytis tradicinio statybos amato beveik nėra, nerandama.

Paklausti, ar išlaikyti tradicinius amato metodus statyboje yra svarbu, daugiau kaip 80 proc. (42 iš 52) dalyvių atsakė „taip“. Kai kurie dalyviai savo atsakymo į šį klausimą nepagrindė, kiti nurodė vieną ar kelias priežastis, kodėl tai svarbu. Apibendrinus atsakymus, nustatyta, kad daugiau kaip pusė meistrų, pasisakiusių už tradicijos išsaugojimą (22 iš 42), mano, jog tradicijų statyboje išlaikymas turi praktinę ir/arba kultūrinę reikšmę. „*Jei nežinai, kaip seniau statė, kaip tu naują pastatysi?*“ (dailidė A. Bajorinas). Net trečdalis pasisakiusių už tradicijos išsaugojimą (13 iš 42) pažymėjo technologijų, laiko patikrintų statybos žinių ir metodų svarbą, ypač tai akcentavo dailidės (8 iš 17). „*Tradicinės technologijos – tai amato pagrindas, kaip tautiškumui kalba!*“ (stalius K. Cikanas), „*Tradiciniai metodai yra patikrinti laike, dėl atsparumo atmosferiniams poveikiams, šio krašto išskirtinumui pabrėžti, o kartais ir to žmogaus išskirtinumui parodyti*“ (dailidė A. Skalauskas); „*Išlaikant metodus, išsilaiko ir stiliška. O stilius regioniškamui – vienas iš svarbesnių dalykų*“ (dailidė A. Vaškys). Kai kurie meistrai pabrėžė, kad tradicinių žinių turėjimas jiems padeda rasti tinkamus racionalius sprendimus ir šiuolaikinėje statyboje, komplikuoiose, nestandartinėse situacijose. „*Tradicija yra susijusi su paprastais statybos, išgyvenimo būdais [...]. Man kasdien statyboje šios žinios labai praverčia. Randu gerų sprendimų. Kai susiduri su problema, pradedi galvoti: „O juk seniau išsivertė,*

padarydavo“. Tada žmonės sako: „Kaip taip sugalvojai, „Youtube“ to nėra?“. Negali būti viskas „Youtube“, reikia mąstyti“ (dailidė A. Milinkevičius).

Apklauskos metu meistrų buvo prašoma savais žodžiais nusakyti ir įvertinti savo propaguojamo amato situaciją dabartiniu metu bei palyginti tai su situacija prieš 15 metų (nuo 2005 m.), taip pat – pateikti įsivaizduojamą ateities situaciją. Atsakymai apibendrinti išskiriant kiekvieno laikotarpio tris sąlyginius vertinimo lygius: teigiamas, vidutinis, neigiamas. Vertinant dabartinę situaciją, teigiamų, pusėtinų ir neigimų įvertinimų yra maždaug po lygiai. Vertinant amato situacijos pokyčius nuo 2005 m., vyravo nuomonės, jog situacija nepakito arba pablogėjo. Žvelgiant į perspektyvą, maždaug pusė meistrų prognozuoja, kad amatas gali išlikti tik esant tam tikroms sąlygoms. Pažymėtina, kad mažesnę patirtį turintys meistrai dabartinę padėtį ir perspektyvą mato optimistiškiau, nei meistrai su didesne patirtimi. Visi vertinimai pateikti Pav. 14 a, b.

Atsakydami į klausimus apie amatų situaciją, savo vertinimus meistrai išdėstė ir pagrindė laisvai reikšdami mintis, be išankstinių atsakymų variantų. Apibendrinus atsakymus, išryškėjo būdingi, pasikartojantys teigiami ir neigiami veiksniai, turintys įtakos amatų ir amatininkystės būklei bei išlikimui. Tiek teigiami, tiek neigiami veiksniai suskirstyti į tris grupes: 1 – natūralūs, 2 – natūralūs, bet iš dalies priklausantys nuo valstybės politikos, 3 – visiškai priklausantys nuo valstybės politikos (žr. Pav. 12).

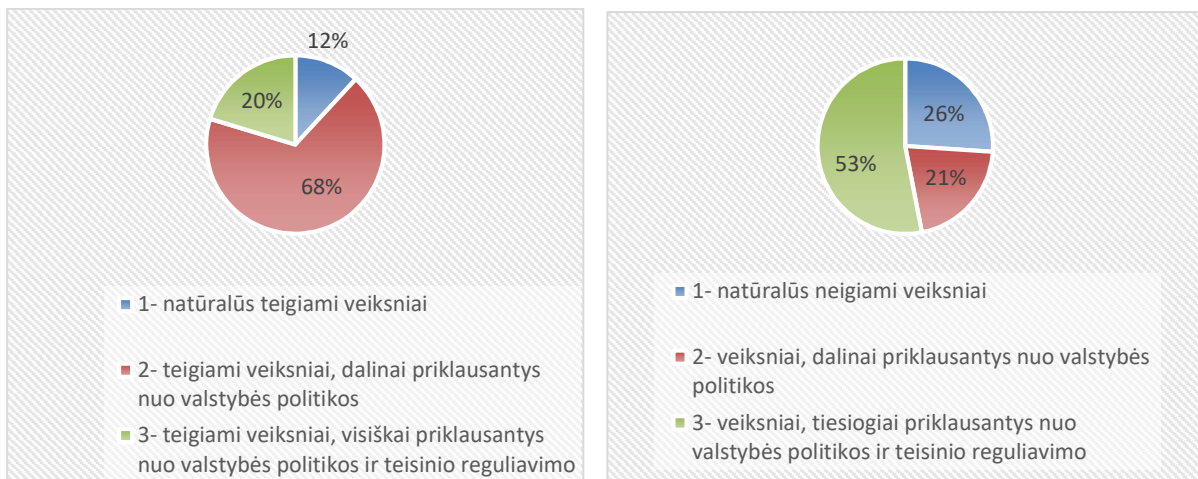
Apklauskos duomenimis, amatų situaciją ir išlikimą labiausiai teigiamai (68 proc., paminėta 40 kartų) veikia veiksniai, kurie yra iš dalies priklausomi nuo valstybės, bet taipogi gali būti atsiradę natūraliai. Dažniausiai minėti teigiami veiksniai – išprusę (16 k.) ir turtingi (8 k.) užsakovai, kuriuos domina tradicinė statyba, tradicinių statybos amatininkų paslaugos ir jie yra pajėgūs už tai sumokėti. Trečioje vietoje (7 k.) – amatų ir amatininkų gebėjimas prisitaikyti prie gyvenimo ir rinkos pokyčių. Daugiau kaip pusė (53 proc., paminėta 53 k.) neigiamų veiksmių tiesiogiai priklauso nuo valstybės politikos ir teisinio reguliavimo, iš jų dažniausiai minėtas meistrų ir architektų rengimo sistemos nebuvimas (10 k.). „Lietuvoje yra problema ta, kad nėra kur išmokti šio amato [kalvystės] profesionaliai“ (kalvis M. Stankus), „Net architektūrą pabaigęs gali būt į Rumšiškės [muziejų] net nenuvažiavęs“ (dailidė A. Vaškys). Kiti dažnai minėti neigiami veiksniai – gyvenamosios, prioritetų, vertybių pokyčiai (11 k.) ir konkurencija su pramonine gamyba bei naujomis technologijomis (13 k.) (žr. situacijos vertinimo suvestinę lentelę Pav. 13).

Amatų situacijai darantys įtaką veiksniai	Teigiami	Neigiami
Natūralūs	<ul style="list-style-type: none"> • Tradicijų ir amatų entuziastai, dirbantys iš idėjos • Romantikai, jaučiantys nostalgiją praeičiai 	<ul style="list-style-type: none"> • Gyvensenos, prioritetų, vertybių pokyčiai • Konkurencija su pramonine gamyba, naujoms medžiagoms ir technologijoms • Klimato ir išteklių (mediena ir kt.) savybių kaita
Dalinai priklausantys nuo valstybės politikos	<ul style="list-style-type: none"> • Išprusę užsakovai • Turtingi užsakovai • Amatų ir amatininkų gebėjimas prisitaikyti prie gyvenimo, rinkos pokyčių • Tinkamas naujų technologijų pritaikymas tradiciniuose amatuose • Visuomenės susidomėjimas ekologija, natūraliomis medžiagomis 	<ul style="list-style-type: none"> • Didelės laiko ir lėšų sąnaudos, branginančios amatininkų paslaugas ir produktus • Emigracija į užsienį dėl bendros ekonominės situacijos, dėl tenykščio geresnio tradicinių amatų išvystymo, požiūrio į meistrus • Meistrų organizavimo, vienijimo stoka • Svetimų kultūrų invazija (skandinavų ir kt.)
Tiesiogiai priklausantys nuo valstybės politikos ir teisinio reguliavimo	<ul style="list-style-type: none"> • Finansavimas iš valstybės, EU ir kt. tarptautinių fondų • Mokymai, seminarai, kursai meistrams • Visuomenės švietimas, vieši, paveldą ir tradicijas propaguojantys renginiai • Reikalavimai architektūrai saugomose teritorijose išlaikyti tradicines formas ir medžiagas 	<ul style="list-style-type: none"> • Netikusi meistrų ir architektų rengimo sistema (jos nėra) • Nepakankamas valstybės dėmesys amatams, kaip nematerialiajam paveldui • Išpūsti reikalavimai restauravimui, popierizmas • Paveldo tvarkybos rglamantai, neatitinkantys meistrystės, tradicijų, taip pat nevykę kiti statybą reguliuojantys teisės aktai • Meistrų sertifikavimas/atestavimas neatspindi realios kvalifikacijos • Energinės klasės reikalavimai, nesuderinami su tradicine medine statyba • Statybos ir ypač tvarkybos darbų viešųjų pirkimų tvarka • Lengvatų tradicinių pastatų savininkams trūkumas • Per aukšti priešgaisriniai reikalavimai tradiciniams stogams

Pav. 12. Veiksniai, darantys įtaką amatų situacijai ir išlikimui.

	Visi meistrai	Meistrai, kurių patirtis daugiau kaip 15 metų.	Meistrai, kurių patirtis 15 ir mažiau metų.
Dabartinės situacijos vertinimas	<p>a</p>	<p>b</p>	<p>c</p>
Pokyčių vertinimas nuo 2005 m.	<p>d</p>	<p>e</p>	<p>f</p>
Perspektyvos vertinimas	<p>g</p>	<p>h</p>	<p>i</p>

Pav. 13. Statybos amato situacijos vertinimo suvestinė lentelė.

Pav. 13 a Pav. 13 b

Respondentų įvardinti veiksniai, turintys įtakos amatų situacijai: a – teigiami, b – neigiami.

Teisės aktų, susijusių su tradicinės statybos amatų būkle, apžvalga

XXI tempo, pokyčių ir naujų technologijų progreso amžiuje didelę reikšmę senųjų tradicinių amatų būklei ir išlikimui turi valstybių politika. Teiginį patvirtina šiame tyrime dalyvavusių meistrų apklausos rezultatai. Atsakymus pateikusių meistrų nuomone, tradicinių amatų išlikimui didžiausią teigiamą įtaką daro veiksniai, dalinai priklausantys nuo valstybės politikos, o didžiausią neigiamą įtaką turi veiksniai, tiesiogiai priklausantys nuo valstybės politikos bei teisinio reguliavimo (žr. pav. 13 a, b). Dėl to, atliekant tradicinių statybos amatų būklės kaitos nuo 2005 m. analizę, išsikeltas uždavinys apžvelgti nagrinėjamu laikotarpiu galiojusius ir galiojančius šalies teisės aktus, tiesiogiai darančius įtaką statybos amatų situacijai.

1999 m. patvirtintas Lietuvos Respublikos Etnokultūros valstybinės globos pagrindų įstatymas, nes, kaip rašoma preambulėje „*įvairioms lietuvių etninės kultūros formoms ir ypač jos gyvajai tradicijai gresia akivaizdus sunykimo pavojus*“. Įstatymo pagrindu 2000 m. sudaryta Etninės kultūros globos taryba (EKG), kuriai patikėtas eksperto bei patarėjo vaidmuo sprendžiant strateginius etninės kultūros plėtotės ir politikos klausimus.

2003 m. vasarą patvirtinta pirmoji Etninės kultūros plėtros valstybinė programa. Tikėtasi, kad ją įgyvendinus, iki 2009 m. bus pasiekti tokie amatų, tarp jų tradicinės statybos, sričiai svarbūs rezultatai, kaip: „*sudarytos sąlygos tolygiau plėtoti etninę kultūrą etnografiniuose*

renginiuose, saugoti [...] gyvosios tradicijos reiškinius“ (p. 22.1); *koordinuojama mokslo, švietimo ir kultūros institucijų veikla ir jos rezultatai etninės kultūros srityje, jų taikymas praktinėje veikloje“* (p. 22.2). Tradicinių amatų palaikymas, materialaus ir nematerialaus paveldo išaiškinimas ir tęstinumo užtikrinimas, etnoarchitektūros tyrinėjimas ir jos etnografinių bruožų išsaugojimas buvo įtraukti į etninės kultūros plėtros prioritetų sąrašą tiek 2007-tiesiems, tiek 2008-tiesiems metams (EKG T nutarimai), 2009-tiesiems prioritetai neužfiksuoti. Keliant tikslus 2010-tiesiems, aplinkos analizėje gausia kiekybine statistika iliustruoti praėjusių laikotarpių pasiekimai muziejininkystės, folkloro, tautodailės ir kitose srityse, tačiau apie tradicinės statybos bei kitų, „dailiesiems“ nepriskiriamų amatų ir amatininkų situacijos pokyčius neužsimenama. Etninės kultūros plėtros valstybinėje 2010–2014 metų programoje amatininkystei dėmesio beveik neskirta, etnokultūros plėtros darbus numatyta tęsti susitelkiant išimtinai į jaunosios kartos vertybių, susijusių su etnine kultūra, ugdymą per etnografiją ir tautodailę. Jokių tiesioginių priemonių amatų skatinimui bei vystymui nenumatė ir Regionų kultūros plėtros 2012–2020 metų programa.

Valstybinės reikšmės globos veiksmy, skirtų būtent tradiciniams amatams, pradžia laikytinas Tradicinių amatų ir verslų sąrašas, patvirtintas EKG T 2004 m. gegužę. Tradicinių amatų sąvoka dokumente apibrėžta taip: *„specialaus parengimo bei įgūdžių reikalaujančios, iš kartos į kartą perduodamos ūkinės veiklos šakos (sritis, formos), grindžiamos daugiausia rankų darbu, elementariais įrankiais, istoriškai susiklosčiusiomis technologijomis (technikomis) bei įprastinėmis vietos žaliavomis, ir kuriančios produktus, turinčius autorinio individualumo (nepakartojamumo) bruožų“*. Deja, amatininkystės ryšys su nematerialiuoju tautos kultūros paveldu neakcentuojamas.

2004 metais į pirmąjį, nebaigtinį Tradicinių veiklų ir amatų sąrašą įtrauktos veiklos ir 14 amatų, iš kurių net 4 įvardinti kaip susiję su tradicine statyba ir architektūra. Tai – *„dailidės amatas (tradicinė namų statyba, išsauganti kaimo architektūros bruožus ar bent reikšmingiausias jos atributus, puošybos elementus)“*, *„stogdengio amatas (stogų dengimas naudojant vietines medžiagas – skiedras, gontus, šiaudus, nendres ir pan. – bei tradicines technikas)“*; *„krosnininko amatas (tradicinių krosnių, kaminų ir pan. statyba)“* ir kalvystė, kuriai, be įrankių ir padargų, priskiriamas ir *„architektūrinių puošybos elementų gaminimas“*.

Tradicionių amatų klasifikacijos aprašas, susistemines tradicinius amatus ir jų produktus, patvirtintas tik 2008-aisiais. Architektūra išskirta kaip viena iš trylikos buitės sričių (atskirai nuo interjero ir namų apyvokos), jai priskirta 12 amatų, susijusių su pastatų ir sodybų įrengimu, o taip pat kryždirbystė, tiekianti vien tik mažosios architektūros objektus. Vėlesnėse

klasifikatoriaus versijose į tradicinių paslaugų grupę įtraukta kaminkrėtystė ir tradicinė puošyba, daugiaspalve tapyba dekoruojant trobesių langines ir duris.

Tautinio paveldo produktų įstatyme (2007 m.) tradicinis amatas greta nusistovėjusio apibrėžimo buvo įvardintas kaip veikla, „*skirta tautinio paveldo produktų nuolatiniam sukūrimui ir realizavimui*“. „*Tautinio paveldo produktai*“ – tai tradiciniai gaminiai, sertifikuoti nustatyta tvarka. Įstatyme nurodyta, kad vyriausybė „*užtikrina tautinio paveldo produktų išsaugojimą, jų kūrimo skatinimą ir tradicinių amatų plėtrą, strateginio planavimo dokumentuose nustato Lietuvos prioritetus*“ (6 st., 2). Amatininkystės tradicijos kaip nematerialiojo kultūros paveldo aspektas įstatyme ir iš jo kylančiuose teisės aktuose neišryškina.

Formuoti tautinio paveldo produktų politiką Tautinio paveldo produktų įstatymu paskiriama Žemės ūkio ministerijai, „*nes tradiciniai amatai, etnokultūra, tautinis paveldas pirmiausia puoselėjami kaime, čia jo šaknys*“ (psl. 61, ŽŪM 2004-2008 m. veikos ataskaita seimui). Dar prieš šio įstatymo paskelbimą Ūkio ir Žemės ūkio ministerijų parengta ir patvirtinta Kaimo turizmo ir tradicinių amatų plėtojimo kaimo gyvenamose vietovėse programa 2007–2013 metams demonstruoja, kad paskirtoji institucija tradicinę amatininkystę vertina praktiniu-ekonominiu, bet ne kultūriniu ar paveldo požiūriu. Žemės ūkio ministerijai pagal jos funkcijas tradiciniai amatai yra alternatyva žemės ūkio veiklai kaime, verslo kūrimo priemonė, galinti prisidėti prie kaimo turizmo vystymo bei ekonomikos lygio kilimo. Nepaisant to, Žemės ūkio ministerijai atiduodami ir visų tautinio paveldo produktų, visų tradicinių amatų mokymo programų sertifikavimo bei visų sričių tradicinių amatų meistrų atestavimo įgaliojimai. Šių, bene svarbiausių tradicinės amatininkystės saugojimo ir vystymo įrankių perdavimas institucijai, kurios prioritetas – žemės ūkis, statybos amatams visiškai nepalankus. Amatininkystė, kaip tradicija, XXI amžiuje jau tampa kultūros ir paveldo sritimi, o tradicinės statybos amatai su šiuolaikiniu ūkininkavimu mažai ką turi bendro; žemės ūkio veikla ir statyba yra išsiskyrusios, funkcionuoja kaip atskiros ekonomikos ir ūkio šakos. Nors minėtoje 2007–2013 metų programoje tradicinio pobūdžio kaimo turizmo sodybų formavimas, paveldo objektų pritaikymas tradicinių amatų plėtrai įvardijami kaip prioritetai (p. 15), išsikelti uždaviniai bei pasiekimų vertinimui numatyti kriterijai rodo, kad amatų plėtojimo kaime programa niekaip nesiejama su tradicine kaimo sodybų architektūra ar senųjų statybos amatų vystymu. Sąvokos „*tradicinio pobūdžio sodyba*“ reikšmė nuspėjama (nes neapibrėžta) iš programos punkto 12.4: tai yra tik „*etnokultūros elementų panaudojimas*“ sodybos aplinkoje bei teikiant paslaugas.

2010 metais pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemones pradėti steigti ir pagal 2014–2020 m. programos priemones vis dar skatinami plėstis Tradicinių amatų centrai, „*tenkinantys tradicinių amatininkų interesus, besirūpinantys tradicinių produktų gamyba ir tradicinių amatų plėtra, teikiantys tradicinių amatų mokymo, konsultavimo ir kitas paslaugas*“ (p. 3.4, 2014–2020 m. programa). 2020 metais oficialiame Žemės ūkio ministerijos globojamame tinklalapyje *tautinispaveldas.lt* rasta 20 tradicinių amatų centrų, tačiau, kaip parodė šis tyrimas, 85 proc. (17 iš 20) jų statybos amatų nepropaguoja, nes tam neturi nei valstybės (rėmėjo) įpareigojimo, nei sąlygų.

Tautinio paveldo produktų apsaugos, jų rinkos ir amatų plėtros 2012–2020 metų programos priemonių taikymas numatytas visiems tautinio paveldo produktams ir tradiciniams amatams bendrai, neskirstant jų nei pagal veiklos sritis, nei pagal būklę ar vystymo, rėmimo poreikį. Apsibrėžti programos įgyvendinimo vertinimo kriterijai: amatininkų, dalyvavusių mokymuose, skaičius; kvalifikacijos lygio pakilimas procentais; reguliarius ataskaitų teikimas koordinatoriui ir pan., demonstruoja, kad tikslas labiau orientuotas į statistinę kiekybę, vadinamąjį „pliusiuko užsidėjimą“, nei į kokybiškos amatų gyvavimą ir plėtrą užtikrinančios sistemos sukūrimą.

Kiek dėmesio senųjų statybos amatų išlaikymui bei pritaikymui skirta Kultūros ministerijos rengtuose ar patvirtintuose teisės aktuose?

Dar iki 2005 m. priimtuose paveldo bei medinės architektūros saugojimui skirtuose dokumentuose ne kartą konstatuota prasta ir prastėjanti medinio paveldo būklė (Etnografinių kaimų išlikimo programa, 2003 m.), deklaruota tradicinių statybos medžiagų ir technologijų svarba medinio architektūros paveldo autentiškumo išsaugojimui (p. 6.1, 6.2, 6.6, 6.9, 8.1, Etnoarchitektūros vertinimo kriterijai ir tvarka, 2004 m.). Medinės architektūros paveldo išsaugojimo 2008–2010 m. programoje (2008 m.) dar kartą pabrėžiama: „*tam, kad būtų išlaikytas Medinio paveldo autentiškumas, atliekant jo remonto, restauravimo, pritaikymo ir atkūrimo darbus, būtina naudoti tradicines statybines medžiagas, būdus ir amatus*“ (p. 10). Deja, pagal šios programos priemones nustatyti medinių ir kitų paveldo objektų tvarkybos reglamentai orientuoti vien į medžiagiškumo, išorinės formos išsaugojimą, bet neįpareigoja ir neskatina išlaikyti statybos meistrystės žinių bei technologijų. Į šią problemą dėmesį atkreipė ir tyrimo apklausoje dalyvavę meistrai. „*PTR nesiskiria nuo STR. Reikalaujama 10 metų garantijos. Jei prieš 100 metų taip būtų bažnyčias statę, remontavę, parapijos būtų išėjusios į bankrotą*“ (dailidė A. Vaškys).

2003–2006 m. Lietuvos etnografinių kaimų išlikimo ilgalaikės programos priemonių planas liko neįgyvendintas (EKGT veiklos ataskaita Seimui, 2007 m.). Iš LR Valstybinės kultūros paveldo komisijos sprendimo „Dėl Lietuvos medinių statinių ir etnografinių kaimų kultūros paveldo išsaugojimo“ matyti, kad ir kitos, iki 2010 m. vykdytos etnografinių kaimų, medinių statinių ir tradicinės statybos amatų būklės gerinimo ilgalaikės strategijos bei programos nesuveikė. Po išvažiuojamojo posėdžio 2010 m. kovo 9 d. Dieveniškų istoriniame regioniniame parke komisija apibūdino padėtį ir siūlė vyriausybei įpareigoti atitinkamas ministerijas imtis veiksmų: „patikslinti tautinio paveldo produktų teisės aktus, juos tiesiogiai susiejant su medinio kultūros paveldo ir etnografinių kaimų išsaugojimo bei atgaivinimo procesais“, „parengti priemonių planą dėl etnografinių kaimų gyventojų įdarbinimo medinio kultūros paveldo objektų tvarkybai“, parengti pataisas „leidžiančias finansuoti daugiau nei 50 proc. išlaidų, skirtų darbams medinės architektūros paveldo vertingosioms savybėms išsaugoti“, „parengti ir įdiegti medinio kultūros paveldo ir etnografinių kaimų apsaugos pagrindų mokymo ir švietimo programas viduriniojo ir aukštojo mokslo lygmenyse“. Praėjus dešimtmečiui, 2020-aisias, yra įgyvendintas tik vienas šių siūlymų: dėl išlaidų kompensavimo–tvarkybos darbai ir projektavimas mediniuose objektuose kompensuojami 50–70 proc. (p. 15.2, 2012 m. kompensavimo taisyklės).

Tradicinių statybos amatų vystymas vis dar nėra susietas nei su tautinio paveldo produktų apsaugos, nei su etnografinių kaimų išsaugojimo teisės aktais. Tokių aktų sukūrimas ar tobulinimas Tautinio paveldo produktų apsaugos, jų rinkos ir amatų plėtros 2012–2020 metų programoje numatytas nebuvo. Etnografinių kaimų išsaugojimo 2011–2013 metų tarpinstitucinio veiklos plano teisės aktų tobulinimo uždaviniai orientuoti tik į tvarkytinų etnografinių kaimų sąrašo sudarymą. Buvo atliktas etnografinių kaimų gyventojų gyvenimo kokybės analizės ir ūkinės veiklos tyrimas, tačiau nei amatininkų, nei medinių statinių savininkų mokymai nevykdyti dėl stringančio finansavimo (KM veiklos ataskaitos: 2011 m. psl. 81–82, 2012 m. psl. 25, 2013 m. psl. 15)

Mokymo ir švietimo programų, skirtų medinio paveldo apsaugos pagrindams, etninės architektūros pažinimui jokiuose lygmenyse 2016 m. pabaigoje dar nebuvo. Apie tai kalbėta 2016 m. konferencijoje „Pažangi architektūros paveldo apsauga: misija (ne)įmanoma“ (J. Markevičienė, D. Puodžiukienė). Tradicinių amatininkų rengimo ir kompetencijų tobulinimo sistema taip pat nesukurta, ką ne kartą akcentavo amatų situacijos tyrėjai (A. Miceikienė, „Tradicinių amatininkų kompetencijų tobulinimo sistemos modelis“, 2015 m., R. Bertašiūtė „Tradicinė dailidystė Lietuvoje“, 2018 m.). Nors 2009 m. Etninės kultūros plėtros švietimo

įstaigose strategijos vienas uždavinių iki 2013 metų „*skatinti profesinėse mokymo įstaigose senųjų liaudies tradicinių amatų mokymą*“ (p. 24.4), tačiau konkrečių priemonių, kaip tai bus daroma, nenumatyta, apsiribota informacijos parengimu „*apie senuosius liaudies tradicinius amatus ir galimybes mokytis jų profesinėse mokyklose*“ (p. 37, uždavinys 1.4). „*[...]iki šiol [2018 m.] praktikoje tradicinių dailidžių rengimas ir kompetencijų tobulinimas į švietimo sistemą nėra integruotas. Lietuvoje tradicinių amatininkų rengimo ir kompetencijų tobulinimo sistemos iš viso nėra. Tiek instituciniu, tiek funkcinio požiūriu dailidžių, ypač išmanančių tradicijas, kompetencijų tobulinimo sistema nesutvarkyta*“ (R. Bertašiūtė „Tradicinė dailidystė Lietuvoje“, 2018 m.). Įvairiose jau minėtose tautinio paveldo, tradicinių amatų, etnografinių kaimų išsaugojimo ir kt. programose, vykdytose iki 2020 m., aiškių uždavinių tradicinių amatininkų ugdymui Švietimo ir mokslo ministerijai numatyta nebuvo, nepaisant, kad kai kurios programos vadintos tarpinstitucinėmis. Išimtis galėjo būti Tautinio paveldo produktų apsaugos, jų rinkos ir amatų plėtros 2008–2015 metų programa, patvirtinta 2008 m. kartu su Ilgalaike tautinio paveldo produktų išsaugojimo, populiarinimo, sukūrimo ir realizavimo skatinimo strategija. Programoje iškeltas uždavinys „*tobulinti tradicinių amatininkų, amatų meistrų ir tradicinių paslaugų teikėjų, kūrimo technologijų formalaus ir neformalaus švietimo sistemą*“ (užd. 4), numatant konkrečias priemones, prie kurių įgyvendinimo įpareigotos prisidėti bene visos su tradiciniais amatais, kultūra, paveldu ir net statyba susijusios valstybės įstaigos. Deja, šios programos vykdymą nutraukė pasaulinė ekonomikos krizė, vėliau prie jos uždavinių nebuvo grįžta.

Statybų ir kraštovaizdžio klausimus sprendžianti Aplinkos ministerija į Vyriausybės tvirtinamas tradicinės architektūros, etnografinių kaimų, tradicinių amatų saugojimo ir plėtros programas įtraukta vos keletą kartų. Su tradicine statyba netiesiogiai sietinas konkretus uždavinys numatytas tik Etnografinių kaimų išsaugojimo 2011–2013 m. tarpinstituciniame veiklos plane, t. y. teisės aktais užtikrinti, kad „*etnografinių kaimų statiniuose esantys asbesto gaminiai būtų keičiami regionui būdingomis tradicinėmis medžiagomis*“ (piemonė 1.3), tačiau Asbesto šalinimo programa tebėra nepakeista nuo 2009 m. Aplinkos ministerijos patvirtinti statybas saugomose teritorijose reglamentuojantys teisės aktai šiek tiek prisideda prie etninės architektūros fizinio pavidalo išlaikymo per formą ir medžiagą, tačiau tiesiogiai neskatina nei tradicinių statybos amatų puoselėjimo, nei tradicinių technologijų naudojimo vykdant statybas nacionaliniuose, regioniniuose parkuose. Nuo 2010 m. pradėti taikyti pastatų energinio naudingumo reikalavimai ypač neigiamai paveikė tradicinės rąstinės konstrukcijos

populiarumą naujų gyvenamųjų namų statyboje ir apribojo tradicinių statybos amatų bei technologijų, ypač dailidystės, krosnininkystės pritaikymo galimybes.

Išvados

1. Nuo 2004 m., kai buvo patvirtintas pirmasis Tradicinių veiklų ir amatų sąrašas, tradiciniai statybos amatai minimi greta kitų valstybės remiamų tradicinių amatų, „kurie reikalauja ir yra verti visokeriopos valstybės paramos“, tačiau vėliau priimti ir vykdomi teisės aktai, paramos programos bei visos kitos valstybės lygiu įgyvendinamos priemonės neužtikrino, kad per penkiolika metų, nuo 2005-ųjų iki 2020-ųjų, tradicinių statybos amatų propagavimas ir **iš**vystymas būtų lygiavertis kitiems tradiciniams amatams ar žemės ūkio verslams. Pagal oficialius LR Žemės ūkio ministerijos duomenis, tarp architektūros srities tradicinių amatininkų ryškiai dominuoja kryždirbiai ir kalviai, kuriantys mažosios architektūros objektus bei jų dekorą (68 proc.), ir yra tik 39 amatininkai (32 proc.), susiję su 8 statybos amatais iš 12. Dailidystei atstovauja 3 atestuoti meistrai; trobesius ir kitus pastatus, kaip sertifikuotus tradicinius gaminius, gamina vienintelis dailidė.
2. Tradicinių amatų centrai, sukurti rūpintis amatų plėtra, statybos amatų nepropaguoja 17 atvejų iš 20 (85 proc.), nes tam neturi nei valstybės (rėmėjo) įpareigojimo, nei sąlygų. Amatų rėmimo ir skatinimo programos nėra palankios statybos amatams, nes numatytos visiems tautinio paveldo produktams ir tradiciniams amatams bendrai, neskirstant jų nei pagal veiklos sritis, nei pagal būklę ar vystymo, rėmimo poreikį. Neatsižvelgiama į tradicinių statybos amatų specifiką: pilnavertis statybos amatininkų sukuriamas produktas (pastatai, statinių kompleksai) – stambus, stacionarus, ilgalaikis; produkto sukūrimo procesas – ilgas, sudėtingas, reikalaujantis daug rankų darbo ir materialinės bazės; statybos meistrystės žinių perdavimui užtikrinti būtinas laikas, nuoseklumas ir atitinkamos sąlygos, pameistrystės programos (pameistrystės svarbą tiriamu laikotarpiu ir anksčiau ne kartą akcentavo amatų tyrinėtojai Lietuvoje ir svetur, taip pat tyrime dalyvavę meistrai). Finansavimo programomis neremiama ir neskatinama tradicinius amatus ir technologijas išmanančių meistrų paieška, registravimas, pritraukimas, motyvavimas ir informacijos apie juos sklaida.

3. Technologijų ir laiko patikrintų statybos žinių svarbą tradicinės architektūros vertybių išsaugojimui ir tęstinumui pabrėžė trečdalis apklausoje dalyvavusių meistrų, ypač dailidės. Net 52 proc. apklaustųjų minėjo, kad tradicinėmis meistrystės žiniomis nuolat naudojasi savo darbe. Šios žinios amatininkams padeda rasti tinkamus racionalius sprendimus ir šiuolaikinėje statyboje, komplikuose, nestandartinėse situacijose, tačiau galiojantys paveldo tvarkybos reglamentai orientuoti vien į medžiagiškumo, išorinės formos išsaugojimą, bet neįpareigoja ir neskatina išlaikyti statybos meistrystės žinių bei technologijų. Valstybėje priimami ir įgyvendinami teisės aktai rodo, jog statybos tradicijoms, technologijoms ir amatams, kaip nematerialajam paveldui, neteikiama jokios reikšmės nei etnokultūros, nei paveldo apsaugos politikoje, statybos meistrystės žinių svarba etninės architektūros vertybių puoselėjimui bei kraštovaizdžio išsaugojimui – neįvertinta ir pamirštama.
4. Tradicinių statybos amatų vystymas vis dar nėra susietas su etnografinių kaimų išsaugojimo, kaimo turizmo sodybų vystymo teisės aktais. Darbų pirkimas per viešųjų pirkimų sistemą neužtikrina tradiciniu būdu atliekamų statybos ir tvarkybos darbų kokybiško technologinio proceso. Energetinės klasės ir kiti techniniai reikalavimai, sukurti ir taikomi neatsižvelgiant į medinių pastatų fizines savybes, padarė neigiamą įtaką tokių pastatų populiarumui, o kartu ir tradicinės meistrystės poreikiui.
5. Tradicinių statybos amatininkų rengimo sistema iki šiol nesukurta. Tradicinės statybos meistrų kvalifikacijos patvirtinimas negarantuoja tradicinės meistrystės žinių išmanymo ir taikymo. Tyrimas parodė, kad beveik 54 proc. (28 iš 52) apklausoje dalyvavusių meistrų (respondentai atrinkti ne tik iš oficialaus Žemės ūkio ministerijos patvirtino sąrašo) nėra motyvuoti sertifikuoti gaminių ar gauti kvalifikacijos patvirtinimą nei pagal Žemės ūkio ministerijos, nei pagal Kultūros paveldo departamento nustatytą tradicinių amatininkų ar tvarkybos specialistų atestavimo tvarką. Atsakymuose ne kartą minėta komisijų kompetencijos stoka, atestavimo procedūros apibūdintos kaip formalumas, nieko bendro neturintis su tikruoju amato išmanymu.
6. Tyrimas parodė, kad nepaisant valstybės dėmesio trūkumo, tradicinio statybos amato metodus išmanančių (86 proc. apklaustųjų), juos taikančių nuolant (52 proc.) ar pagal poreikį (38 proc.) ir pragyvenančių iš amato, kaip pagrindinio šaltinio (53 proc. apklaustųjų), yra. Tik 30 proc. respondentų pasitaikė su 15 ar mažiau metų patirtimi, t. y. amatininko veiklą pradėjusių 2005 m. ar vėliau. Daugiau kaip du kartus didesnė (70 proc.) patyrusių meistrų dalis laikytina požymiu, kad pastaruosius 15 metų vykdomas

amatininkystės skatinimas tradicinės statybos amatams nebuvo itin veiksmingas. Tam tikras tradicijos nykimo tendencijas rodo ir šie skaičiai: iš patyrusių meistrų 31 proc. nurodė, kad tęsia giminės meistrystės tradiciją, tačiau tarp mažesnę patirtį turinčių giminės tradicijų tęsėjų rasta tik 19 proc.; penktadalis meistrų (11 iš 52) paminėjo, kad norinčių mokytis tradicinio statybos amato beveik nėra, nerandama.

7. Dabartinę statybos amatų situaciją vertinančių teigiamai, vidutiniškai ir neigiamai tarp apklausoje dalyvavusių meistrų buvo po lygiai. Vertinant amato situacijos pokyčius nuo 2005 m., vyravo nuomonės, jog situacija nepakito arba pablogėjo. Žvelgiant į perspektyvą, maždaug pusė meistrų prognozavo, kad jų amatas gali išlikti tik esant tam tikroms sąlygoms. Iš paminėtų neigiamų veiksnių, kuriuos reikėtų pašalinti, daugiau kaip pusė tiesiogiai priklauso nuo valstybės politikos ir teisinio reguliavimo. Didžiausią teigiamą įtaką amatų populiarumui darančiu veiksniu įvardinti savarankiškai išprusę bei finansiškai pajėgūs užsakovai, vertinantys ekologišką, tradicinę statybą ir galintys sumokėti už sąlyginai brangų, lyginant su pramonine gamyba, amatininkų rankų darbą.

Rekomendacijos

1. Statybos tradicija yra labai svarbus veiksnys šalies įvaizdžio formavimui, nes didele dalimi nulemia vietinės architektūros autentiškumo, krašovaizdžio unikalumo išlikimą ir vystymąsi. Formuojant valstybinę tradicijų ir amatų globos politiką, būtina įvertinti tiek materialųjį, tiek nematerialųjį tradicijos aspektą ir skirti ypatingą dėmesį visų senųjų statybos amatų palaikymui bei išsaugojimui.
2. Kuriant ir koreguojant teisės aktus bet kurioms veiklos sritims, o ypač formuojant aplinkosaugos, statybos, kultūros, švietimo, paveldo išsaugojimo politiką, būtina sudaryti sąlygas tradicinių statybos amatų propagavimui bei tradicinės architektūros vertybių puoselėjimui.
3. Valstybėje būtina sukurti aiškią ir vieningą statybos amatininkų skatinimo, rengimo ir kvalifikavimo sistemą. Primitytinai rekomenduojama įtraukti vietinių statybos tradicijų propaguotojus, tradicinės architektūros specialistus ir bendruomenėse pripažintus tradicinių statybos amatų meistrus ir, kūriant sistemą, atsakingai atsižvelgti į šių srities žinovų įžvalgas bei pasiūlymus.

4. Numatant tradicinių amatų vystymą, skatinimą ir finansavimą, statybos amatus rekomenduojama nagrinėti kaip specifinių, skirtingų nuo dailiųjų ar smulkią produkciją kuriančių amatų grupę. Būtina įvertinti statybos amatų bruožus. Tai stambus, stacionarus ir ilgaamžis šių amatų kuriamas produktas, sudėtingos, ilgo įsisavinimo proceso reikalaujančios technologijos, funkcionalumas, ekonominė nauda.
5. Oficialų tradicinės statybos amatų sąrašą verta dar kartą peržiūrėti ir, atsižvelgiant į meistrų, architektų, paveldo specialistų rekomandacijas, papildyti (stikloriaus (ne vitražisto), molio apdailos įrengimo amatas ir kt. neįtraukti).

Literatūros sąrašas

1. A. Miceikienė. Tradicinių amatininkų kompetencijų tobulinimo sistemos modelis. Akademija, 2015 m.
2. Etninės kultūros globos taryba. **2006 METŲ VEIKLOS ATASKAITA**, 2007 m.
http://www.old.ekgt.lt/www3.lrs.lt/pls/inter/w5_showec94.html?p_r=880&p_d=64286&p_k=1
3. Etninės kultūros globos tarybos 2004 m. gegužės 26 d. nutarimas Nr. TN-5 **DĖL TRADICINIŲ AMATŲ IR VERSLŲ SĄRAŠO PATVIRTINIMO**; <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.235903?jfwid=5sjolg3j>
4. Etninės globos tarybos 2007 m. sausio 31 d. nutarimas Nr. TN-1 **DĖL 2007 METŲ ETNINĖS KULTŪROS PLĖTROS PRIORITETŲ SĄRAŠO PATVIRTINIMO**
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.292117?jfwid=-wd7z8sjfj>
5. Etninės globos tarybos 2007 m. lapkričio 21 d. nutarimas Nr. TN-7 **DĖL 2008 METŲ ETNINĖS KULTŪROS PLĖTROS PRIORITETŲ SĄRAŠO PATVIRTINIMO** <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.309984?jfwid=-wd7z8sjfj>
6. G. Parafinavičė, I. Krištaponytė, „Tradicinių amatininkų mokymo ir meistriškumo kėlimo realijos bei perspektyvos“;

http://www.su.lt/bylos/mokslo_leidiniai/ekonomika/2010_3_19_2/parafinavice_kristoponyte.pdf

7. Kultūros vertybių apsaugos departamento prie Lietuvos Respublikos Kultūros ministerijos direktoriaus 2004 m. vasario 20 d. įsakymas Nr. Į-35 **DĖL ETNOARCHITEKTŪROS VERTINIMO KRITERIJŲ IR TVARKOS PATVIRTINIMO;** <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.228579?jfwid=-fxdp7k52>
8. Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija. **2011 M. VEIKLOS ATASKAITA,** 2012 m.; <https://lrkm.lrv.lt/lt/administracine-informacija/planavimo-dokumentai/veiklos-ataskaitos>
9. Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija. **2012 M. VEIKLOS ATASKAITA,** 2013 m.; <https://lrkm.lrv.lt/lt/administracine-informacija/planavimo-dokumentai/veiklos-ataskaitos>
10. Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija. **2013 M. VEIKLOS ATASKAITA,** 2014 m.; <https://lrkm.lrv.lt/lt/administracine-informacija/planavimo-dokumentai/veiklos-ataskaitos>
11. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2008 m. sausio 24 d. įsakymas Nr. ĮV-30 **DĖL MEDINĖS ARCHITEKTŪROS PAVELDO IŠSAUGOJIMO 2008–2010 METŲ PROGRAMOS IR MEDINĖS ARCHITEKTŪROS PAVELDO IŠSAUGOJIMO 2008–2010 METŲ PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO PRIEMONIŲ PLANO PATVIRTINIMO** <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2334BC83E9A0>
12. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2010 m. birželio 28 d. įsakymas Nr. ĮV-363; **DĖL ETNINĖS KULTŪROS PLĖTROS VALSTYBINĖS 2010–2014 METŲ PROGRAMOS PATVIRTINIMO** <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F8CECBF8B631>
13. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2011 m. spalio 19 d. įsakymas Nr. ĮV-639 **DĖL REGIONŲ KULTŪROS PLĖTROS 2012–2020 METŲ PROGRAMOS PATVIRTINIMO;** <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.409806/gydaRWjcnl>
14. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2012 m. rugpjūčio 27 d. įsakymas Nr. ĮV-563 **DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTRO 2005 M. BALANDŽIO 20 D. ĮSAKIMO NR. ĮV-157 „DĖL PRIVAČIOS NUOSAVYBĖS – PRIEINAMŲ VISUOMENEI LANKYTI VALSTYBĖS**

SAUGOMŲ NEKILNOJAMOJO KULTŪROS PAVELDO OBJEKTŲ TVARKOMŲJŲ PAVELDOSAUGOS DARBŲ IŠLAIDŲ KOMPENSAVIMO TAISYKLIŲ PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO;
<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.ACDB8AE81411>

15. Lietuvos Respublikos kultūros ministro ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2011 m. balandžio 19 d. įsakymas Nr. ĮV-316/3D-348 **DĖL ETNOGRAFINIŲ KAIMŲ IŠSAUGOJIMO 2011–2013 METŲ TARPINSTITUCINIO VEIKLOS PLANO PATVIRTINIMO;** <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.397339?jfwid=1dlo7erb3h>
16. **LIETUVOS RESPUBLIKOS TAUTINIO PAVELDO PRODUKTŲ ĮSTATYMAS;** 2007 m. birželio 26 d. Nr. X-1207; <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.301365?jfwid=-wsolgn1c4>
17. Lietuvos Respublikos ūkio ministro ir Lietuvos respublikos žemės ūkio ministro 2007 m. birželio 7 d. įsakymas Nr. 4-232/3D-288 **DĖL KAIMO TURIZMO IR TRADICINIŲ AMATŲ PLĖTOJIMO KAIMO GYVENAMOSIOSE VIETOVĖSE 2007–2013 METŲ PROGRAMOS PATVIRTINIMO IR ĮGYVENDINIMO STEBĖSENOS DARBO GRUPĖS SUDARYMO;** <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.299410?jfwid=5sjolg3j>
18. Lietuvos Respublikos valstybinės Kultūros paveldo komisijos 2010 m. balandžio 30 d. sprendimas S-5(159) **DĖL LIETUVOS MEDINIŲ STATINIŲ IR ETNOGRAFINIŲ KAIMŲ KULTŪROS PAVELDO IŠSAUGOJIMO,** <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.371589?jfwid=q8i88mijj>
19. Lietuvos Respublikos vyriausybės 2003 m. birželio 19 d. nutarimas Nr. 793 **DĖL ETNINĖS KULTŪROS PLĖTROS VALSTYBINĖS PROGRAMOS PATVIRTINIMO;** <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.4FF2EB2C0E39>
20. Lietuvos Respublikos vyriausybės 2003 m. rugsėjo 16 d. nutarimas Nr. 1171 **DĖL LIETUVOS ETNOGRAFINIŲ KAIMŲ IŠLIKIMO ILGALAIKĖS PROGRAMOS IR ŠIOS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO PRIEMONIŲ 2003–2006 METŲ PLANO PATVIRTINIMO;** <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.217892?jfwid=-wsolgmxxb>
21. Lietuvos Respublikos vyriausybės 2008 m. liepos 16 d. nutarimas Nr. 775 **DĖL ILGALAIKĖS TAUTINIO PAVELDO PRODUKTŲ IŠSAUGOJIMO, POPULIARINIMO, SUKŪRIMO IR REALIZAVIMO SKATINIMO STRATEGIJOS IR TAUTINIO PAVELDO PRODUKTŲ APSAUGOS, JŲ**

RINKOS IR AMATŲ PLĖTROS 2008–2015 METŲ PROGRAMOS PATVIRTINIMO;

[https://e-](https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.325723?jfwid=92zt7s8ty)

[seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.325723?jfwid=92zt7s8ty](https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.325723?jfwid=92zt7s8ty)

22. Lietuvos Respublikos vyriausybės 2011 m. gruodžio 14 d. nutarimas Nr. 1475 **DĖL TAUTINIO PAVELDO PRODUKTŲ APSAUGOS, JŲ RINKOS IR AMATŲ PLĖTROS 2012–2020 METŲ PROGRAMOS PATVIRTINIMO**
<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.52B91BE5AFBE>
23. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2008 m. rugsėjo 1 d. įsakymas Nr. 3D-481 **DĖL TRADICINIŲ AMATŲ KLASIFIKACIJOS APRAŠO IR TRADICINIŲ AMATŲ KLASIFIKACIJOS PATVIRTINIMO;** <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.326606?jfwid=-wsolgpjg2>
24. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2009 m. spalio 21 d. įsakymas Nr. 3D-780 **DĖL LIETUVOS KAIMO PLĖTROS 2007–2013 METŲ PROGRAMOS PRIEMONĖS „KAIMO ATNAUJINIMAS IR PLĖTRA“ VEIKLOS „TRADICINIŲ AMATŲ CENTRŲ KŪRIMAS IR (ARBA) PLĖTRA“ ĮGYVENDINIMO PLANAVIMO BŪDU TAISYKLIŲ PATVIRTINIMO;**
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.356187?jfwid=iwhzprtj2>
25. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 m. birželio 2 d. įsakymas Nr. 3D-326 **DĖL LIETUVOS KAIMO PLĖTROS 2007–2013 METŲ PROGRAMOS PRIEMONĖS „KAIMO ATNAUJINIMAS IR PLĖTRA“ VEIKLOS „TRADICINIŲ AMATŲ CENTRŲ KŪRIMAS IR (ARBA) PLĖTRA“ ĮGYVENDINIMO PLANAVIMO BŪDU 2014 METAIS TAISYKLIŲ PATVIRTINIMO;**
<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/5af61a30ea5311e38557d238694e3fc9>
26. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2015 m. balandžio 27 d. įsakymas Nr. 3D-337 **DĖL LIETUVOS KAIMO PLĖTROS 2014–2020 METŲ PROGRAMOS PRIEMONĖS „PAGRINDINĖS PASLAUGOS IR KAIMŲ ATNAUJINIMAS KAIMO VIETOVĖSE“ VEIKLOS SRITIES „PARAMA INVESTICIJOMS Į KAIMO KULTŪROS IR GAMTOS PAVELDĄ, KRAŠTOVAIZDĮ“ VEIKLOS „TRADICINIŲ AMATŲ CENTRŲ PLĖTRA“ ĮGYVENDINIMO TAISYKLIŲ PATVIRTINIMO;** <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/5d29d250ee4a11e4a8669450a5f0514d?jfwid=-wsolgpip4>

27. Mokslinė-praktinė konferencija „Pažangi architektūros paveldo apsauga: misija (ne)įmanoma“, sud. E. Karalevičienė ir kt., Valstybinė kultūros paveldo komisija, 2017 m.
28. R. Bertašiūtė „Tradicinė dailidystė Lietuvoje“, 2018 m., http://www.ekgt.lt/media/dokumentai/veikla/Tyrimai/R.Bertasiute_%20papildytas.pdf

Summary

Researches on the situation of traditional crafts in construction such as carpenter, roofer, stove-maker, blacksmith, chimney-sweep, well-sinker. Official and fully accessible quantitative data on the crafts of building traditional houses and craftsmen have been collected. Moreover, a survey on the craftsmen who perform traditional crafts in the construction has been made. All data collected is analysed, summarized, and made into diagrams that show the changing condition of crafts from 2005 to 2019. The second part of this research includes an overview of legislation in Lithuania which influences crafts in construction. It is shown that traditional crafts in construction are changing and are not extinct. However, there is a lack of governmental focus. Moreover, these crafts are not so advertised and developed compared to other traditional crafts and agricultural businesses. At the end of the research, some recommendations on how this situation can be improved are given. An appendix of this research includes all answers provided by the masters during the survey (52 surveys)

Sveiki, gerbiamas meistre,

Etninės kultūros globos tarybos užsakymu vykdau tyrimą (patvirtinantis dokumentas pridedamas), kurio tikslas išsiaiškinti tradicinės pastatų statybos amatų būklę.

Jūsų, kaip statybos amato atstovo/-ės, atsakymai į žemiau pateiktus klausimus yra ypatingai svarbūs ne tik tyrimo eigai ir rezultatams, bet ir tradicinės pastatų statybos meistrystės žinių ir technologijų išlikimui, vystymui, taip pat Lietuvos kraštovaizdžiui būdingos architektūros propagavimui.

Prašau paspausti „atsakyti į laišką“ ir įrašyti apklausos atsakymus kaip nurodyta žemiau arba užpildyti atsakymus word faile (prisegu)

Suprantu, kad kai kurie klausimai yra keliantys diskusiją. Jei dėl to ar kitų priežasčių Jums būtų patogiau atsakinėti telefonu, prašau informuoti kaip ir kada galiu su Jumis susisiekti. Pokalbiui reikėtų 20-40 min..

Atsakymų laukiu iki š.m. rugsėjo 25 d..

Kontaktai pasiteiravimui: telef. +370....., e.p.@gmail.com.

APKLAUSOS ANKETA

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate:

- dailidystė- medinių pastatų konstrukcijų gamyba, statyba;
- stalytė- medinių langų, durų, pastatų puošybos elementų gaminimas, avilių, inkilų gaminimas, tvoros;
- krosnininkystė- židinių, krosnių, kaminų statyba, kaminkrėtystė, koklių gamyba;
- stogdengystė- medinių ar šiaudinių stogų dangų gaminimas, dengimas;
- akmentašystė, mūrininkystė- akmenų paruošimas, akmenų ar plytų mūras;
- kalvystė, tiekianti metalines detales pastatams (vyriai, rankenos, užraktai, vėtrungės ir pan.);
- šulinių kasėjas (šulniakasys),
- molio ir tinko apdailos meistras.

Prašome nurodyti amatą ir kokius konkrečiai darbus atliekate ar kokius gaminius gaminate.
[vieta atsakymui]

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:

- tėsiu giminės tradiciją;
- įkvėpė sutiktas šio amato žinovas;
- buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą;
- taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.

Nurodykite vieną ar kelis atsakymus
[vieta atsakymui]

3. Kaip įgijote amato žinių?

- mokėtės mokslo įstaigoje ir gavote diplomą;
- žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais;
- domėjotės ir mokėtės savarankiškai.

Nurodykite vieną ar kelis atsakymus
[vieta atsakymui]

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

- pagrindinis pragyvenimo šaltinis;
- papildomas pragyvenimo šaltinis;
- daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

Nurodykite darbo metus ir variantą (galima su komentaru)
[vieta atsakymui]

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Jei atsakote "taip", nurodykite, kodėl apsisprendėte atestuotis ir/arba sertifikuoti savo produktą/paslaugą
[vieta atsakymui]

Jei atsakote "ne", nurodykite dėl kokių priežasčių nesate atestuotas, nesate sertifikavęs savo
produkto/paslaugos
[vieta atsakymui]

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Jei atsakote "taip", nurodykite, kodėl apsisprendėte jį gauti

[vieta atsakymui]

Jei atsakote "ne", nurodykite dėl kokių priežasčių negalite arba nenorite jo gauti

[vieta atsakymui]

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Jei atsakote "taip", nurodykite organizacijos pavadinimą ir kodėl apsisprendėte jai priklausyti

[vieta atsakymui]

Jei atsakote "ne", nurodykite dėl kokių priežasčių nepriklausote arba nenorite priklausyti

[vieta atsakymui]

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Nurodykite etnografinį regioną (Aukštaitija, Dzūkija, Suvalkija, Žemaitija, Pajūrio kraštas) ir
administracinį rajoną.

[vieta atsakymui]

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Atsakykite taip arba ne

[vieta atsakymui]

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Jei atsakote "taip", nurodykite, kaip dažnai ir kokiais atvejais

[vieta atsakymui]

Jei atsakote "ne", nurodykite kodėl netaikote

[vieta atsakymui]

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Atsakykite ir pagrįskite savo atsakymą

[vieta atsakymui]

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Atsakydami paminėkite, ar Jūsų amatas yra populiarus, gyvybingas, propaguojamas, besivystantis ar
atvirkščiai.

[vieta atsakymui]

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Atsakydami paminėkite, kokia situacija buvo ir kaip ji pasikeitė, kas turėjo įtakos vienokiems ar kitokiems
pokyčiams.

[vieta atsakymui]

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Atsakydami galite nurodyti kelis galimus scenarijus.

[vieta atsakymui]

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Jei atsakote "taip", nurodykite konkrečiau, kam ir kaip vyksta žinių perdavimas

[vieta atsakymui]

Jei atsakote "ne", nurodykite kodėl žinių perdavimas nevykdomas

[vieta atsakymui]

16. Ar sutiktumėte būti įtrauktas/-a į numatomą sudaryti viešai skelbiamą meistrų sąrašą, skirtą savininkams, suinteresuotiems statyti arba tinkamai atnaujinti sodybas bei medinius (ne būtinai etnografinius ar paveldo) pastatus tradicinėmis medžiagomis ir technologijomis?

Jei sutinkate, prašome nurodyti:

kontaktinė informacija (telef. Nr., e-adresas, kt.)

[vieta atsakymui]

statybos darbai, atliekami tradiciniais metodais, medžiagomis, technologijomis

[vieta atsakymui]

vieta, regionas, kuriame teikiamos paslaugas

[vieta atsakymui]

ŠIRDINGAS DĖKUI UŽ JŪSŲ ATSAKYMUS

Kontaktiniai duomenys paimti iš viešai prieinamų informacijos šaltinių internete arba gauti Jus pažįstančių ir rekomendavusių asmenų. Jei per klaidą nesate meistras/amininkas, prašau mane informuoti ir šį laišką sunaikinti.

RESPONDENTŲ ATSAKYMAI

A01. A. B., telefonu 2020-06-29

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

a) *dailidystė*- medinių pastatų konstrukcijų gamyba, statyba;

b) *statylstė*- medinių langų, durų, pastatų puošybos elementų gaminimas;

Viską darom, ko reikia, pagrinde dabar medines bažnyčias restauruojam. Kartu ir edukaciją padarom, jei reikia. Orientuojusi į restauravimą, atkūrimą, išsaugojimą.

Sutvarkėm Skaudvilės bažnyčią: ir balkiai, ir drožyba, ir pamatai. Ja kažkada pastatė 12 meistrų, patys darė pamatus ir lentas. Ir rąstinius namus restauruojam, išardom ir pernešam. Toki darbai- labai dideli pinigai, medžiagos yra pigiau nei darbas, daug rankų darbo. Žukų bažnyčiai dabar darysiu (restauruosiu) qžuolines duris autentiškas.

f) *kalvystė*, spynos;

Senovinės spynos labai įdomu, ten tokios grožybės, moku taisyti, pritaikau. Lauksargių bažnyčioj spyną taisiau, apkaustus, vinis darau su kalviais, jiems papiešiu, nes pačiam daryti laiko nebeužtenka .

Viską darau, nes reikia ir įdomu.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:

a) *tėsiu giminės tradiciją: tėvukas dirbo su metalu, perėmiau, dar norėjosi medžio ir į tai palinkau; kai tvarkai spyną, reik vyrius patvakyti, o tada ir medį; pomėgis buvo ir vitražai, va Tauragės pilis: ten dirbau, laikrodžių mechanizmus taisiau, dar automobilius taisau.*

3. Kaip įgijote amato žinių?

- b) žinias perėmiau iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais;*
- c) domėjausi ir mokiausi savarankiškai.*

Domėjausi, norą turėjau, su meistrais teko dirbti, iš senųjų meistrų daug perėmiau, Bagdonas Tauragėj toks buvo.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais?

Virš 20 m

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Ne, nes ten reikia produkto, o pas mane nėra taip, kad tą patį darbą dirbčiau; dar neįsigilinau, ko ten reikia..., be to- visur labai didelė valachita su popieriais.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Taip, darbas teritorijose ir paminkluose, be atestato nepadirbsi. Turiu tvarkybos darbų vadovo specializaciją, nors prašiausi restauratoriumi, bet pamatė darbus, sakė, būk vadovu, ir kategoriją aukštesnę iš karto davė.

Ar teko matyti, kiek ten visokių teisinių klausimų reikia atsakyti? O tai juk nieko bendro neturi su darbu. Komisija klausinėja, ar tą moki, ar aną darei, kas tave mokino. O iš tikrųjų patys meistrų klausinėja, kai ką nors reikia daryti. Užsirašai į kursus, susimoki pinigus, o lektorius mažiau žino už mane, apie įrankius ir visą kitą. Bet negausi atestato, jei nelankysi kursų. O vat realios pagalbos iš Kultūros ministerijos tai nesulauksi.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkų, statybos meistrų vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Medžio meistrų draugija, bet ji nelabai juda, dar anksčiau kursai būdavo, o dabar nieko nėra. O reikėtų, kad būtų, norėčiau. Vat retromobiliai štai pradėjo kažką organizuoti.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Pagrindė- Mažoji Lietuva, Žemaitija, Tauragės r..

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Išmanau: puošyba, suleidimai, turiu daug tarpukario literatūros apie statybą, puošybą, etnografiją pagal regionus. Dabar jaunimas, net ir projektuotojai, tuo mažai domisi.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip, nors užsiimu ir tiesiog civiline statyba.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Taip, būtina, juk tai mūsų paveldas, kad sekančiom kartom išliktų, senamiesčius turim išlaikyti. Kaip galima nežinot savo istorijos? Kad ir statybininkas: jei nežinai, kaip seniau statė, kaip tu naują pastatysi? Daug kas grįžta, senovinė statyba buvo ekologiška. Kažkas turėtų išlikti. Aišku, kiekvieno sandėliuko nereikia saugoti, bet kitas vietoj jo [atsiradęs] neturi daryti bendro vaizdo. Reikia objektus įtraukti į paveldą, kad saugotų ten langus, duris, bet nereik savininkui uždėti, kad tu dabar saugok, ir pats viską, ir projektą pasidaryk... ir dar gauni raštą, kad blogai padarei.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Atsakydami paminėkite, ar Jūsų amatas yra populiarus, gyvybingas, propaguojamas, besivystantis ar atvirkščiai.

Palaikymo nėra, biurokratizmas. Šiaip, tarp turtingų žmonių, kurie išmano, yra populiaru, bet jei turi paveldo objektą, tai jie geriau tyliai daro nusamdę meistrą. Daug meistrų dirba su patentais, bet slepia mokesčius, nes užsakovui ir taip brangu.

Persudėtinga legaliai restauruoti, remontuoti, per daug reikalavimų, dėl paprastų paremontavimų reikia projektu, nes kiekvienas klerkiukas turi atsiskaityti ministerijai. Būtų legalu, būtų kitaip. Projektai, tyrimai,- visi pinigai

tam nueina. Biurokratija. Teko matyti paveldo projektą Švedijoje, projektas pieštas, tik su architekto parašu, imk ir daryk. Pas mus įstatymai neaiškūs, Gudyno [restauravimo centras] monopolis, neina apeiti Gudyno, o dirba ilgai, kartą polichrominius tyrimus 8 mėnesius darė.

Pinigus ne tam švaisto valstybė. Pilna pastatų, kuriuos būtų galima susirinkti ir padaryti, sutvarkyti. Kartu tai galėtų būti ir kaip edukacijos vieta. Atestuotojai galėtų atvykti ir žiūrėti, kaip dirbi, ir tada duoti atestatą, ne taip kaip dabar, kad pakalausinėja, o darbų neprašo. Bazė yra. Jaunimo atsirastų. Galima paskelbti profesinio rengimo centruose ar ir į juos nuvažiuoti mokytis. Meistrų? Aš ir pats galėčiau eiti mokytis: du aukštuosius baigęs, kodėl ne? Tarkim, spynininkų net nežinau, ar Žemaitijoje iš viso yra. Tai numirs. Vitražai- irgi. Senoviškų karstų nebedaro. Rumšiškių muziejuje štai galėtų būti karstadirbystė. Jei visas kaimas atstatytas, tai juk buvo ir dirbtuvės. Čia kaip idėja.

Nėra kas vienyty meistrus. Sklaida- kam ji reikalinga? Kur dingo pameistrystė? Paveldo akademija buvo, bet sujudėjo ir dingo. Buvo pinigai, o tęstinumo nesigavo.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Atsakydami paminėkite, kokia situacija buvo ir kaip ji pasikeitė, kas turėjo įtakos vienokiems ar kitokiems pokyčiams.

Buvo iki 2010 pakilimas, Europos pinigai kol suvaikščiojo. Dabar per 2 metus negavau jokio pakvietimo nei į meistrystės kursus, nei dėl naujų įstatymų supažindinimo. Nėra asociacijos: ne mūsų, meistrų, darbas tinklalapius kurti. Paveldo akademija dar kažką darė, bet dabar ir kursai, ir edukacijos baigėsi.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą? Atsakydami galite nurodyti kelis galimus scenarijus.

Jeigu taip toliau bus, tai numirs: nėr mokymo, nėr sklaidos, nieko nėr.

Pinigų tiek daug nereikia, reikia organizavimo. Kultūros ministerijos klerkai turėtų šiknas pakelti, vienyti. Noro ir mažiau biurokratijos reikia.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Konsultuoju, jei kas paklausia. Išmokinau bent keturis vaikus, mokinosi, dirbo kaip pameistriai, vienas- net 3 sezonus, o kai išmoko, visi išvažiavo į Norvegiją bažnyčias statyti, nes ten pinigai kitokie, ten su jų [norvegų] paveldo objektais dirba. Mokymų nevedu.

A02. R.D. e.laišku, 2020-09-20

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

a) dailidystė- medinių pastatų konstrukcijų gamyba, statyba;

b) stalystė- medinių langų, durų, pastatų puošybos elementų gaminimas, avilių, inkilų gaminimas, tvoros;

d) stogdengystė- medinių ar šiaudinių stogų dangų gaminimas, dengimas;

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą; d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.

3. Kaip įgijote amato žinių?

b) žinias perėmiau iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjausi ir mokiausi savarankiškai.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

15 m, b), c)

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Ne, nes tai daugiau hobis nei darbas.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Ne.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Aukštaitija.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Neišmanau, bet stengiuosi susipažinti.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Kartais, kai pasitaiko proga.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Taip, nes taip perduodama tradicija.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu? Atsakydami paminėkite, ar Jūsų amatas yra populiarus, gyvybingas, propaguojamas, besivystantis ar atvirkščiai.

Gerai vertinu.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Viskas keičiasi, bet tai normalu, nes gyvenimas yra dinamiškas.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Perspektyva šviesi

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Ne, kol kas nėra dar tiek žinių, kad būtų ką perduoti.

A03. S. D., e. laišku 2020-07-15

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

a) dailidystė- medinių pastatų konstrukcijų gamyba, statyba;

b) stalystė- medinių langų, durų, pastatų puošybos elementų gaminimas, avilių, inkilų

Dailidystė stalystė nuo -iki, rastiniai namai, medinės konstrukcijos baldai, laiptai, durys ir t.t. [Visi tradiciniai restauracijos, gamybos metodai taip pat modernūs sprendimai pagal šiuolaikines technologijas]

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:

b) įkvėpė sutiktas šio amato žinovas; c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą.

3. Kaip įgijote amato žinių?

a) mokiausi mokslo įstaigoje ir gavote diplomą;

b) žinias perėmiau iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais;

c) domėjaisi ir mokiausi savarankiškai.

- 4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:**
a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.
30 metų.
- 5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?**
Ne, kadangi sertifikatai negarantuoja kvalifikacijos, nėra jokio poreikio, esu bet kokių biurokratinių titulų priešininkas.
- 6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?**
Ne nematau jokio reikalo, kiek susidūriau su šia organizacija - nuvylė kompetencija, nesu girdėjęs, kad departamentas rodytų iniciatyvą meistrams ugdyti.
- 7. Ar priklausote kokiam nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?**
Medžio meistrų draugija, esu vienas iš organizacijos steigėjų. Tikslas - vienyti ir dalintis patirtimi.
- 8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?**
Suvalkija Ažuolų Būda
- 9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?**
Taip
- 10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?**
Taip, tada kada yra reikalinga
- 11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?**
Taip, kadangi tai formuoja nuomonę apie daiktą, jo pasirinkimą, puoselėja amatą ir tradicijas.
- 12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?**
Atsakydami paminėkite, ar Jūsų amatas yra populiarus, gyvybingas, propaguojamas, besivystantis ar atvirkščiai.
Amatas nykstantis dėl pokyčių vartojime ir blogo valstybės požiūrio į jį. Tačiau produktams paklausa yra. Gali būti gyvybingas naudojant pažangias technologijas.
- 13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?**
Taip situacija pasikeitė į blogą pusę. Geriausi meistrai emigravo, kas liko paseno, jaunimas visiškai nebuvo orientuojamas į tradicinį medžio apdirbimą, baigę profesinį mokymą neturi net pamatinių žinių. Situaciją vertinu kaip l. blogą.
- 14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?**
Išlikimas įmanomas tik: prisitaikymas prie rinkos poreikių, greitų gamybos būdų naudojimas, modernios programuojamos technikos naudojimas, švietimo sistemos pokyčiai.
Kitu atveju perspektyvos nėra.
- 15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?**
.....

A04.V.S., telefonu 2020-07-11

- 1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?**
a) *dailidystė- medinių pastatų konstrukcijų gamyba, statyba;*
b) *statalystė- medinių langų, durų, pastatų puošybos elementų gaminimas.*
Suprantu ir galiu padaryti, bet turi būti etnografinė sodyba, kad tai daryti.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

a) tęsiu giminės tradiciją.

Bočelis buvo tikras meistras ir iš to gyveno, staliavo, trobas statė ir karstu darė, ir aš dariau. Tėvukas irgi viską mokėjo, tik tarybiniais laikais reikėjo eiti į darbą ir nebuvo kada tuo mėgautis. Dabar irgi nėra kada skirti laiko dūšiai mėgstamam darbui, ūkininkauju.

3. Kaip įgijote amato žinių?

a) mokiausi mokslo įstaigoje ir gavote diplomą;

b) žinias perėmiau iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais;

c) domėjausi ir mokiausi savarankiškai.

Turėjau supratimą, dariau, taip gavos. Nepasakyčiau, kad iš giminaičių perėmiau, vaikystėj nekreipiau dėmesio. Bet genuose buvo. Pradėjau dirbti, domėjaus, nes patiko.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais?

Gal kokie 25 m. [hobis]

Nuo 25-28 m.. Darbe buvo stalystė, paskui susipirkau savo instrumentus... bet sprangus tas amatas medžio gaminių. Mažai bereik, interjerai keičias: gipsas, plastikas,- viskas yr „Senukuos“ Turėjau gaterį, važiauvau per kiemus, irgi medis bet kitaip.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Ne. Tautai to nereikia, sunku iš tokio amato išgyventi.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne. Iš hobio ilgai neišgyvensi. O gyvenimas verčia daryti tai, kad pats galėtum išgyventi ir kitus išmaitinti.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Ne, ne, ne

Nejaučiat poreikio bendradarbiauti, dalintis meistrystės žiniomis?

Nu atsigauna širdis nuo hobio, bet kon darytė. Gerai su kuom nors pakalbėti, bet.....Kaimo žmogus universalus, ką reikia, ką ima, tą ir daro. Miestiečiai čia būna tokie specializuoti.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Žemaitėjė

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Taip. Koplytstulpiai, namo statyba. Žinau, kaip anksčiau statė, kaip dabar viskas kitaip.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Savo ūkinius esu statęs, trobas pažįstamiems dviše eidavom sverti [pakelti, keičiant sienojus].

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Etnografinėse sodybose, kur norima tai parodyti. Bet nėra ko boksuoti, kiek galima vaikščioti su klumpeis. Gali užsisipirti aklai, bet žmonės nori šiuolaikiškai, švariai, šiltai dabar gyventi. Pas mane buvo troboje tas kaminas, bet išplakėm.

Kodėl?

Reikėjo vonią įsirengti. O kaip aš vonioj maudysiuos, jei dangus matosi. Sienos nurūkusios, moliu drėbtos. Visi nori lygiai, plytelėm. Jei dabar pas mane būtų taip, kaip senovėj gyveno, tai žmonės užėję sakytu „nevalos“.

[trobą tėvai pirkė iš ūkininko]

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Mažai populiarumo, neperspektyvu, turi atrasti žmogų kuriam tai būtų įdomu ir aktualu. Tokiu amatu užsiimdamas badu numirsi, kol sulauksi tokio kliento.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Savo namą pakeičiau tarp 2000-2005: apšiltinau, vidų iškalčiau ir stogą apkalčiau, bet nebe medžiu, o kitaip. Staliams geras laikas buvo kokie 1995, tada galėjo klestėti. Visi remontus darėsi: parketai, laiptai, viskas buvo tik medis. Vienas amerikonas atvažiavęs sakė: „ar tu milijonierius, kad pas tavo viskas iškalta uosio daililentėm. O paskui viską išplėšėm ir gipsus plastikus sudėjom.

Kaip dabar jaučiatės ant plastiko?

Tai kaip ir visi žmonės. Kas būtų, jei pas mane dabar sienos abėciais [tapetai] ir už jų pelės lakstyti. Vaikystėj taip buvo, dabar taip nebenoriu. Ir langus plastikinius sudėjau.

Žinot, kad į rąstinę sieną negerai dėti plastikinius langus, ilgai nelaikys?

Nu ir kas. Kaip vienas pažįstamas pasakė: tavo bočiai statėsi, darė kaip jiems geriau, niekas čia negalvojo, kaip bus toliau. Tai ir tu, sako, daryk savo kadencijai, o vėliau kiti darysis, kaip jiems reikės, keisis mados, technologijos ir kita. Valstybė turėtų remti, kad senus namus išlaikyti.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Nykstanti veikla. Kitokie statybos darbai, tai ne, bet tos [tradicinės] srities tik nebent kokiai etnokultūrai palaikant. Neperspektyvu ir to nereikia tautai.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Ne. Nes ne tuos darbus dirbu, ne tuo gyvenu, ūkininkauju, nėr kada.

A05. A.N., e.laišku 2020-07-28

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

- a) *dailidystė- medinių pastatų konstrukcijų gamyba, statyba;*
- b) *statyštė- medinių langų, durų, pastatų puošybos elementų gaminimas, avilių, inkilų gaminimas, tvoros;*
- d) *stogdengystė- medinių ar šiaudinių stogų dangų gaminimas, dengimas;*
- j) *molio ir tinko apdailos meistras.*

Užsiimu dailidyste, statyšte, stogdengyste, molio tinkavimu.

Medinių pastatų konstrukcijų gamyba, statyba- renovavimas, medinių langų ir durų gamyba, pastatų puošybos elementų gaminimas. Medinė vidaus ir lauko apdaila. Stogų dengimas skiedromis ir šiaudais.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:

- a) *tęsiu giminės tradiciją;*
- b) *įkvėpė sutiktas šio amato žinovas;*
- c) *buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą;*
- d) *taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.*

Tėvukas buvo stalius, buvo pačiam įdomu, reikėjo tvarkyti su šeima įsigytą seną trobą. Po to tai tapo pragyvenimo šaltiniu.

3. Kaip įgijote amato žinių?

- b) *žinias perėmiau iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais;*
- c) *domėjotės ir mokėtės savarankiškai.*

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

- a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobbis nei pragyvenimo šaltinis.

a) *Intensyviai tuo užsiimu 14 metų.*

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Ne. Tam nebuvo poreikio.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne. Tam nebuvo poreikio.

7. Ar priklausote kokiam nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Ne. Tam nebuvo poreikio. Tačiau palaikau keletą glaudžių kontaktų su kitais meistrais.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Dzūkija.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Manau, kad silpnai išmanau.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Labai retai, kai reikia pritaikyti kokius nors ornamentus.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Manau svarbu, kad tai kas nors išlaikytų. Bet tai yra specifika kuri ne dažnam klientui reikalinga. Dėl galimai didesnės darbų kainos. Tačiau tai yra tik mano praktikoje, gal todėl, kad dirbu toliau nuo etnografinio rajono centro kur užsakovams dažniausiai nėra labai svarbu senosios statybų tradicijos.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Atsakydami paminėkite, ar Jūsų amatas yra populiarus, gyvybingas, propaguojamas, besivystantis ar atvirkščiai.

Vertinu teigiamai. Medžio darbai yra populiarūs. Ypač daug žmonių nori susitvarkyti senų namų. Sienas, tam, kad galėtų įsirengti vidų. Tačiau kaip ir minėjau tradicijos dažniausiai lieka kiek tolesnėj vietoj, bet nebūtinai paskutinėj. Labai skiriasi žmonių matymas. Kai kurie patys nori kokių nors elementų iš tradicinės statybos, dažniausiai dekoru. Kitiems pasiūlai ir jie priima. Treti labiau vertina paprastumą, praktiškumą.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Aš didelių pokyčių nepastebiu.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Manau, kad ir ateityje liks dalis žmonių kuriems ypatingai svarbu bus medinėje architektūroje. Daugiau ar mažiau išlaikyti autentikos. Tačiau tai neišvengiamai turės kažkaip derintis ir su naujovėmis statybose (naudojamos medžiagos, nauji reikalavimai, naujos mados).

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

.....

A06. L.B., e.laišku 2020-07-17

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

a) dailidystė- medinių pastatų konstrukcijų gamyba, statyba; b) stalystė- medinių langų, durų, pastatų puošybos elementų gaminimas, avilių, inkilų gaminimas, tvoros; d) stogdengystė- medinių ar šiaudinių stogų dangų gaminimas, dengimas.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą;

- 3. Kaip įgijote amato žinių?**
a) mokėtės mokslo įstaigoje ir gavote diplomą; b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai.
a, b, c.
- 4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:**
a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.
20 metų, a).
- 5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?**
Ne, nėra poreikio.
- 6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?**
Taip, suteikia teisę vykdyti darbus kultūros paveldo objektuose.
- 7. Ar priklausote kokiam nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?**
„Tradicinės statybos meistrų gildija“; „Medžio meistrų draugija“ bendrų projektų vykdymui, bendraminčių paieška.
- 8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?**
Žemaitija
- 9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?**
Taip
- 10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?**
Taip, visais atvejais dirbant su kultūros paveldo objektais, tiek ir kuriant naujus darbus.
- 11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?**
Taip, nes tai patikimos, laiko išbandytos technologijos. Išlaiko krašto savitą veidą. Didina kultūrinio turizmo vertę.
- 12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?**
Populiarus tam tikrų žmonių segmente. Lietuvos mastu tai labai mažai tuo domisi Lietuvos gyventojų, amatas greitai išnyks.
- 13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?**
Situaciją su paveldo restauravimu buvo prastesnė, medinis paveldas buvo nekokybiškai restauruojamas. Per pastaruosius 15 metų medinių pastatų sodybų restauravimo padaugėjo. Restauruoti pastatus pradėjo ir privatūs savininkai..
- 14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?**
Perspektyva liūdna: sukelti apšiltinimo reikalavimai gyvenamam namui, tokių reikalavimų rąstinis tradicinis namas negali atitikti, o jį modernizuojant pasidaro itin brangus. Kitas pavojus amato žlugimui yra mašininė gamyba, tradiciniai rankiniu būdu statomi pastatai yra lyginami kainos atžvilgiu su gamykloje frezuotais gaminamais namais. Rankinio sukirtimo namų kaštai didesni, todėl ilgai rinkoje nebeišsilaikysime. Šiam darbui reikia išmanymo, nauji meistrai neruošiami. Dar kurį laiką liks senų rąstinių pastatų restauracija. Tačiau dėl žemos rąstinių pastatų restauravimo kainos, sunkiai rasis jaunų naujų meistrų. Jau dabar PTR -uose yra oficaliai leidžiama vietoje I vainiko naudoti blokelius.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

[teko girdėti, kad taip, iš tų kas pas šį meistrą dirbo]

A07. M.D., telefonu 2020-07-10

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

Meninių baldų ir dailės kūrinių restauravimas VDA, bakalauras – Kauno kolegija, o taip pat:

a) dailidystė- medinių pastatų konstrukcijų gamyba, statyba;

b) stalystė- medinių langų, durų, pastatų puošybos elementų gaminimas,

d) stogdengystė- medinių (skiedrinių) stogų dangų gaminimas, dengimas;

Esam įmonę įkūrę šiems darbams.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:

d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.

Pagrindus gavau studijuodamas Kaune, nuo 2013 m. kiek vyko Rumšiškėse restauravimo mokymų, beveik visuose teko dalyvauti. Vienuose iš pirmų sutikau Laimoną Bartką, kadangi esam netoliese, 5 metus pas jį dirbau.

3. Kaip įgijote amato žinių?

a) mokėtės mokslo įstaigoje ir gavote diplomą;

b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais;

c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai.

a,b,c

Pagrindai gauti mokslo įstaigose. : VDA- skulptūros restauravimas, Kaune- baldų. Ten teorijos žinių gavau daugiau negu būčiau gavęs bet kur būdamas pameistriu. Mokymo įstaigos suformavo požiūrį į paveldo saugojimą. Amato įgūdžiai gauti mokymuose ir dirbant pas Laimoną.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais?

Apie 7 m., 2 metai kaip pradėjau rimčiau, savarankiškai.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Ne, ir abejoju to reikalingumu. Kiek teko domėtis viešaisiais konkursais, niekur tokio sertifikato nereikalauja. Būdamas amatininku, gauni mokesčių lengvatas, bet turint įmonę- neaktuali.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Taip, esu atestuotas baldų restauratorius ir polichromavimo specialistas. Tikiuosi dar šiais metais gauti atestatą ir medinių pastatų restauravimui.

Manau, kad tai mano darbe atvers kelius imtis sudėtingesnių ir reikšmingesnių darbų. Toks įvertinimas- tai įrodymas, kad galiu būti patikimas, savarankiškas. Be to, tokio dokumento daug kur reikalaujama.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Nežinau kokiu statusu, nario ar prijaučiančio,- esu medžio meistrų draugijoje. Manau, kad nario. Daugiau niekam nepriklausau. Poreikio matyt nėra priklausyti. Tačiau neatmetu galimybės, jei kas pasiūlys ką naudingo, nebūtinai materialaus. Pvz. pažintys, bendrų interesų ratas, mokymų informacija ar dar kažkas.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Kelmės raj.. Žemaitijai priskiriu save. Dirbam visoje Lietuvoje, jei objektas įdomus.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Ne kiek regionui, kiek būdingus Lietuvai. Esu surinkęs tradicinių įrankių kolekciją tokią, kokia ne kiekvienas muziejus gali pasigirti, bet esu griežtai nusistatęs, kad šiame amžiuje reikia naudoti šio amžiaus įrankius. Su kai kuriomis išimtimis, žinoma.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Konstrukcijos, kerčios, sukirtimai turi būti artimi, kaip yra sukurtas restauruojamas objektas, ir medžiagos atitinkamos, ir metodai. Reikia išsaugoti, restauruoti, bet negalim falsifikuoti istorijos, imituoti, kad viskas buvo padaryta prieš 100-150 metų, nors darome dabar. Kai kada reikia atkurti bendrą vaizdą, kad nekristų iš bendro konteksto.

Ar restauruojant naudojate savo senus įrankius?

Kai kuriais atvejais tenka senus įrankius išsitraukti, jie tebėra funkcionalūs. Bet ar šiais laikais verta visą dieną tašyti rąstą, jei galima jį apipjauti, lentas panaudoti, o apipjautą tik aptašyti. Restauravimas nėra darbas, padarytas XIX-XX a. metodais, tai tik esamų objektų sutvarkymas, o ne gaminimas. Priklauso, koks yra restauravimo tikslas ir ar gautas norimas rezultatas.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Sukirtimai, suleidimai, rąstų, stogo konstrukcijos.- jie per daug metų išbandyti, patikimi, jų nėra ko atsisakyti. Savo įmonėje siūlome paslaugą skiedrinių stogų dengimas. Skiedras drožiam visiškai tradiciniu būdu, tik stakles suka jau ne arklys, o elektrinis variklis. Galima gal sakyti, kad tai ne tradicinis būdas, kaip seniau, gal upė turėtų sukti. Bet skiedros, t.y. rezultatas juk tas pats.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Iš to, kiek turim darbo, o darbų turim daug, manau, kad mūsų amatai turi pasisekimą. Žinoma, pavyzdžiui langų gamyboje varžo langų sandarumo poreikis, o kartais pačių savininkų poreikiai būna per dideli. Kuo mažiau paveldo, tuo daugiau sąmoningų žmonių atsiranda. Mokymai meistrams, medinių pastatų savininkams, „Herito“ pardos ir pan., duoda teigiamą rezultatą. Aišku, yra nesuprantančių, kokias vertybes savo kieme turi.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

2005 buvau šeštokas, tad negaliu pakomentuoti. Kas pasikeitė per pastaruosius 5-6 metus: Lietuvoj atsirado dar viena įmonė, tai mūsų, kuri užsiima tradicine statyba ir pastatų restauravimu, tai situacija, turbūt, pagerėjo. Tas pats Bartkauskas „Jautmalkės lėpis“ - 10 metų dirba, „Mokmedis“ Kęstučio Cikano- kokius 5, Rimas Valantis irgi apie 10 metų jau dirba, Saulius Sakalas -gal dar daugiau. Atsiranda meistrų, jaunesni turi iš kur semtis žinių, gerėja situacija.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Apie restauravimą- bus. Apie naują statybą- esant įstatymams tokiems, kokie dabar yra, tradiciniai metodų statyboj sumažės arba jie išnyks. Kalbu apie A klasės šiluminius reikalavimus. Stogas, sienos, langai nei per kur neatitiks tų kriterijų.

Kaip dėl turimų esamų medinių pastatų atnaujinimo, pritaikymo? Ar manote, kad į tokius objektus kviesis tradicinius amatininkus?

Esamų pritaikymui kvies, bet atsiras poreikis viską patobulinti. Tradiciniai metodai išliks, neabejoju, bet tik iš dalies. Dalykai laiko patikrinti nesikeičia, o patobulinimai taip pat visais laikais atsirasdavo.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Kelmėje vyko tradicinių amatų ir etnomuzikavimo kursai, 6 kartus esu mokęs žmones pasigaminti kankles. Dailidystės, stalystės mokymus vest man dar anksti. Dirba žmonės su mumis, kurie ir net vyresni, bet dirba kaip lygiaverčiai partneriai, ne kaip pameistrai. Daugiau apie restauravimo principus juos reikia nukreipt ir viskas.

A08. M.G., e.laišku 2020-08-03

- 1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?**
a) *dailidystė- medinių pastatų konstrukcijų gamyba, statyba;*
b) *statystė- medinių langų, durų, pastatų puošybos elementų gaminimas, avilių, inkilų gaminimas, tvoros; Dailidystė, statystė, rastinių namų atnaujinimas.*
- 2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:**
a) *tęsiu giminės tradiciją; b) įkvėpė sutiktas šio amato žinovas; c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą; d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.*
Įkvėpė sutikti to amato žmonės ir jaučiau tam pašaukimą.
- 3. Kaip įgijote amato žinių?**
a) *mokėtės mokslo įstaigoje ir gavote diplomą; b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai.*
Mokiausi ir gavai diplomą, o patirtį iš gavau iš amatininkų.
- 4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais?**
9 metai, pagrindinis pragyvenimo šaltinis.
- 5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?**
Ne, trūksta laiko tam užsiimti.
- 6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?**
Ne, dėl laiko stokos.
- 7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?**
MMD [Medžio meistrų draugija], taip pat esu mažosios bendrijos bedrasavinkas MB Fabrikui studija.
- 8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?**
Visą Lietuvą ir dirbam visur.
- 9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?**
Taip.
- 10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?**
Taip visą laikas.
- 11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?**
Taip tikrai reikia išlaikyti tradicinius metodus nes jie yra patikryti laiko.
- 12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?**
Atsakydami paminėkite, ar Jūsų amatas yra populiarus, gyvybingas, propaguojamas, besivystantis ar atvirkščiai.
Nėra labai populiarūs.
- 13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?**
Neturiu ką pakomentuoti.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Išlikti išliks tik ne visiems tai lemta dirbti, reikia kitokio mąstymo, suvokimo, dauguma mėgsta paprastai daryti.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Ne nes pats dar mokinuosi iš meistro.

A09. J.B., telefonu 2020-06-27

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate:

*dailidystė- medinių pastatų konstrukcijų gamyba, statyba (raščių sienojai, stogo konstrukcijos, pamatai);
statyštė- medinių langų, durų, pastatų puošybos elementų gaminimas, grindys, medinė vidaus apdaila.*

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

a) tęsiu giminės tradiciją (senelis, tėvas buvo dailidės, staliavo).

3. Kaip įgijote amato žinių?

b) iš patyrusių amato žinovų (tėvo, senelio) dirbdamas kartu su jais, įgyta profesija- kita, bet nepatiko tepalai, 5 metus tik padirbau, toliau- užsiimu statyba.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais?

Kraujy, nuo vaikystės.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Ne, nebuvo kadu.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne, nes neprofesionalas.

7. Ar priklausote kokiam nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Ne, dirbu su savo vaikais (3 sūnūs, buvo ir ketvirtas, vyriausias, baigęs medžio mokslus, bet žuvo, nebėr).

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Aukštaitija, Širvintų r., Vilniaus regionas. Dirbam visoj Lietuvoj, koks skirtumas, kur dirbti.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Taip, aš turiu specialius įrankius, kapatuką [skliutas], pozuoju rąstus, galiu visaip sukirsti, kregždės uodega ir kitaip.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip, jei tik klientas pageidauja, ne visiems patinka, bet daug kas ir neįperka.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Svarbu: išpjovus, suleidus, laiko, o su pjūklais, tai ten skylė lieka, pelės gali viduj bėgioti; svarbu dėl pastatų ilgaamžiškumo, dar reikia žinoti, kada kirsti medieną.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

*Užsakymų sumažėję, nes statyba pabrango dėl eurų, seniau tai durys neužsidarydavo; bet yra nemažai norinčių
Ar padarė įtaką A klasės reikalavimas ?*

Taip, seniau užteko 15-18 cm storio rąstų, dabar reikia 20-24 cm, bet kas turi pinigų, tas tų reikalavimų nepaiso.

Gal dar šiltinate iš lauko?

Ne, klientai nenori. Reikia kad būtų natūralu.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Pradėjau nuo 1991m. dirbti pagal užsakymus, tada dar ir su samanom nebuvo problemų, o dabar- tik paveldui ir su girininko leidimu atveža; dabar šiltinimui naudojam skandinavų šiltinimo medžiagas, vokiečių netinka, nes ten klimatas šiltesnis.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Kas ty žino, kokios ten perspektyvos, dabar dar ta korona; medis brangsta, išvežam miškus pusvelčiui, o kaltų nėra, medis darosi neįkandamas dalykas, statosi ir galės statyti tik tie, kas turi pinigų, tie net ir A klasės reikalavimų nepaiso. Medieną statybai geriau kirsti žiemą, tik kad dabar žiemos nebėra, o juk nevešim medžių iš Sibiro.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Perduodu sūnams, 3-4, visi dirba noriai ir anūkas (14 m.) mokosi, domisi

Ar sūnūs yra baigę kokius medžio ar statybos mokslus?

Ne, mažai naudos iš tų mokslų, čia svarbiausia- praktika.

A10. R.V., e.laišku 2020-06-30, papildyta telefonu 2020-07-03

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

Dailidystė: statyba ir restauracija; stalystė: pastatų puošybos elementai, durų, laiptų gamyba.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

a) Senelis buvo meistras, regis tai persiduoda genais :) c) buvo įdomu kurti.

3. Kaip įgijote amato žinių?

- a) mokėtės mokslo įstaigoje ir gavote diplomą;
- b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais;
- c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai.

a) išsilavinimas: stalybininkas - technikas, tačiau: c) daugiausia teko mokintis savarankiškai.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais?

Stalyste užsiimu trisdešimt keturis metus, dailidyste intensyviai – dešimt metų.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Taip. Esu sertifikavęs eilę dailidystės bei stalystės tautinio paveldo produktų, taip pat turiu tradicinių amatų meistro pažymėjimą. Manau kad atestavimas pakelia tautinių produktų (o taip pat ir meistrystės) prestižą bei pabrėžia amato bei jo produktų lietuviškumą, tradicijas.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Taip. Matydamas meistrų, gebančių dirbti tradicinėmis technologijomis, trūkumą. Skaudu žvelgti į netinkamai restauruotų paveldinių statinių techninę būklę. Galbūt nors maža dalimi pavyks prisidėti prie tradicinių technologijų išsaugojimo ir puoselėjimo.

- 7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?**
Priklausau "Medžio meistrų draugijai". Sutelkė panašaus požiūrio bei mąstymo žmones.
- 8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?**
Gyvenu Žemaitijoje, Akmenės rajone, tačiau dirbu visoje Lietuvoje.
- 9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?**
Kadangi dirbu visuose etnografiniuose Lietuvos regionuose, teko įsigilinti į visas architektūrinės bei technologines subtilybes.
- 10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?**
Taip. Kiekvieną dieną ir visais atvejais
- 11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?**
Be jokios abejonės svarbu ir būtina. Medinėje architektūroje svarbi kiekviena jungtis, kiekvienas mazgas. Panaudojus netinkamas jungtis medinio statinio konstrukcija netenka stabilumo, yra nesaugi. Ir atvirkščiai - be galo daug statinių, statytų tradicinėmis technologijomis skaičiuoja ne vieną šimtmetį.
- 12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?**
Norisi tikėti, kad amatas yra pradinėje vystymosi stadijoje.
Kodėl?
Dabar situacija atrodo linksmiau, nei prieš 8-10 metų. Daugėja užsakymų, tik meistrų trūksta. Žmonėms jau svarbu išsaugoti, nes emocija, senelai ir pan., nebesako, kad geriau nugriauti, sulyginti su žeme ir naują pastatyt. Šiuo metu dirbam prie perkeltos rąstinio namo. Nuperka namą nusikėlimui ir pasistato naujoje vietoje. Klausimas užsakovei: „Kodėl senas?“, - „Norėjau namo su istorija“, - atsako.
- 13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?**
Kadangi intensyviai amatu užsiimu nuo 2010 metų, galiu įvertinti tik šį laikotarpį. Per pastaruosius dešimt metų meistrystės/amatininkystės situacija kiek pagerėjo. Tačiau tuo pačiu stebiu nemažą svetimų (skandinavų) technologijų invaziją, kuri tikrai nėra tinkama nei mūsų architektūrai nei kraštovaizdžiui.
Dėl ko, manote, įvyko pagerėjimas?
Dėl dailidystės propagavimo kepurę reikia kelti prieš Rasą Bertašiūtę. Rumšiškėse, Aristavelės dvare, ji pradėjo organizuoti, burti meistrus, buvo pradžia. Erika Kielė užkūrė ir lygioje vietoje pradėjo organizuoti „Heritą“, dabar- FIXUS projektą pradėjo.
- 14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?**
Kadangi nėra parengtų PTR'ų, kurie įpareigotų griežtai laikytis tradicinių technologijų restauracijos metu, galimai liks (kaip ir dabartiniu metu) tik labai nedidelis skaičius entuziastų, išmanančių senąsias technologijas. Pakeitus gi teisinių aktų nuostatas, mano įsitikinimu, meistrų poreikis augtų, tuo pačiu ir amato perspektyva išlikti bei vystytis didėtų.
Ko reikėtų imtis, kad dailidystė būtų populiaru, statybos tradicijos gyvuotų?
Meistrų ratas mažokas, jiems reikia pragyvenimui užsidirbti,- nėra kada seminaruoti. Nėra žmonių, kurie rašytų projektus, užsiimtų sklaida. Reikia organizavimo didesnio ir per 1-2 metus daug nepasieksi. Sąmonei visuomenės reikia kelti: gal per rajonų valdžią, parodas, pasikviestume lektorių, įrankius atsivežtume, padodytume. Apie tradicinę architektūrą ir šiuolaikiškumą derėtų kalbėti, apie tai, kad tradicinime pritaikytame name įmanoma gyventi šiuolaikiškai.
- 15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?**
Bandžiau pasiūlyti pameistrystės programą ŽŪM. Atmetė dėl pedagoginio išsilavinimo trūkumo, bet ir dėl to, kad, sako 2,5 m pameistrystei- per ilgą. Teiksiu sutrumpintą iki 1,5 metų.
Oficialių mokinių neturiu. Dirbam su 2-3 žmonėmis, bus iš jų ir jau yra meistrai, gal tik patirties dar trūksta. 26-28 metų, nori, turi vidinę motyvaciją. Jaunesni dar nebūna susiformavę, nepažįsta savęs.

A11. Z.S., e. laišku 2020-07-16

1. **Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate:**
a) dailidystė- medinių pastatų konstrukcijų gamyba, statyba;
2. **Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?**
c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą; d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.
3. **Kaip įgijote amato žinių?**
b) žinias perėmiau patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjausi ir mokiausi savarankiškai.
4. **Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:**
*a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis;
b) papildomas pragyvenimo šaltinis;
c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.
Apie 25m.*
5. **Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?**
Taip
6. **Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?**
Ne, nežinau kaip tai padaryti ir neturiu tam laiko.
7. **Ar priklausote kokiam nors amatininkų, statybos meistrų vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?**
Ne, aš esu vienišius, dirbu vienas ir man nereikia jokių organizacijų ar klubų.
8. **Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?**
Aukštaitija.
9. **Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?**
Manau, kad taip, bet visko tikrai nežinau.
10. **Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?**
*Taip ir ne.
Priklauso nuo užsakovo. Kas moka, tas ir muziką užsako.*
11. **Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?**
Taip, svarbu, bet taikyti, keičiantis technologijoms, medžiagoms ir užsakovų skoniui - vis sunkiau.
12. **Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?**
Šiuo metu tai tikrai populiarus ir gyvybingas amatas. Nors konkurencija ir gana didelė - sezono metu darbo užtenka visiems.
13. **Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?**
Taip tai nelabai kas ir pasikeitė , bet vis labiau veržiasi naujos technologijos, nauji instrumentai. Patį procesą siekiama supaprastinti, kad tik greičiau būtų
14. **Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?**
Jis išliks, bet labiau keisis pats procesas. Vis daugiau bus mechanizuojamas ir automatizuojamas. Gaminyje bus vis mažiau žmogaus rankų šilumos ir meilės.
15. **Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?**
.....

A12. A.L., telefonu 2020-08-01

- 1. Kuriou/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?**
*b, a) stalystė, dailidystė- mediniai langai, durys, senu sodybu kiek esu priremontavęs.
Langus, duris jau seniai bedirbau, bažnyčioms tiktai dirbu, kai reik restauruoti, o pavieniams, kaip plastmasė parėjo, išstūmė medį. Darydavau langines, apletūras [apvadai]ir kitką „kap kas nuor“.*
- 2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?**
*a) tęsiu giminės tradiciją;
Eina palikimu iš kartos i kartą: mamos brolis ėjo trobas dirbdamas, o tėtis dirbo grabus, langus, duris, šiepalius. Tėvo tėvas, bočius mano, daug nežinau, bet irgi pats pasidirbdavo ratus, gardes ratams.*
- 3. Kaip įgijote amato žinių?**
*a) mokėtės mokslo įstaigoje ir gavote diplomą; b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai.
Mokykloj stalystę baigiau, bet ten nuvaživau daugiau žinąs, nei kad jie mane išmokė. Viską iš tėvo, mamos brolio jau buvau išmokęs. Ant diplomo parašyta: salius-statybininkas. a, b, c)*
- 4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:**
*a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis;
b) papildomas pragyvenimo šaltinis;
c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.
Nuo vaikystės. Į svieta dirbdamas pradėjau eiti 1973 m.. Biški mokytojau. O 2002 m. išėjau dirdt žmonėms pagal patentą. Į išlaikytinius dar nenoriu. Turiu bičių, su bitėm draugauju, o kaip bus su sveikata,- matysim*
- 5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?**
*Taip. Sertifikuoti šaukštai, paveikslų rėmai, drožyba. Sertifikuavau, kad tuo momentu drožiau, į muges važinėjau, o dabar iš Kinijos visko priveža, niekam nebereikia
Langų, duru sertifikato nedariau. Nuo to, kad popierių kalną turėsi lentynoj, bagotesnis nebūsi.*
- 6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?**
Taip. Restauravimui. Reik bažnyčioms, muziejų Nasrėnų tvarkiau, varpines remontuoti be licenzijos negali.
- 7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?**
Telšių tautodailei priklausau. Kulupėniškis, bet kai nieko nevyko Kretingoj, priklausiau Plungei.
- 8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?**
Žemaitėjė.
- 9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?**
Senoviškas trobas esu daręs: obliuotos sienos iš vidaus, po balkiu gali kišti jei nori pinigų, visai nauja-senoviškai. Dabar jau nebeleidžia, iš lauko turi šiltinti, reik apipieryti. O iš vidaus dar yra kas nori palikti rąstus senoviškai.
- 10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?**
Taip. „Kon išmokau iš buočiu, ton e muoku“. Kas priklauso iš tų laikų- sukirtimai ir kt.
- 11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?**
Aš sakau, kad turėtų žinoti kažkas po mūsų. Juk viskas išnyks, jei nereikia. Turim žinot, kad esam Žemaičiai. Technologijos tegu eina į priekį,- svietas pražūtų, jei neitų. Bet kažkoks procentas turi palikti kaip buvo.
- 12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?**
Pramonė nori išstumti lauk. A, A++ atsiras. Žmogus nori gyvent senoviškoj troboj, bet kaip ja padarysi, kai tokie reikalavimai. Perlenktos lazdos čia yra, aš manau. Visus amžius išbuvo, ir nė vienas senoj troboj nenušalo, o dabar-„jomajo“
- 13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?**
Tais laikais daugiau norėjo, o dabar reikalavimai sukilo, sunku juos įvykdyti, bet ir daba yra norinčių [tradicinės statybos], negali sakyti.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Man atrodo paprastai: jei būt reiklavimai sumažinti [būtų gerai, vystytųsi]. Dabar nacionaliniame parke reikia, kad būtų senoviškai, bet kaip padaryti, jei turi išlaikyti A+. Jokio senoviškumo nesigauna. Man netelpa galvoj, kaip gali taip būti. Reikalavimai ir įstatymai kertasi. Dabartiniai įstatymai paveldą stumia lauk.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Ne. Iš paskos eina sūnus. Studentus moko statybininkų mokykloje, o laisvu laiku kokį langelį, laiptus žmonėms padirba.

Ar jis irgi moka tradiciniais metodais dirbti, staliauti?

Aišku. Nebūt sūnus, jei nemokėtų.

A.13. D.M., telefonu 2020-07-04

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

b) stalystė- medinių langų, durų, pastatų puošybos elementų gaminimas, aviliai.

Durys, langinės, papuošimai, aviliai ir jų dalys, pagal klientą, bet dažniausiai Dadano Blato, maži aviliai su 16 rėmų, daugmaž laikomi tradiciniais, sukurti seniau, bet apie 1940 m. pritaikyti Lietuvoje, tinkami mūsų klimatui.

a) dailidystė- medinių pastatų konstrukcijų gamyba;

Dažniau karkasinės šiuolaikinės konstrukcijos, rąstinį vieną kitą stačiau, bet teko ir 100 ar 150 metų senumo kluoną atkelti.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą;

Nuo mokyklos laikų darbų pamokų linkau į medžio darbus. Kažko kitko savęs neįsivaizduoju darant. Statom, ko klientas pageidauja, dar architektas nurodo, va baldus darant gali ir nuo savęs pridėti, tai įdomu. Po mokslų sugrįžau į Širvintų kraštą, močiutės sodyba čia, tvarkau ją, laiko tik nėra sau, bet idėjų- taip.

Buvo didelis užsakymas avilių rėmeliams, paskui vis daugiau atsirado. Tada pajuokavo kažkas, kodėl avilius gamini, o pats bičių nelaikai, tai ir pradėjau bitininkauti.

3. Kaip įgijote amato žinių?

a) mokiausi mokslo įstaigoje ir gavau diplomą; c) domėjausi ir mokiausi savarankiškai.

Baigęs Druskininkuose staliaus-dailidės profesiją, mokytojas sakė, kad už jį geriau moku. Pradžioje laiptu daug dariau, paskui pirkausi įrenginius, domėjausi.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais?

7-8 metus iš stalystės gyvenu.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Ne. Kad tik vienas kitas užsakymas toks, kad su tradicijom, būna. Būtų daugiau, pagalvočiau. Dėl vieno karto neverta. Nesu ir įsigilinęs, kas tai, reiktų pasidomėti nuodugniau. Laiko nėra, turiu užsakymų pusmėčiui į priekį.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne, netenka dirbti su restauravimu.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Ne. Dviese dirbam su tėvuku, tai tik tokios apimties užsakymus imam. Bitininkų draugijai priklausau.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Dzūkija, Širvintų kraštas.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Prieš 10 kai pradėjau domėtis, pažiūrėdavau Marcinkonių muziejuje, knygą apie kryžius varčiau. Per metus tenka po porą kryžių padaryti. Skiriasi dzūkiški nuo aukštaitiškų papuošimais, papuošimų smulkumas ir nuo medienos priklauso, jei iš ąžuolo- vienaip, iš minkštesnio medžio smulkių geriau nedaryti, nupus.

Ar patariate klientams laikytis tradicijų pastatų puošyboje?

Rekomenduoju laikytis parko reikalavimų, kas parke stato. O šiaip, jei kas prašo, tai padarau langų apvadus, duris eglute į seną namą prašė padaryti. Įvairiai. Druskininkuose architekto nupiešta buvo, kitur irgi buvo namo projektas, bet dėl papuošimų tai pats užsakovas man parodė nuotrauką ir užsakė, kas jam patiko. Kai susiklosto situacija pasakau savo rekomendaciją, bet nesiginčiju, darau, ko paprašo, gyventi reikia.

Kad to paveldo ir mugėse jau nesimato, net ir šaukštai mašinų darbo.

Statau grynai karkasinius, pirtis, stogus keičiu, konstrukcijas susitvarkau, gegnės, makaronai ir t.t.

Teko kluoną sukritusį pakelti, 100 ar 150 metų senumo. Ten buvo senos, apvalios gegnės, kirviu nutašytos. Kol jas nuverčiau, tai prie mašinos rišausi, tvirtai buvo padaryta

Kodėl reikėjo jas nuversti?

Jos buvo tik dalyje pastato. Būtų buvę sunku jas išsilyginti, todėl nugriovė, sudėjom naujas, stačiakampės medienos, klientas jau buvo pasiruošęs. Paliko tik senas rąstines sienas, iškėlėm, išlyginom. Stogą dedant teko prisitaikyti prie netikslų pastato matmenų. Gal seniau gerų matavimo prietaisų neturėjo? Durų formą padariau pagal senas, tiesa, šiuolaikiniais jau įrankiais, bet zvonkais išrišau. Seniau obliuota buvo rankiniu, bet dabar duris be šansų rankom lygiai nuobliuoti, ir medienos kokybė turi būti kita, teisingai džiovinta.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Ne, žiūriu kaip išgyventi, dirbu pagal poreikį, ne pagal malonumą. Kartais kas paprašo išdrožti medinių šaukštų. 1-5 išdrožt malonu, bet kai daug reikia, pardavimui, tai rankas ima skaudėt. Mugėse savęs neįsivaizduoju.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Svarbu labai, vien dėl kokybės. Teko ir senų namų matyti. 100-150 metų jis yra tvirtesnis, nei dabartiniai, kur mediena išdžiovinta džiovyklose, sukabinta metalinėm detalėm. Dabar nieks nežiūri, kad gražiai sujungti, išgreitinta dabar viskas. Vinių naudojo tada mažai, viskas buvo medis į medį suleista. Žmonės anksčiau neskubėjo. Sau norėčiau taip senoviškai darytis, bet į laiką paprasčiausiai neįtelpi.

Man nepatinka ta greita statyba, bet neturiu tokių užsakymų: pas dzūkus neteko matyt, kad kas seną trobą norėtų restauruoti ar perkelti ir atstatyti. Meistrai irgi užsisako pjautinę medieną, neteko susidurti, kad kas ieškojęsi apvalių gegnių, nebent kokiai pavėšinei. Kirvio darbu kas čia Dzūkijoje užsiima, gal tik Vytautas [.....?], girdėjau, Marcinkonyse kai pastatus skiedrom dengė, jis dirbo.

Ką manote apie tradicinių namų puošybą, estetikos svarbą?

Kai paprašo kokiuose senuose namuose palangių padaryti ar dar ką, pastebėjau kad priklauso, kas name gyveno, pas paprastą ūkininką viskas paprastai, o jei namas kokio girininko- tai pas jį jau ir grožio žiūrėta.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Nėra dažni užsakymai tradiciniams pastatams, labai mažai teko susidurti.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Nepasakysiu. Dabar jaučiasi šiek tiek pagyvėjimas, žmonės turtingėja, bet to tradicinio nelabai kas taiko, nebent jei dalyvauja kokiam projekte, o kas iš savo lėšų daro- taupo. Svarbu paprastai, greitai, reikalavimai kad būtų išlaikyti jei parke, ir stogas virš galvos.

Pas vieną laiptus darau, tai jis vidų nori palikti autentišką, medinį. Tik naujas židinyš-krosnelė, kurią pastatė, netinka. Iš lauko šiltino, dailylentėmis kalė. Pastato forma išlaikyta, reikalavimas medinės apdailos- išlaikytas, bet aišku skirias dailylentės nuo senų. Ankstesnės buvo primargintos, priraitytos bangų, paskui jos pradeda vartytis. Aišku, tada ir mediena kitaip buvo džiovinama. Dabar tankiau suki, lygesnės dailylentės. Ir savo sodyboje tokias paprastesnes, lygesnes dėju.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Nemanau, kad žmonės patys imsis iniciatyvos išsaugoti ir išlaikyti tuos senovinius pastatus, nebent kaip Zervynose, kad visiems skiedrinius stogus sudėjo privestiniai. Reikia kažkokių paskatinimų, lengvatos, jei tu statai iš apvalios medienos, gateriu neapdorotos. Gal žmonės ir būtų suinteresuoti tada. Vienas kitas entuziastas gal ir atsiras, bet jis tik sau ir pasidarys. Dabartinei kartai išliekamoji vertė nėra aktualu, svarbiausia- pigiai, gerai ir greitai. Pirmas klausimas būna „Ar padarys?“, antras klausimas- „Kiek kainuos?“, nors dar net nepasakė ką reikės daryti. Be to, galvoja, kad tu kaime gyveni, tai turi pusvelčiui dirbti.

- 15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?**
Ne, net ir negalvoju. Dėliojuosi ką galiu vienas ir su tėvuko pagalba padaryti. Nėra iš ko rinktis gero dirbančio žmogaus. Aš pats negeriu, o aplink- visi pjojokėliai ir dar nori uždirbti nemažai už nieką.
Ar norėtumėte pats pasimokyti pas patyrusį dailidę?
Kas dėl tradicinės statybos- norėčiau. Yotube pasižiūriu, bet tai ne tas, kaip pažiūrėti gyvai. Tik čia jau būtų man kaip naujas amatas, o nesinori apleisti bitininkystės, į bites daug įdėta.

A14, V.K., e-laišku 2020-06-29, papildyta telefonu 2020-06-30

- 1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?**
*a) dailidystė- medinių pastatų konstrukcijų remontas;
b) stalystė- medinių langų, durų, vidaus apdailos įrengimas; Užsiimu stalyste, retkarčiais dailidyste. (mediniai baldai, laiptai, karkasas). Tenka pakeisti rąstus, sutvirtinti konstrukcijas. Baigęs 36 profesinę mokyklą Kaune, stalius-dailidė.*
- 2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?**
d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti., nors giminėj yra du staliai, bet, kad stalius turiu būti klasės auklėtoja nusprendė
- 3. Kaip įgijote amato žinių?**
*a) mokėtės mokslo įstaigoje ir gavote diplomą; b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai.
a, b, c ; daug gerų meistrų mane mokė a.a. Albinas Vaškelis, tėvukas Kirvaitis Bronius.*
- 4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais?**
32 metai.
- 5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?**
Ne. Nematau reikalo.
- 6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?**
Ne. Nematau poreikio.
- 7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?**
*Taip. Priklausau Medžio Meistrų Draugijai.
Ar ten vyksta kokio veikla?
Praeitais metais dar vyko, dabar sulėtėjo, šiaip vyksta mokymai. Paskui dar bandysim atgaivinti.*
- 8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?**
Aukštaitija. Kaunas.
- 9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?**
Taip. Technologijas taip, etnobreužus savamokliškai kažkiek pasidomėjęs esu.
- 10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?**
*Taip.
Senų metodų išmanymas padeda rasti sprendimus nestandartinėse situacijose. Galima taisyti senus daiktus, taikant šiuolaikines technologijas. Labai gelbėja seni įrankiai.
Pastatų statyboje patį rąstų principą išmanau, tarkim, vainikų keitimo, nes reikia ir to, bet retai. Labiau prašo senuose namuose ką nors paremti, sustiprinti ir pan.. Pvz. Kartą buvo reikalavimas lango, durų įstatymui kiliavimo būdu.*
- 11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?**
Taip. Tai labai plati tema. Gal įprotis, gal taip patogiau. Ar nuo meistrų tas priklauso, ar nuo kitko, nežinau.
- 12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?**

Mirštantis.

Žmonėms reikia greitai, pasiruošimas užtrunka, lyg ir atrodo, kad reikia, populiariu, o iš tiesų- nebe.

Langus, duris daryti jau beveik nebeapsimoka. Šiais laikais technikos darbas žmonėm labiau patinka, nori sterilumo, ne visi mėgsta mažus rankų darbo defektus, užgaištama daug daugiau laiko, nei su kompiuterizuota technika darant.

Labiau gerbiami žmonės-darytojai, kurie užsiima stalyste kaip hobiu. Dabar optimalus dydis staklėms- 1m, o kai atsiras galimybė apdirbti iki 2 m (tai jau ne už kalnų), tada jau visi, net ir drožėjai ir kryždirbiai pereis prie to, rankų darbas išnyks.

Kai eilinis žmogus sako: „savo rankom padariau“ kažką sau, t.y. su staklėm pasidarė, visiems atrodo- „oho“. O kai profesionalus meistras padaro rankomis, tai kyla klausimas, kodėl čia kažkiek kreiva ir pan.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Prieš 15 metų. Buvo labai gerbiama specialybė stalystė.

Dabar žiūri ne kaip į meistrą, o į tik į atlikėją. Elektriko ar san.techniko darbas vertinamas paprastai: veikia-tai gerai, neveikia- prastai. O staliaus darbą galima vertinti nuo balto iki juodo per visus pilkus atspalvius. Kadangi, už „baltą“ nepajėgiama sumokėti, tai lieka vis tamsesnė kokybė.

Kviečia eilinius, „greitai“ dirbančius meistrus, kurie nemoka nė durų įstatyti, o kai paskui 20 kartų apsigaua, mano, kad visi meistrai prasti.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Tokiai Lietuvai senu technologiju specialistu reikia gal 5-10 žmonių. Viska pasiglemžia siaura specializacija.

15. Ar perduodate savo žinias, t. y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Taip. Teko. Vienas Anglijoj, kitas Airijoj darbų vykdytoju tapo, dabartinis vienas mokinys-užsispyrę, dar pasiduodantis mokslams, o buvo tokių, kurie kažkiek pasimokė ir dingo. Dar krikštadukra (26 m.) imli stalystei.

Teko susitikti savo profesinės mokyklos dėstytojį. Jo pastebėjimu, anais laikais iš 60 studentų išeidavo 2 tikri staliai, o dabar iš 60- 0.

A15, A.V., telefonu 2020-09-24

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

Dailidystė, stalystė.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą; d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.

Pats sau, dirbau nacionaliniame parke, ir nuo vaikystės aplinkui kas nors su medžiu dirbo, mama dirbo drožėja „Minijoj“. Šiaip aš akmenį baigęs.

3. Kaip įgijote amato žinių?

a) mokėtės mokslo įstaigoje ir gavote diplomą; b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai.

b, c) su meistrais teko senosios kartos bendrauti.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

c)

Dailidystė man yra restauravimo ir autorinių darbų sudedamoji dalis, stogastulpėje yra 80 proc.. dailidystės, nes su kirviu viskas tašoma, jei kopyltstulpis, tai ir langiukai dar [meistras pastatų statyba neužsiima, bet išmano pastatų sukirtimo, tąšymo klausimus, puošybos skirtumus pagal etnografinius regionus], nes dabar elementariai viskas eina: ant technologijų, ant karkasinės statybos, viską išstumia skandinavų stilius; mūsų žmonių kompleksas: jai pasistatys norvegišką namą, tai ir gyvens, neva, kaip norvegas; be to norvegų medinė statyba yra racionali, niekas ten nebevargsta su visokiais puošniais langų apvadais.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Ne. Jei mano darbus vertina ta pati komisija, kuri vertina sūrius, aš negaliu taip nusižeminti

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Turėjau kaip dailidė. Nebeturiu, nes nebereikia. Čia daugiau skirta firmoms, kurios valstybes užsakymus nori pasiimti. Atestatą reikia pratęsti kas 5 metus, mokėti nemažus pinigus, tai toks pasipinigavimas gaunas. Juk jei išmokau prieš 5 metus, tai aš gi nepamiršau.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

*Ne. Nebesu. Aš esu pats sau ir neaktualu man tai.
Tautodailininkų kaip daug atsirado, pradėjo ten visi visaip gaminti, tai padarė produktų sertifikavimą, kad patys apsigintų. Tada dar meno kūrėjo komisija atsirado. Taip ir vyksta tų dalykų devalvacija.*

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Žemaitija.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Taip. Dalyvavau tarptautiniuose renginiuose: su lenkais, suomiais, prancūzais.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip. Tiek skulptūroj, tiek įrankiai, su kuriais dirbu- tradiciniai.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Aišku, kad svarbu. Išlaikant metodus išsilaiko ir stilistika. O stilius- regionoškumui vienas iš svarbesnių dalykų.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Nežinau. Mažai besusiduriu. Tas amatas- dailidystė tradicinė- nyksta. Kosmopolitinis mąstymas, madų gaudymas, greito rezultato siekimas, pinigai galų gale, pagreitina tą procesą.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Prasidėjo nykimas, kada atsirado naujos technologijos: stato atseit tradicinį, bet su benzopjūklais, greito rezultato siekiama. Jau tada, prieš 15 metų masiškai darė į norvegijas, daug Lietuvoje buvo firmų, kurios darydavo čia pastatus pagal jų technologijas ir veždavo surinkti į Norvegiją, Švediją. Buvo didelės pajamos. Kaip pavyzdį galiu pasakyti: buvo Gargžduose projektas užsakytas padaryti, siena vientisa, be jokių įleidimų 7 ar 7,5 m. Pas mus tada buvo standartas 6 m, meistrai ėmė tai sienai ir padarė sukabinimus (pas mus yra bent trys būdai, kaip vidury sienos rąstus sujungti). Užsakovai išbrokavo, nepripažįsta jie sudūrimo, kai reikia, miške išsirenka ištisinį rąstą. Aš ir pats švedams dirbau. Tai štai taip ir išstumiamos vietinės technologijos.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Yr perspektyvų, jei poreikis visuomenės bus. Dirbtinai to, vien tik muziejams dirbdamas, nesukursi, iš to tradicija neišsilaikys. Savoime amatas yra, bet eina kita, pramonine kryptimi, kosmopolitine linkme. Net architektūrą pabaigęs gali būt į Rumšiškės net nenuvažiavęs. O štai švedų visi architektūros studentai turi praeiti 2-3 mėnesių praktiką, dirbdami tokiuose jų muziejuose kaip dailidės. Lietuvoje tradicinė architektūra nustumta, ir nėr ko norėti, kad architektai taip projektuotų. Be to, tradiciniai elementai, detalės, reikalauja geresnės medienos kokybės, meistrystės laiko, sukyla kaina. Tradicinių detalių priežiūra sudėtingesnė. Tyrinėdamas pavyzdžiui koplytėles, senas jų nuotraukas, pastebėjau, kad kiekvienas remontas jas vis labiau nususedavo. Čia yra amžinas klausimas, kaip restauruoti, nes estetika dažnai būna netechnologiška. Restauruojant reikia sąžiningo požiūrio. Visi tradiciniai metodai reikalauja kito priėjimo, nebetinka šiam gyvenimo būdui, kur reikia greitai. Jei aš asmeniškai firmą paveldo restauravimui atestuočiau, pareikalaučiau, kad turėtų kažkiek kubatūros bent 5 metus išdžiovintos medienos. Dabar atsiveža, greitai, šlapią sudeda,- po kelių metų jau būna supuvę. Projektai, Europos pinigai, pinigų įsisavinimas taip pat blogai veikia tradicinės statybos amatus. PTR nesiskiria nuo STR, reikalaujama 10 garantijos. Jei prieš 100 metų taip būtų bažnyčias statę, remontavę, parapijos būtų išėję į bankrotą.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Turiu drožybos edukacijas daugiau. Nelabai kam įdomu. Buvo 1 studentas, bet trumpai. Senų įrankių įvaldymas nėra greitas, reikia palaipsniui išmokyti, nuo paprastų dalykų pereiti prie sudėtingų.

Pats po kruopą esu meistrystės žinias susirinkęs iš senųjų meistrų, tik, kad aš neturiu susistemines. Paprastai, teoretikai ir praktikai eina atskirai, o aš susidūręs su abiem pusėm.

A16, S. Š., telefonu 2020-09-24

- 1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?**
*Dailidystė, rąstinai namai.
Kai reikia, viską darom: pamatus darom, suorganizuoju žmones, stogus dengiu ir ko reikia statyboj.*
- 2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?**
*d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.
Kai dirbau vykdytoju, pamačiau, kas daugiausia uždirba, buvo pirtelių kirtėjai, nuo vaikystės žinojau tą amatą; iš Mickūnų buvo daug rąstinių namų gamintojų iš iširusios įmonės, mačiau, kad jie gera uždirba;
Jie labai senoviškai stato ir netobulėja, lenkiškai, kaip „našy diedy“, linksta konstrukcija. Senovėj, kad siena pakrypus nebuvo svarbu.
Kaip prisitaikote prie A klasės reikalavimų rąstinėje statyboje?
*Prie A klasės nesitaikau- rąstinai namai neįšala, kitaip reiktų skaičiuoti. Aš jau senas, neprisitaikysiu, gal tik kokias pirtis dar pastatysiu. Pereisiu prie mažesnių.**
- 3. Kaip įgijote amato žinių?**
*a) mokėtės mokslo įstaigoje ir gavote diplomą; b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai.
b, c) Tėvas statydavo, reikėjo kitą galą rąsto palaikyti; o kaime statydavo tik sau ar giminei; daržininkystėj ūkiui inspektus (rėmus) obliuodavau, kol jaunas buvau.*
- 4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:**
*a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.
a) pagrindinis darbas, bet jau baigsiu. Senoji kibininė ir prie jos keli pastatai Trakuose mano statyti.
Nuo vaikystės mokėjau, nuo 2003 m. dirbu, jau 17 metų statau.*
- 5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?**
Ne. Praktikas, savamokslis. Nereikėjo. Padariau vieną namą, ir užteko, niekur net skelbtis nereikėjo. Teko vieną žiemą ir prie vargonų padirbėti. Pagal Pivašiūnų bažnyčios vargonų pavyzdį dariau.
- 6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą?**
Ne. Nereikia. Galvojau, buvo didelių planų, bet kad jau taip išėjo. Viešuose pirkimuose daug nešvarių pinigų, nesinori ten lįst...
- 7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?**
Ne. Statyba yra tokis darbas- nėra laiko. Kaip atari per metus po 10-12 valandų 17 metų be jokių atostogų, tai nieko ir nereik.
- 8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?**
Gimęs Dzūkijoje. Dzūkija. Prie rusų buvom Kazokai, prie lenkų- Vičkačkos, kai sugrįžo Lietuva- išvertė „Šokaičiai“.
- 9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?**
Taip. Kažkiek išmanau, nes teko ne vieną namą išardyti, visada žiūrėdavau, kaip sukiršta. Įdomių esu radęs.
- 10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?**
*Taip.
Ar statot ir šiuolaikiškai, kaip klientas pageidauja?
Pora tokių kampų taikau, kaip balkius sujungti, tai gal ten ir mano. Ten dvigubai darbo, bet laiko. Myliu medžio darbą, galiu krapštytis, net nežiūriu kiek ten man pinigų už tai bus.*
- 11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?**
Nežinau. Viskas tobulėja. Žinau, kad sudeda dvi lentas, viduj polistirolio, šiltas ir atrodo kaip rąstas. Na jei paskui kokia pelė ten įlys... bet atitiks šilumos reikalavimus. Bus kaip su skylėtom plytom tarybinių laikų,- jau subyrėjo, o

kur prieš 100 metų plytos padarytos- tebestovi. Rąstas yra rąstas, o iš tų- liks po kelių metų lentų krūva. Polistirolas irgi nėra ilgaamžis: prieš 50 metų jo nebuvo ir po 50 metų nebebus. Rąstai Bergene 500 metų jau stovi.

Kad mažiau ploto reiktų šildyti, gal geriau mažinti namus, didinti verandas, kuriose nepastoviai gyvenama: vasarą, kai šilta, naudojiesi visu plotu, o žiema gyveni mažesniame. Praktiškai tik virtuvė ir miegamasis, na dar salonas reikalinga. Pas mus visur perlenkta lazda, ypač kaip atėjo kapitalizmas, jiems reikia pinigų.

Tai ar aktualus vis dar jūsų amatas?

Aktualus- keistas žodis.

Ar kas nors pasikeistų, ar namai, statyba būtų kitokia, jei nedirbtumėte kaip dirbate, tradiciniu būdu?

Aišku, būtų kitaip, bet ...

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Matot, dabar yra našios kopijavimo staklės. Jei koks meistras padarys kokia kreiva liniją, o duos automatam gaminti, nelabai ir atskirsi, kad čia rankų darbas. kažkas tai būna pirmas, o paskui prištampuoja.

Svarbu tik tiems, kas individualų darbą vertina. Pirmas vertingas, o kiti kopijos. Rankom retai kapoju, nebent užsako. Pjaunam elektriniais prietaisais, o kur tiksliau reikia, tai su rankom pakalu, su šlifavimo popieriumi davedu. Anksčiau buvo individualesnis tas amatas.

Pastatai ir statyba jau pasikeitė. Visi nori greit. Vos ne gatavą turi atvežti. Projekta daro kone pusę metų, tik po to užsakai rąstus pagal matmenis, o jei tuo metu vasara, negali išpjaut, žiemos laukti reikia, dar visi metai užsideda, tada dar nutašyti, pastatyti, ir taip beveik treji susideda. Niekas tiek nebenori laukt, nes nežino, kas vėliau bus. Nėra kas džiovintų medieną dabar.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Buvo labai populiaru, kai atgavo žemes ir pradėjo statyti sodybas, pirtis. Dabar ant ratų pirtelės populiareesnės.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Kaimiškos statybos būdas išnyks.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Mano pagalbininkai, su kuriais kartu dirbom, dabar dirba užsienį (viską ten dirba). Kas dar vienas kitas atrodė, kad galės, tiems stikliukas padėjo. Jei geras meistras, arba užsienį, arba ant savęs dirba.

A17. A. M., telefonu 2020-09-25

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

Dailidė, savamokslis, etnologas pagal profesiją; kaip hobis- molinai pastatai [sau pasistatė]. Kas su tradicijom, tai dailidystė ir kalvystė mano.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:

a) tęsiu giminės tradiciją; b) įkvėpė sutiktas šio amato žinovas; c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą; d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.

a,c,d)

Pradėjau domėtis ekologija, kai iškilo poreikis ieškoti prasmės gyvenime, kaip galiu sukurti pridėtinę vertę. Baigiau etnologiją, pradėjau mokytis kas yra tvaru, kaip naudoti medžiagas be cheminių priedų, apdirbimo, pradėjau važinėti į Norvegiją, ten susipažinau su žmonėmis, renovuojančiais senus pastatus, savo teorines žinias galėjau pritaikyti, įgijau praktikos; Norvegijoje bestatydamas užsidirbau, grįžęs pasistačiau sau namą iš molio, ekologišką. Jis sukėlė susidomėjimą.

3. Kaip įgijote amato žinių?

a) mokėtės mokslo įstaigoje ir gavote diplomą; b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai.

b, c) Paveldėjau ir iš protėvių, nes seneliai su metalu abu dirbo, prosenelis ir dailidė, ir kalvis, ir ūkininkas buvo, sau prie ūkio viską mokėjo pasigaminti, senelis pas jį dumplės pūtė. Tai gi aš pradėdamas jau turėjau įrankių ir pirminių žinių. Senelis su manim statė, ir projektuose kartu dalyvaudavom: aš kaip jaunesnis, stipresnis, o jis- kaip patyręs. Apie karkasinių namų statybos ypatumus sužinojau Skandinavijoje, o apie molinius- domėjausi asmeniškai.

Bet karkasinė statyba nėra mūsų, Lietuvos, tradicinė?

Nėra, žinoma. Tačiau, mano manymu, reiktų mums daugiau domėtis karkasiniais pastatai nei bloką statyba. Dėl ekologijos. Nes karkasinė statyba yra prieinama, o rąstų statybai dabar nebėra. Ir molio reikėtų nepamiršti. Mes dar nesusivokėm iki galo šios technologijos, pastebėjau, kad molis laikoma prasta statyba, vyrauja stereotipai. Manau, čia kaimo turizmas turėtų pasistengti.

Ar ekologiški moliniai pastatai gali tenkinti šiuolaikinius energetinius reikalavimus pastatams?

Nežinau, labai nesidomėjau. Manau, kad įmanoma. Bet kodėl keliant energetinius reikalavimus dėl aplinkos saugojimo, neatsižvelgiama į medžiagų tvarumą? Jei keliant energetinius reikalavimus būtų atsižvelgiama į tvarumą, tiek mediniai, tiek moliniai pastatai būtų A++.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

c) Kaip pagrindinis pajamų šaltinis yra karkasinių namų statyba, o kai pasitaiko užsakovas, norintis statyti ekologiškai, tai širdis džiaugiasi, su malonumu ieškome sprendimų. Ekologiška statyba- tik kaip hobis.

Nuo 2000-ųjų jau domiuosi ekologijos tema, nuo 2010 sodinu sodą, planuoju sodybą, mokslus baigiau 2010, išvažiavau į Norvegiją 2011m., ten buvo pirmas namo stogo pakeitimas.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Ne, nesidomėjau atestatais. Kažkada norėčiau gauti tautodailininko pažymėjimą. Matysim.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne. Jei nutarčiau dar ką mokytis, tai norėčiau ir restauravimą baigti. Kol kas tik verčiuosi statyba, kad šeimą išlaikyti. Tvari statyba- hobis.

7. Ar priklausote kokiam nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Oficialioms organizacijoms nepriklausau. Tik bendraminčių ratas: besidomintys senom sodybom, ekologija, kaip įsikurti arčiau gamtos, kaip vaikus sveikai auginti.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Suvalkietis. Suvalkietiškos gal tada tradicijos vis vien. Molinė statyba nėra grynai suvalkietiška, bet tai- mūsų kraštui tinkama statyba [yra molio]. Nežinau, ar aš sąmoningai atstovauju regionui.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Taip.

Jūs taikote mūsų, vietines technologijas ar parsivežtas iš Norvegijos?

Technologijos yra universalios, patirtis Norvegijoje davė informacijos apie medžiagas. Daugiausia išmokau apie akmenis. Apie medienos savybes, kaip apdoroti, nupjovimo, supjovimo. Pas mus medinės statybos technologijos buvo sunaikinta kary, anksti perėjom prie mūro. Man labai įdomūs mūsų apvalios medienos sujungimai. Pats išmokau daryti kaltus, nes tokių nebuvo pirkti, kad galėčiau pasistatyti pavėsinę iš seno kluono, kurį galėjau išardyti, rąstų. Sujungimai visiškai vietiniai, tradiciniai. Seną išardžiau ir vėl sujungiau. Siūlau senų statinių negriauti, juos reikia dėti į kišenę ir parsinešti. Skandinavijoje daugiau išlikę technologijų ir tai tobuliau yra, pas mus išlikusi tik primityvesnė. Tačiau Norvegijoje rąstų sujungimo technologijų jau irgi nėra kur pritaikyti, nes plinta karkasinė statyba.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip, neišvengiamai, tai dalis gyvenimo ir svarbi.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Tradicija yra susijusi su paprastais statybos, išgyvenimo būdais. Mano pavėsinė pastatyta be vinies. Tai išlaisvina nuo vinių ir mus įgalina nepasiduoti. Man kasdien statyboje šios žinios labai praverčia. Randu gerų sprendimų. Kai susiduri su problema, pradėdi galvoti „o juk seniau išsivertė, padarydavo“. Tada žmonės sako: „kaip taip sugalvojai, youtube to nėra“. Negali būti viskas youtube, reikia mąstyti.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Didelę koją pakišo gyvenamųjų namų statybos lobizmas, korporacijos, A klasės kirto per tradiciją. Yra sunku, tradicija nebuvo tam pasiruošusi. Tradicinė statyba turi likti pagarboje periferijoje: vasarnamiai, kaimo turizmas, viešos erdves centre. Kodėl kokio miestelio centre pastato aliuminę estradą už Europos pinigų? Tai buvo galima medinėms detalėms tuos pinigų panaudoti.

Gyvenamosios statybos srity tradiciją galime pamiršti. Molinė statyba- tik pramoga, iš jos nebus visuomeninių pastų.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Krizės laikotarpiu, apie 2008, sumažėjus pajamoms, amatininkai pajautėm tai [užsiiminėjant kalvyste]. Po krizės mentalitetas pasikeitė, net ir turėdami pinigų, užsakovai ėmė ieškoti alternatyvų pigiau.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Jie [tradiciniai amatai] nueinantys. Amatas buvo reikalingas, kai nebuvo technologijų. Dabar tai tampa periferine meno sritimi. Būtent medinė architektūra. Meistrai bus skirti tik saujelei žmonių. Nykimas. Ar visiškai išnyks, nežinia. Priklausys nuo to, kiek bus žmonių, pasiroošusių leisti pinigus ne naujiems telefonams, ne į Balį skraidyti, o tradicinių amatų palaikymui. Žmonės yra įpratę nusipirkti mugėje verbą, bet kur statyba, investicijos, ten kur kas sunkiau. Atsiranda žmonių, kurie nori. Reikia meistrų, kurie juos pastūmėtų, įkalbėtų negriauti senų pastatų.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Ne. Daug kas domisi mano sodyba. Mano užimtumas didelis, dar nepriaugau prie to. Turėjau minčių padaryti tradicinių amatų centrą, bet ir patalpų, ir biudžeto dar nerandu. Bandžiau siūlyti muziejui, bet jis valdiškas, pilna interesų kitų, etato net neprasa. Būtų įdomu, būtų prasmė ne šiaip statyti, o mokyti.

B01. A.S., e. laišku 2020-07-15

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

a) dailidystė - pastatų kolonų (vidaus ir lauko) projektavimas ir išpildymas, b) stalystė - medinių langų ir durų puošybos, pastatų puošybos elementų gaminimas. Skulptūrinių avilių ir inkilų gaminimas.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą.

3. Kaip įgijote amato žinių?

c) domėjaus ir mokiaus savarankiškai, tą darau nuolatos.....

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

Pirmoji personalinė paroda 1986 metais, nuosekliai ir pastoviai tuo užsiimu 30 metų

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Taip, galimybė įgyti naujų žinių ir patirčių atrasti, pasidalinti savo žiniomis su kitais. Sertifikuotos 6 pozicijos - skulptūra, stogastulpiai, koplytstulpiai, kryžiai, koplytėlės, antkapiniai paminklai. Sertifikuota mokymo programa - tradicinio kryžiaus gamyba. Po to pasiekė gera žinia - galimybė gauti europinę paramą ir kartu su kolegomis įsteigti regioninį Prienų krašto amatų centrą.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne - turiu pakankamai daug užsakymų naujiems kūriniams kurti, pakankamai daug laiko skiriu savo ir kolegų paminklų priežiūrai ir restauravimui, nesinori dar vienos komisijos ir skirti papildomai tam laiko, o ir nėra tiek daug tokių užsakymų. Tai rekomenduoju atlikti Kauno restauratoriams.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Taip - "Medinukų asociacija", Lietuvos tautodailininkų sąjunga, International Wood Culture Society (IWCS)...Galimybė dalyvauti renginiuose, gauti naujos informacijos, save pristatyti.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Suvalkija - Sūduva, Prienai, Kaunas. Darbai daugiausia pasklidę po Sūduvą, Dzūkiją, Aukštaitiją, Žemaitiją.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Taip.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip, priklauso nuo užsakovu, stengiuosi įtikinti apie būtinybę laikytis tradicijų.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Taip, svarbu, nes tradiciniai metodai yra patikrinti laike, dėl atsparumo atmosferiniams poveikiams, šio krašto išskirtinumui pabrėžti, o kartais ir to žmogaus išskirtinumui parodyti.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Gyvybingas, vėl populiarėja natūralios medžiagos, savi simboliai ir ženklai. Tuo pradėjo domėtis ir naudoti jaunimas besikuriantis naujose sodybose, nes tai būdas būsimą sodybą padaryti išskirtinę, pabėgti nuo monotoniškų vienodų namų projektų.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

2005 daug kur vyravo plastikas ir kompozicinės medžiagos.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Mane džiugina įsitraukiančio jaunimo gausa į šį kūrybinį procesą. Jų tikslas pritaikyti šiuolaikines technologijas ir prisiliesti prie natūralių medžiagų sugrąžinant į mūsų gyvenimą.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Taip - per metus 2 - 3 mokiniai, nuo mėnesio iki pusės metų ir ilgiau. Gero kryždirbystės tradicijų puoselėtojo paruošimas užtrunka iki 2 - 3 metų. Žinių perdavimas vyksta nuosekliai, nuo bendravimo su būsimu užsakovu, paruošiant eskizus, brėžinius, gaminant kūrinį ir jį montuojant, bei parenkant jo pastatymo vietą.

[rekomenduotas klientų, kaip prisidėjęs kuriant ir tradicinę architektūrą]

B02. E.M., e. laišku 2020-07-20

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate:

a) dailidystė; b) stalystė.

Ruošiu tašytas klonas, gaminu ir montuoju puošybos elementus langams, durims, kraigui vėjalentės.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą;

3. Kaip įgijote amato žinių?

a) mokiausi mokslo įstaigoje ir gavau diplomą; c) domėjausi ir mokiausi savarankiškai.

Mano specelybė stalius statybininkas, dailidė.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

Metų gal jau apie 10, norėjau kad būtų pragyvenimo šaltinis, bet nėra tokios darbo paklausos, tai dabar labiau hobis (c)

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Ne. Nieko apie tai nežinau

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

?

Ne . Šiuo amatu jau senokai užsiimu, niekas su manim apie jokias atestavimo galimybes nešnekėjo. Aš apie tokias galimybes irgi nežinau.

7. Ar priklausote kokiam nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?
Ne . Nekvietė . Kad tokios egzistuoja nežinau .

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?
Dažniausiai Aukštaitijoje.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?
Manau, kad taip.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?
Taip, visada , bent jau stengiuosi taip daryti.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?
Taip, svarbu. Nes tai mūsų šaknys, mūsų tapatybė. Ir tradicijų nesilaikymas privedė prie gamtos negerbimo.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?
Tragedija . Niekam neįdomu . Visi vaikosi madų .

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?
Nuo rusų okupacijos viskas kas lietuviška buvo naikinama. Dar 10 m. ir niekas nežinos kam kaltas yra reikalingas .

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?
Liūdna perspektyva. Aišku entuziastų ir keistuolių visada bus. O valdžios politika skatinant tradicinius amatus tiesiog buka kaip ir jie patys.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?
Ne, nėra norinčių.

B03. A.L., e. laišku 2020-07-20

1. Kurio/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate:

a) dailidystė. Medinės terasos įrengimas, karkasiniai pastatai, pastatų elementai, bei konstrukcijos, naudojant sunėrimo mazgus. Drožinėtos kolonos (tiek geometriškomis figūromis, tiek skulptūriškai – įkunjant žvėrelius, žalčius). b) stalystė. Pastatų puošybos elementų gaminimas. Inkilų gaminimas (gaminami iš išskobto rąsto su drožybos elementais). Mediniai laiptai. Drožinėtos interjero eksterjero detalės. Mediniai lauko / vidaus baldai. Audimo staklės su jai reikalinga įranga. f) medžio drožėjas. Skulptūrų gamyba, meninė drožyba

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

a) tęsiu giminės tradiciją;
c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą.
Turbūt taip išeina ir tenka pripažinti, nors apie tai negalvoju. Taigi panašiausia a) ir

c)

3. Kaip įgijote amato žinių?

b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai. Panašu, kad c). Vis dar domiuosi tobulėju ir tai teikia malonumą. Ir truputis turėtų būti b) nuo mažų dienų mačiau kaip tėtis ar senelis ką nors gamindavo.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

*Sunku pasakyti. Nežinau nuo kada skaičiuoti.
Rimčiau gal užsiimu apie kokią 15 metų.*

- 5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?**
Nesu atestuotas. Esu apsigynęs dailės magistrą, taigi kol kas nematau prasmės turėti popieriuką ar lipduką ant gaminių. Esant sertifikuotam busi ribojamas ką gali gaminti ko negali, atsiranda suvaržymai, ir dar krūva visokių reikalų. Kol kas imuosi tokių darbų kurie kažkiek intriguoja arba kažkuo sudomina. Taigi esu laisvas kūrybai ir nepriklausomas nuo popieriukų. Norių gaminiu – noriu negaminu. Jeigu daiktas ar meistras geras, jam sertifikato nereikia.
- 6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?**
Atsakymas neturiu. Pirmą kartą apie tokį girdžiu. Šia sritim domėtis dar nepribrendo laikas ir aplinkybės.
- 7. Ar priklausote kokiam nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?**
Atsakymas Ne. Apie tai negalvoju.
- 8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?**
Gyvenu, kuriu, dirbu, gaminu Aukštaitijoje.
- 9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?**
Slidus klausimas. Nei taip nei ne.
- 10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?**
Kartais ieškau informacijos ar gaminimo būdų ir juos bandau pritaikyti sau su savo iškeltais uždaviniais.
- 11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?**
*Žiūrint kokio rezultato norime gauti.
Ar greito, kaip pavyzdys karkasinė terasa pagaminta principu atpjauk ir prisuk metaliniu kampu, kur matosi tvirtinimo elementai.
Ar ilgesnio rezultato, kuris žavi meistro sugebėjimu statyti / sunerti be „viniu“.
Manau ir tradiciniai metodai jau yra nutolę, sušiuolaikiję nuo savo pirmtakų, bet jų užuomazgų galima atrasti. Mane tai labiau žavi ir tai propaguoju.*
- 12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?**
Statybos yra greitos, puošybos elementai, kokie buvo anksčiau – išnykę. Situacija, poreikiai ir tendencijos pasikeitę. Net poreikiai yra kitokie.
- 13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?**
Nežinau
- 14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?**
Manau dailidės ar staliaus paslaugų reikėjo ir reikės. Tik jie turės / turi prisitaikyti prie gyvenimo ritmo, vartotojų poreikių, pritaikant senas žinias naujiems poreikiams. Manau, kad kaip ir visi dalykai transformuosis. Juk prieš kelis dešimtmečius verpimo ratelis buvo įrankis, o dabar puošmena.
- 15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?**
Ne. Sūnus dar mažas – dar nesidomi. O pameistriams nesu apsigynęs profesoriaus vardo.

B04.V.B., e. laišku, 2020-07-16

- 1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate:**
b) Stalystė

2. **Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:**
a) tęsiau giminės tradiciją; b) įkvėpė sutiktas šio amato žinovas; c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą; d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.
Nuo vaikystės mėgau medžio apdirbimą, susiklostė tuometinės aplinkybės. Mano prosenelis dirbo tokį darbą.
3. **Kaip įgijote amato žinių?**
a) mokėtės mokslo įstaigoje ir gavote diplomą; b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai.
Dirbau ir mokiausi iš padarytų darbų, "pats darbas parodo kaip padaryti [c].
4. **Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:**
a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobbis nei pragyvenimo šaltinis.
Dirbu 23 metus. Tai pagrindinis darbas.
5. **Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?**
Taip. Maniau, kad bus naudos.
6. **Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?**
Turėjau (pasibaigė galiojimo laikas) Reikalingas dalyvaujant konkursuose.
7. **Ar priklausote kokiam nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?**
*Nepriklausau. Niekas nepakvietė.
[bet rastas Medžio meistrų draugijos informacinėje bazėje??]*
8. **Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?**
Gyvenama vieta ir dirbtuvės yra Švėkšnoje, o darbai daugiausia Neringoje, daugiausia atstovauju Mažąją Lietuvą.
9. **Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?**
Taip, bet visada bus ką sužinoti naujo.
10. **Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?**
Nauduju statant tradicinius laivus. Atliekant restauraciją.
11. **Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?**
Reikia išlaikyti autentiškus dalykus. Be tradicinių metodų nepadarysi tokių darbų.
12. **Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?**
Reikalinga, nes darbų turiu daug, bet tokio amato nereikia daug.
13. **Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?**
Viskas kaip visada.
14. **Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?**
Reikės, bet manau sumažės poreikis. Dar labiau sumažės tuo užsiimančių meistrų.
15. **Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?**
Kartu dirba dar žmoniu.. Domisi sūnus, dirba. Vedame edukacinius užsiėmimus (tradicinių vėtrungių kūrimas ir gamyba).

B05. A.P., e. laišku, 2020-08-05

1. **Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?**
Statybos darbai. Gaminu medinius senovinius langus, duris. Stogų, langų puošybos elementus. Sugebu pagaminti ir inkilą.

2. **Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:**
a) tęsiu giminės tradiciją; b) įkvėpė sutiktas šio amato žinovas; c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą; d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.
Tęsiu šeimos tradicijas. Tėvas ir bočius buvo staliai dailidės.
3. **Kaip įgijote amato žinių?**
a) mokėtės mokslo įstaigoje ir gavote diplomą; b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai.
Esu baigęs Plungės statybos technikumą ir Vilniaus ped. institutą techninės disciplinos ir darbai. Perėmiau žinias iš tėvo, domėjusi pats.
4. **Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais?**
Nuo kokių 4 metų kai pradėjau kalti vinis į grindų tarpus ,tai jau gaunasi 64 meti.
5. **Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?**
*Turiu tris tautinio paveldo sertifikatus .Tradicinių amatų meistro. A kategorijos drožyba B kategorija tekinti dirbiniai
Vyriausioji dukra Audronė [paskatino]*
6. **Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?**
Ne .Taip susiklostė aplinkybės.
7. **Ar priklausote kokiam nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?**
Tautodailininkų sąjungai.
8. **Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?**
Žemaitija, Salantai.
9. **Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?**
Šiek tiek.
10. **Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?**
Užsakovu pageidaujant
11. **Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?**
Labai svarbu.
12. **Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?**
*Atsakydami paminėkite, ar Jūsų amatas yra populiarus, gyvybingas, propaguojamas, besivystantis ar atvirkščiai.
Kadangi turiu daug užsakymų senovinių durų, langų, kopytėlių ,kryžių ir kitko gamybai ir restauravimui tai
TAIP.*
13. **Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?**
Sunku pasakyti. Nes tada ir dabar turiu panašių užsakymų
14. **Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?**
Prognozės visada pavojingos. Vienas pavyzdys. Skambino užsakovė dėl kalvarato pagaminimo. Visoje Lietuvoje neradau meistro kas tai padarytų.
15. **Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?**
Turiu labai vykusį amato pasekėją Vaidą Mikalauską.

B06. A.S., telefonu 2020-07-21

- 1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?**
b) stalystė- medinių langų, durų, pastatų puošybos elementų gaminimas; Restauratorius: durų langų, interjero, laiptai, grindys, karnizai, spintos integruotos ir pan., vienetiniai gaminiai.
Varstotus, obliukus pats pasigaminu. Dabar investavau į įrankių galandimą, tai ir tai tampo kaip amatas.
- 2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?**
c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą; Susiradau meistrus su jais dirbau, iš jų mokiausi.
Turėjo įtakos senelis iš mamos pusės, kalvis buvo, ir smuikeliai dar, kitas senelis- klumpdirbys. Visi buvo matininkai, o paskui gyvenime mane ir traukė amatininkai, bet būtent meistrai, o ne tautodailininkai. Domina klasika, galiu padaryti replikas (durim, langam, baldam) tradiciniais įrankiais.
- 3. Kaip įgijote amato žinių?**
b) žinias perėmiau iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjausi ir mokiausi savarankiškai.
Esu humanitaras (Klaipėdos fakultetai, muziejininkas).
- 4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:**
a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.
Buvo hobis, bet tapo pragyvenimu, jau bene 10 metų [masinių užsakymų neima, nes dirbtuvė nedidelė, daugiau individualūs gaminiai]
- 5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?**
Ne, neinu į tą dabar, nors galėčiau per porą savaitių ir klumpdirbiu tapti ar laivus daryti.
- 6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?**
Taip, specializacija- medžio restauravimas, dar ir stogų dangas įrašė, nors neprašiau..
Be atestato firmos negali manęs samdyti restauruojamuose objektuose, nebent kaip darbininką, o kai dalyvauji konkurse, reikia atestato su darbų priežiūros vykdymu.
- 7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?**
Medžio meistrų draugijai priklausau, buvau tuo metu kai susibūrė, kursai po porą savaitių kasmet vykdavo. Priklausiau dar istorinių laivų asociacijai, bet nebemokėjau mokesčio, tai nežinau.
- 8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?**
Gaunas universaliai, Vilniuje radau kelis langų profilius, duris išsaugojau. Pasiimu fragmentus saugau kaip informacijos šaltinį. Ne kaip kolekcionierius: kolekcionavimas nedomina, nes kai pradėdi, tai ir susergi ta liga, o aš sergu kita liga, domina technologijos. Įdomus vidiniai tiek nematerialūs tiek ir materialūs dalykai.
Per Lietuvą ėjo unifikuoti obliukai, bet kiekviename regione skiriasi specifika.
Taigi, Vilniaus regione galėčiau dirbti, Kaune kai ką radau, noriu Mažosios Lietuvos susirasti (domina paribiai), kur buvo cechai, kur buvo gaminami profiliai. Kai reikia restauruoti, papildomai ieškau dokumentų, obliukus perdarau iš šiuolaikinių, pirkinius prisitaikau.
- 9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?**
Mėgstu skandinaviską restauravimo būdą, o vokiškas yra kitaip. Man įdomūs technologiniai dalykai, 300 m. bažnyčios, dvarai, profiliai. Pokariu pastatuose dar darė tarpukario meistrai, tai galima to laikotarpio tendencijas atsekti. Dar buvo staravierių meistrai, jie irgi savaip darė.
- 10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?**
Taip. Masine gamyba neužsiimu, kai reikia ką gaminti, tada domiuosi, pasirošiu, padarau. Ieškau analogų remdamasi istoriniais šaltiniais. Kartais pavyksta rasti ir išsisaugoti autentiškų gaminių, kaip pavyzdžius.
- 11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?**
Man seniai aišku, kad svarbu. Kad išsaugotume procesą. Visada reikės tam tikro kiekio meistrų, kurie mokės restauruoti paveldą, nes jo visada bus. Japonai saugo pačius amatininkus, o mes dar tik daiktus saugom.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Dabar biški gerėja. Anksčiau man tekdavo ieškoti informacijos savarankiškai, o paskui atsirado Rumšiškėse kursai, į Telšius jau galima buvo nuvažiuoti pasižiūrėti, kaip daro. Dabar jau atsiranda fanatikų, architektų ir kitų, norinčių išsaugoti dar kiekiau nei reikalauja paveldo teisės aktai. Kaune yra daug medinio paveldo, kurį jau norim saugoti.

Ateini į pastatą, matai, ar yra meistrystės tęstinumas ar ne. Gali ateiti daryti replikas arba tą patį langą daryti fabrikinio būdu.

Kuris kelias Jums atrodo teisingesnis?

Kai ateina meistras su ta pačia psichologija. Aš visad bandau išvelgti gaminusio meistro braižą, filosofiją, kad aura nedingty. Ko nežinau, neprikuriu, tik siekiu suvesti, kad išlaikyti bendrą vaizdą, stilių.

O manufaktūrų gaminiai?

Jeigu buvo su staklėmis padaryta ir likęs pašiauštas sluoksniškas, tai siekiu išsaugoti tai kaip technologinį, kultūrinį sluoksnį, nenugludinti, neuždažyti. Su šiuolaikinėmis technologijomis dažnai sunaikinam subtilų kultūrinį lygmenį.

Į kiekvieną objektą ir jo restauravimą reikia žiūrėti individualiai.

Mechike buvo priimta medinukų deklaracija ar pan, bet nėra jos lietuvių kalba. Kultūros departamentas galėtų imtis tokius dokumentus išversti ir paskelbti.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Vos plaukai nenuslinko, kai pamačiau kaip Aristavelę restauravo. Senasis meistras mirė, jaunesni, kurie iš jo mokėsi, išvyko, nes čia nevertinami, o tie kas liko, padaro su bulgarke, nes kirvio nematę, net nežino, kas tas kirvis.

Bet turim ir labai gerų specialistų. Kai tokie susiburia į komandą, tai tokius dalykus beveik iš nieko atkuria.

Kas lėmė situacijos pagerėjimą?

Rumšiškių muziejus, Eičas Telšiuose, kuris per paveldo Akademijų kursus organizavo, entuziastai iš akademinio pasaulio. Dar Norvegų fondų pinigai, tik jie buvo trumpalaikiai. Tada [prieš 10 m.] prapūtė geras vėjas per Lietuvą. Kursų, seminarų pagalba iš aš dabar jau šį tą galiu. Net paskaitų ciklą jau galėčiau paruošti iš savo patirties.

Viešieji pirkimai yra nesuderinami su restauravimu. Konkursą turėtų organizuoti architektas, istorikas, o paskui būti samdomi statybininkai. Dabar viskas atvirkščiai. Vienas rangovas turi daryti ne mažiau 80 proc. darbų, architektus, meistrus samdo, kurie palankesni finansiškai. Kultūros ministerija tai seniai žino, bet...

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Tradiciniai amatų centrai, pristeigti už Europos pinigų, dauguma - butaforiniai.

Viduj jaučiu, kad eis į gerą. Vienas pakilimas vyko prieš 10 metų. Dabar vėl jei ateitų ...

Prie tradicinių statybos amatų dar turėtų būti stiklas. Mes nesam išsaugoję tradicinio stiklo gamybos (ne vitražo). Po senų stiliukų ieškom, kai reikia langus restauruoti. Sovietmetis visa tai išlupo...dabar dar trūksta kai kurių segmentų.

Kaip kosmopolitas matau, kad pasaulyje tie dalykai yra, tik mes Lietuvoje turim tai pasiimti, atsigaminti. Tradicija eina ta pati, panaši, nes dalinomės su kaimynais. Štai išleistas katalogas apie Tilžės gaminius. Daug žiūrėjau Suomijos, Švedijos paveldo gaminių, kurie tikėtina, anais laikais ir į Žemaitiją atvedavo...

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Ne, neatsiranda kol kas norinčių. Jei matyčiau, kad turi rankas, su malonumu perduočiau. Bet tikiuosi iš kurios nors mokyklos prisitraukti.

Kartais su kitais meistrais kooperuojamės dėl visokių gaminių plonybių, kurių aš neišmanau, o su kitais kartu ir padarome.

Paskaitų dabar neskaitau, anksčiau per mokymus staliams rodžiau kaip langus ir kitus gaminius restauruoti pagal skandinavus.

B07. D.P., e. laišku 2020-07-10, papildyta telefonu 2020-07-10

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

Stalystė- medinių langų, durų, pastatų puošybos elementų gamyba, pagal poreikį, jei kas užsakytų, bet kol kas daugiau baldai.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.

3. Kaip įgijote amato žinių?

b) žinias perėmiau iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjausi ir mokiausi savarankiškai.

Kas tie patyrę amato žinovai buvo?

Toks smetoninis stalius Kazimieras Buchteris, Šiaulių apskrity. Jau buvo pensininkas, dirbo gamykloj. Ten kaip visi darėm masinę produkciją, o štai tokie du meistrai dirbo valandinį darbą ir darė kažką vienetinio (stendai ir pan.) su tekinimu, faneravimu. Stovėdavau prie jo valandas snarglį padėjęs, daug ko išmokau iš jo.

Kolūky buvo liaudies meistras, Virginijus, bet pavardės nebeprisimenu.

Gudyno centre esu stažavęsis baldų restauravime. Kertasi kai kur meistrystė su tuo restauravimu. Kaip meistras- imčiau ir padaryčiau visą naują detalę pagal išlikusį pavyzdį, nei atlikčiau protezavimą tais mažais gabaliukais.

Jei buvo atlikta rankomis, o dabar padarysite staklėmis, tai nebus išsaugotas autentiškumas?

Gal ir taip. Nors staklininkystė irgi ne tokia jau nauja yra, kai kurios manufaktūrų darbo būdavo ypač kokybiškos. Kai kur ir dabar dar šimtametės staklės sukasi, o naujos jau šiukšlynuose dūlėja. Nežinau dabar meistrų, kur be staklių lygiai nuobliuotų.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais?

34 metai

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Ne, dirbu muziejuje, baldų restauratoriumi.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne, nereikėjo.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Ne.

Kodėl?

Tokių užsakymų mediniam langam kaip ir nėra, nes jų kaina dabar didesnė, nei plastiko.

Jei būtų kokių užsakymų, gal ir pagalvočiau. Jei tektų kažką naujo pradėti, kokiai trobai didelį užsakymą langų ar pan. daryti, tikrai konsultuočiausi su medžio meistrais.

Labai svarbu nesavivaliauti, nedaryti, kaip tau atrodo, bet žiūrėti, kaip meistrai daro. Dalinimasis patirtimi tarp meistrų labai svarbu.

Pavydžiū viduramžių meistrams, kurie kažkaip tai perduodavo vieni kitiems žinias, medžiagas, buvo cechai, ir kainos reguliuojamos. Dabar visi į savo urvelį sulindę, nei ko paklausi, jei kainą nori sužinoti, tai skambindamas kitam meistriui turi užsakovu apsimesti, kitaip nieko nesužinosi.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Šiaulių kraštas.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Taip.

Papildykite, ką turite galvoje.

Nes kaip kiekvienas savo srities meistras, nuėjęs į namą, žiūriu kaip padaryti langai ar laiptai, ir filmą žiūrėdamas taip pat.

Bet manau, kad mano žinios mėgėjiškos. Jei priklausai sertifikuotiems, tada jau būtum profesionalas. Paprastai, kaip nusprendžiau, taip ir darau, tariausi tik su užsakovu, ko jis nori.

Vienas užsakovas prašė padaryti dvejus duris į seną namą ir klėtį pagal esamų, pavyzdį, nes jos jau buvo susidėvėjusios. Turėjau galimybę išnagrinėti jungtis, mazgus, ir padariau lygiai taip pat, tik jau su staklėmis, nors ten tai buvo dar rankomis daryta.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip, kartais

Ką būtent taikote?

Po kursų Viešvilėj, medžio meistrų draugija organizavo gal prieš 4-5 metus, kažkokio norvegų fondo pinigais, pasikeitė požiūris į meistrystę, kad svarbu daryti teisingai, ne tik greičiau ir pigiau. Važiavau į tuos kursus, nes muziejuje pasitaiko restauruoti koplytstulpį, o man trūko žinių su gaminiais lauke, domino kokios naudojamos medžiagos, klėjai, glaistai ir t.t.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Taip, amatų paveldas yra svarbus.

Kodėl?

Dėl to, kad neturėsime praeities, neturėsime ateities, kaip istorijoje.

Dažnai senas net yra geriau už naują. O nepuoselėjant, liks iš meistrystės vien kinietiška produkcija.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Situacija gerėja, amatas atgyja.

Kuo remiantis taip teigiate?

Tokiems namudininkams kaip aš išsilaikyti masinės produkcijos laikais, tarp tokių kaip „Klaipėdos baldai“ ir kiti, kurie visus, užverčia savo gaminiams, vienintelis būdas- daryti vienetinius rankų darbo daiktus, nes yra, kam būtų to reikia.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Dabar labiau vertinamas rankų darbas.

Po truputį, bent didžiuosiuose centruose, Vilniuje, Kaune, o po truputį jau ir provincijoje, išprususių užsakovų daugiau atsiranda.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Išliktų, jeigu bent kažkiek vyriausybė skirtų lėšų, kursai vyktų, būtų šviečiama visuomenė. Nuvažiuoji į meistrų kursus ir sužinai, kad senas langa gali būti net šiltesnis už naują plastikinį. Kuo daugiau bus išprusę užsakovai, daugiau iš meistrų reiklaus, tai ir jauni meistrai turės mokytis, prisitaikyti.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Ne, nėra norinčių ir nemanau, kad tiek žinau, kad galėčiau mokytį. Pats turiu dar į kursų ir mokymus važiuoti.

B08. K. C., e. laišku 2020-07-15

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

b) stalystė- medinių langų, durų, laiptų pastatų puošybos elementų gaminimas.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą;

3. Kaip įgijote amato žinių?

a) mokslo įstaigoje, diplomas;

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

Apie 25 metai. a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Nematau poreikio.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Taip. Nes dirbu su nekilnojamojo kultūros paveldo objektais, dalyvauju konkursuose.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkų, statybos meistrų vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Medžio meistrų draugijos vadovas.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Kauno miestas.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Taip.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip, restauruojant, atkuriant.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Taip. Tradicinės technologijos tai amato pagrindas, kaip tautiškumui kalba!

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Amatas gyvybingas, bet labai jaučiamas stygius kvalifikuotų specialistų.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Sumažėjo meistrų – emigracija, prastai parengti jauni specialistai– prasta profesinio mokymo situacija

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Tradicinė statystė išliks ir bus vertinama daugiau kaip hobis.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Taip. Turiu licencija suaugusiųjų švietimui, mokau bedarbius ir kitus suaugusiuosius, turiu pameistrių.

B09. Z.V., e. laišku 2020-07-16

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

b) statystė- Puošybos elementai, avilių, inkilų gamyba.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą.

3. Kaip įgijote amato žinių?

b) žinias perėmiau iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Taip, norėjau mokyti kitus.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne, nesidomėjau.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Ne.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Aukštaitija.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Taip.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Taip.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Nepopuliarus.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Nesikeitė.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Neturi perspektyvų.

15. Ar perduodate savo žinias, t. y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų,

Vedu edukacines programas. Pasekėjų nėra.

B10. L.P., telefonu 2020-06-27

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

Stalystė- tvoros dzūkiskų tvorų skaldymas ir tvėrimas iš stripolių.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

a) tęsiu giminės tradiciją.

3. Kaip įgijote amato žinių?

a) mokėtės mokslo įstaigoje ir gavote diplomą; b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai.

b) iš patyrusių amato žinovų- (motinos brolis skaldė srtipolius, tvėrė tvoras ir iš balanų kašalius pynė) ir pušį surasti išmokė.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais?

Apie 30 m. užsiimu, hobis.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Ne, net negalvojau apie tai, nepribrendo reikalas.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne, neprofesionalas.

7. Ar priklausote kokiam nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Ne, tai ne pagrindinis darbas, tik hobis, tikras darbas svarbiau.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Dzūkija, Varėnos r.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Taip. Skaldyt gali visi, bet reikia skalios, tiesios pušies, žinoti kur ir mokėti tokių surasti. Iš vienos pušies išeina apie 300-400 vnt. strikolių (dar štankietais vadinam), į 1m tvoros eina 8 vnt. Tvorą laiko apie 15 metų, paskui reikia paremontuoti.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip. Užsakovai tie, atvažiuoja į Dzūkiją, perka sodybas, nori tradiciškai, senoviškai apsitverti.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Taip. Svarbu puoselėti savo krašto tradiciją, gražu.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Dzūkijoje tradicinių tvorų populiarumas atgyja.

Kaip manote, ar taip yra dėl to, kad Dzūkijos nac. parke galioja specialūs reikalavimai tvoroms?

Kiek teko susidurti, tai ne dėl reikalavimų, net negirdėjau apie tokius, žmonės tiesiog patys nori.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Kaip buvo prieš 15 m., nepamenu, bet sovietmečio pabaigoj tokiom tvorom nesidomėta, tada tvėrė metalinę sietką.

Dėl ko manote, kad išpopuliarėjo dabar?

Vyksta grįžimas į kaimą, gal todėl.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Kinietiška rinka užeis, bet kurie norės, rinksis vietinę, ne bambukinę, tvorą.

Kaip dėl gerų pušų?

Reikia pavargti dėl pušies, kol randi. Prieš 100 m. kokybė buvo geresnė, miškas tankesnis. Šiuolaikinės, -aš kaip miškininkas sakau, nieko gero nebus: kaip palmės. Įtakoja sodinimas, medžių skaičius į hektarą. Seniau buvo 15 tūkst. vnt./ha, o dabar tinkamu laikoma ir 2,5 tūkst. vnt./ha. Kas iš to?- medžiai šakoti, nebesistiebia į viršų. Kova už būvį leidžia subręsti geresnei medienai. Dabar Lietuvoje įstatymai tokie, kad būtų mažiau išlaidų ir daugiau pelno.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Sūnų (10 m., cekavas auga) pamokysiu ir jam parodysiu, kokia turi būti pušis ir kur auga, jam (10 m), cekavas. Dar buvo keli žmonės, parodžiau jiems, kaip skaldyti, bet kaip rasti pušį tik sūnui parodysiu.

B11. R.Z., e. laišku 2020-09-24

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

statystė (puošybos elementai pastatams, pagrindiniai darbai drožyba, kryždirbystė)

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą

3. Kaip įgijote amato žinių?

c) domėjausi ir mokiausi savarankiškai.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis jau 30 metų

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Tai naudinga mano verslui, prestižui ir gaunamoms pajamoms.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Priklausau Lietuvos tautodailininkų sąjungai, priklausau todėl, kad esu kūrėjas ir liaudies dailės tradicijų tęsėjas.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Atstovauju Aukštaitijai, gyvenu Vilniaus apskrityje, Ukmergės rajone.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Taip.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taikau pagal galimybes.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Tradicinius metodus nurungia šiuolaikinės technologijos

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Naujų medinių pastatų tradicinė puošyba dabar retai naudojama, tačiau populiari restauruojamiems namams

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Nepasikeitė

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Manau, kad namų tradicinė puošyba bus minimaliai tęsiama kaimo turizmo sodybose ir individualiuose kaimo viensėdžiuose.

15. Ar perduodate savo žinias, t. y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Taip, perduodu savo sūnui

C01. J.V., e. laišku 2020-07-15

1. Kurio/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

c) krosnininkystė, t.y. kaminkretyste, kaminu-peciu valymas.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą;

3. Kaip įgijote amato žinių?

c) viska ismokau savarankiškai.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

10 metu

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Taip turiu setifikata, tai sukelia klientu pasitikejimą.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Neturiu, nes niekas nerekomendavo

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Ne. niekas niekur nepakvietė.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Žemaitijos regionui.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Taip, išmanau.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip taikau kiekvienu atveju, jei netaikyčiau, ką žinau, tai ir darbo neatlikčiau.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Būtinai, be žiniu taikymo nieko gero nepadarysi.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Kaminkrėtystė atsigauna, nes plečiasi nuosavų namų statybos.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Išlieka ta pati tendencija.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Kol bus individualūs namai, tol gyvuos kaminkrėtystė.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

.....

C02. M.R., telefonu 2020-07-03

1. Kurio/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

Krosnininkystė, šiaip tai aš- puodžius, bet tai apima ir koklius.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:

a) tęsiu giminės tradiciją; b) įkvėpė sutiktas šio amato žinovas; c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą; d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.

Gyvenime taip išėjo.

3. Kaip įgijote amato žinių?

a) mokėtės mokslo įstaigoje ir gavote diplomą; b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai.

b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai.

Vaikų dailės m-la vakarinė Kaune, pusmetį pas Talmantą pasimokiau, Čiurlionio meno mokykloj dirbo, draugiškai pamokė, esu diplomuotas istorikas.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais?

Koklių gamyba, nuo tada kai dariausi dirbtuves keramikai, kokliams pinigų nebuvo, tai ir pasidariau koklius, maždaug prie 20 m.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Sertifikuoti puodai. Aš tai nematau prasmės sertifikuoti. Turėtų būti griežta atranka, ir mažiau meistrų tokius sertifikatus gautų, gal aš ir pats neišlaikyčiau. Ką kiti meistrai pripažįsta, tam nereikia jokio valstybės sertifikato. O dabar, kas iš to, sertifikuoti meistrai vis teik mugėse pakrašty vietas gauna. kokliai ar sertifikuoti- neatsimenu. Moteriškės iš ŽŪM, kurios sertifikuoja, neturi supratimo. Vaikomasi planų, pliusiukų. Kad kas žiūrėtų tų tikrų tradicinių technologijų griežtai, va tada būtų prasmė.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne, nesiekiau.

Ar teko restauruoti? Ar renkat kokią medžiagą, kai tenka atkuri pečius?

Kai stačiau Bistrampolyje, nebuvo duomenų, kokie pečiai išlikę. Dariau tik į tą temą. Šiek tiek rinkau medžiagos, kaip galėjo atrodyt, dar architektas papaišė pečiaus matmenis. Paskiau per tv kai pamačiau rodant kažkokį autentišką Žemaitijos dvarą, iš pradžių net pamaniau, kad mano pečius rodo, nors aš to dvaro prieš tai nežinojau ir jo pečių matęs nebuvau. Reiškia- pataikiau.

Kai visi užsakovai nori greičiau, nei tu tos medžiagos suspėsi rinkti, nei ką.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Tautodailinkas, meno kūrėjo statusą turiu. Ką aš žinau, kam to reikėjo. Jei pagal meno kūrėjo statusą, tai giminė galėtų mane paremti 2 proc., bet aš to neprašau ☺

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Visi gaminiai būdavo dirbtuvių, kurios aprūpindavo Lietuvą, ir visa stilistika, herbai eina plačiai. Kad ir Kuršėnų puodžiai, visi važiuodavo plačiai. Juodą keramiką į Merkinę atvežė Žemaičiai, kaip pasakojo Vasaitis Vyngantas, kolega, nors dabar tai laikoma išimtinai dzūkiška technika.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Archeologiniams kokliams yra tradicijos, bet dvaruose būdavo fabrikėlių stilistika,.. gal Vokietijos, ar iš kitus. Tarybiniai kokliai aiškiai skyrėsi.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Turizmo sodybai nedariau, į butus senamiestyje 3-4 pečius dariau, didžiausias objektas- Bistrampolio dvaro dvi krosnys.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Jei atstatinėja dvarą, tai svarbu.....Buvo ir prie Davrčionių neva tai tradicinių koklių gamybos padalinys, „Senukuose“ pardavinėjo.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Ką aš žinau? Kas pinigų turi- tas užsakinėja. Koklius padaryti- brangus užsiėmimas. Viena pažįstama konsultavosi: butą nusipirko, sako, gal man tą pečių baltų koklių išardyti. Vaikeli, sakau, neardyk, vietoj naujo pečiaus, už tuos pinigus geriau mašiną nusipirksi.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Kadangi daug nedariau, nežinau, kaip tada buvo. Kas reklamavosi, gal prasisuko. Buvo kažkada kai pirkdavo qsočiu, o dabar ir tuos nustojo pirk.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Jei bus poreikis, išliks. Poreikis toks: jei teisingai restauruos, norės restauruoti ar statyti ne eilinį plytinį pečių, o, tarkim, pagal seno namo, kuriame yra butas, stilistiką. Viskas į pinigus atsiremia. Individualias formas reikia daryti. Balti kokliai dar nieko, o jei spalvoti? Gerai, jei atsiranda užsakovas.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Ne, tingiu. Vaikams nenoriu pouodininkystės perduoti: amatas sunkus, pinigų mažai, geriau su kompiuteriu tegu daro. Dukrytė norėjo, bet pats atkalbėjau. Nebent jai parodysiu kaip su porcelianu dirbti, pagal jos charakterį tiktų. Aš dirbu su akmens mase. Dabar nuo puodynų į tai persiorientuoju, nes apsimoka labiau. Dar švilpukai apsimoka, nė vienoj mugėj jie manęs nepavedė.

C03. A.G., telefonu 2020-08-02

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

c) krosnininkystė, bet jau daugiau nebestatau, nebenoriu, Šiuo metu užsiimu skulptūra, medis su metalu, vienetiniai kūriniai. Vakar sumontavau vartus su qžuolu ir metalu.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:

a) tėsiu giminės tradiciją; b) įkvėpė sutiktas šio amato žinovas; c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą; d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.

Keramiku tapau, mane žavėjo archaiška keramika. Jaunas būdamas užėjau pas pažįstamus dailininkus, o jie ir pasiūlė dirbti kartu. Mano šeimoje visi po truputį dailininkai buvo.

Dariau laužo degimus ir pradėjau keramios krosnis statyti. Kai pastatai aukštakrosnę iki 1300 laipsnių, tai paprastą namų krosnį nebesunku pastatyti. Nuo keramikos krosnių ir kitas pradėjau.

[c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą; b) įkvėpė sutiktas šio amato žinovas;]

3. Kaip įgijote amato žinių?

Esu keramikas-savamokslis. 20 metų lipdžiau dideles skulptūras, degdavom stiklo fabrike, „Mindenėj“ dirbau, keramikos įmonėj, ten degdavom.

Ar visi keramikai yra ir krosnių statytojai?

Nebūtinai. Galima degti su dujinėmis, elektrinėmis. Tik tie kurie nori, darosi malkines krosnis. Tai kaip hobis: reikia daug darbo, plytų, pagalbininkų.

[krosnių statymo žinių daug gauta iš Petraičio, keramikos krosnių patirties semtasi iš estų, paskui pats sukūrė keramikos krosnių; b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai]

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

Krosnių statymo apie 27 stažas. [papildomas būdas užsidirbti, b,c]

Kodėl nusprendėte tuo nebeužsiimti?

Nebe noriu, nusibodo, daug jau pristačiau. Dabar jau pasistačiau medžio dirbtuves ir viskas man gerai.

Gal nebėra poreikio, užsakovų?

Poreikis yra, bet darbas nelengvas. Kas nori gerai dirbi, darbo bus.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Ne, jokių tokių neturiu, nėra poreikio.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne. Nebuvo poreikio.

7. Ar priklausote kokiam nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Tautodailės sąjungos narys.

Kodėl juo tapote?

Pats nesuprantu, kodėl. Moki nario mokesį, bet ta sąjunga nieko neduoda. Hobis tik: metuose kartą visi susirenka, pasirodo darbus, aptaria. Bendravimas.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Aukštaitija.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Krosnys visos panašios Lietuvoje. Skiriasi dzūkų duonkepis, ten kadaginė atrama, visur kitur- metalas. Laipteliai skiriasi dzūkiško ir aukštaitiško, t. y. „garniko“ išdėstymas. O pati konstrukcija- visur vienoda.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Kaip tik Dzūkijoje mūrijau, tai ir įdėjau kadaginę atramą.. Taip, taikau.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Manau, kad labai svarbu perduoti žinojimą ir jį išlaikyti. Taip jaučiu. Būt geriau, kad mokėtų žmonės. Vyras turi išmanyti tokius darbus. Dabar, žinoma, nebereikia. Bet jei prireiktu išgyventi gamtoj, turi mokėti viską pats pasidaryti. Aš taip manau.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Nori žmonės tokių krosnių sodybose savo. Tai nėra pagrindinis namo šildymas, statosi pramogai, kas nori maistą ant ugnies gaminti.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Nepastebėjau jokių pokyčių. Priklauso, kiek žmonės turi pinigų. Sunkesniu laiku, mažiau užsakymų, geresniu- daugiau.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Ar tai turi ateitį, nežinau. Nežinau, ar dar sekanti karta to [krosnių, duonkepių pramogai] norės.

Gal teko girdėti iš klientų, kodėl dabar jie tokių krosnių nori?

Moterys svaigsta: „kaip kepsiu duona, kai tik pastatysit“. O paskui klausi, kiek prikepėt,- sako: „buvom užkūrę kokį kartą“. Gal tai svajonė, vaikystės prisiminimai.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Ne. Su sūnum tik esu mūrijęs, tikiuosi, jis jau atsimins, o daugiau nebuvo kam perduoti.

C04. S.D., e. laišku 2020-07-13

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

Krosnininkystė- židinių, krosnių, kaminų statyba.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą; d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.

3. Kaip įgijote amato žinių?

b) žinias perėmiau iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjausi ir mokiausi savarankiškai.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

20 metų.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Nesu, nes niekada nesidomėjau, kas yra tas paveldas ir su kuom jis valgomas [rekomenduotas reg. pako darbuotojos]

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Neturiu, nes niekad nesidomėjau tuom ir nieks nepatarė.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Nepriklausau, nes niekad tuo nesidomėjau ir nieks nepatarė.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Etnografinis regionas - Žemaitija, reziduuju Alytaus raj. Žemaitis išstremtas į Dzūkiją.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Nežinau, nes nežinau kokie yra tradiciniai amato metodai.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Ne, nes trūksta amatininkystės žinių.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Ir taip, ir ne. Priklauso nuo to kur ir kam statoma krosnis.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Šiuo metu krosnių statyba - populiari.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Prieš 15 metų buvo populiarūs vidaus (su kapsule) ir lauko židiniai. Pasikeitė statomų namų klasė A+, prasidėjo sodybų renovacija - pečių remontas ir perstatymas, ir naujų statymas.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Naujų krosnių statymas mažės, daugės senų krosnių renovacija.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Neturiu nei mokinių, nei pameistrių. Nevedu amato mokymo (neturiu tam pašaukimo). Krosnių statymas - darbas sunkus, atsakingas, kruopštus ir nėra šablono, turi pamąstyti. Toks darbas reikalauja ne vieno metų patirties.

C05. A. P., telefonu, e. laišku 2020-09-23

- 1. Kurio/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?**
*c) krosnininkystė- krosnių, kaminų statyba.
Kitais amatais neužsiimu. Galima dirbti tik vieną amatą. Dedi dūšią ir niekuo kitu neužsiimi. Prestižinis amatas, padidinto sudėtingumo. ŽŪM sąrašuose yra 3, bet tik 2 veikiantys, jei krosnininkas apie pinigus galvoja, tai jis ne meistras. Yra Strazdai, bet ne giminės. Dainius daugiau koklininkas, o Robertas- kolega.*
- 2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?**
b) Įkvėpė senos kartos meistras, statė man prieš 20 m. krosnį, pameistriu buvau, buvo hobis, tapo amatas, prie sertifikatoėjau 20 metų. Gauti sunku, 20 žmonių komisija, Klimka ir kiti, tačiau komisija yra teoretikai.
- 3. Kaip įgijote amato žinių?**
b), pameistrystė
- 4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:**
*a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.
a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; 20 m.*
- 5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?**
*Taip, 2 sertifikatus turu. Maksimalistas esu, ambicijos, noriu būti geriausiu, nors ne viską žinau. Amatas prestižinis, krosnis niekad pigios nebuvo, daug „chalturščikų“ yra, atiminėja darbą, klientai paskui skundžiasi. Krosnis- ilgalaikis statinys. Ir padidinto pavojingumo. Krosnys- neremontuojamos, bet kaip daryti negalima. Žmonės taupo, bet ne ten,- galima ant baldų, užuolaidų, kurias po dviejų metų pakeisi, taupyti, bet ne ant krosnies. Neišmano, prisižiūri yotubo, patys bando kažką daryti. Bet šis amatas reikalauja žinių: fizikos, chemijos, dujų dinamikos.
Aš darau negreitai. Jei skubi- darai klaidas, o krosnis klaidu neatleidžia.
Stačiamalkės turiu sertifikatą ir B kategorijos meistro. Kad ilgiau gyventų, naudoju dalį šiuolaikinių medžiagų, todėl nedavė A kategorijos. Dabar ruošiū dokumentus, bus galimybė tokią krosnį įrengti. Kai stato A kategorijos meistras, šeimnininkui valstybė dengia 80 proc. išlaidų.*
- 6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą?**
?
Ne, čia sekantis etapas. KPD objektuose, kur daro, tai praktiškai jie negali to daryti. Mūsų beveik nekviečia į paveldo objektus.
- 7. Ar priklausote kokiai nors amatininkų, statybos meistrų vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?**
Ne. Nenoriu, yra krosnininkų gildija, bet nematau prasmės joje dalyvauti. Jiem turėtų būti garbė mus turėti. Už ką jiems mokėt pinigų? Aš dirbu savo darbą. Bendrauju su krosnininkų gildija Rusijoje, ten jų daug, didelė šalis, jie daro visokius seminarus, aktyvūs, bendrauju su jais chartu internete, pas juos paveldas rimtesnis, nei pas mus. Mano mokytojas Estijoje gyvena, bet šiap jis mokinių neima, man tik pasisekė. Sakė, padarys iš manęs Nr.1 Lietuvoje.
- 8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?**
Mes gyvenam vietoje, kur kokliai iš Europos, o plytinės krosnys- iš Rusijos atėjo. Lietuva maža, nėra čia daug skirtumų: kažkiek skiriasi Žemaitijoje; mūsų, Vilniaus, krašte, iš lenkų daug atėjo, yra dar išlikusių gražių krosnių. Bet žmonės nesupranta, griaua. O jūs žinot kiek tai kainuoja? Viena Valdovų rūmų krosnis kainavo 230 tūkst. eur.. Tai dideli pinigai. Lietuvos provincijoje anksčiau žmonės sau negalėjo leisti net plytinės krosnies, būdavo plūktos. Ten sudėtingos technologijos, darė negreitai, kad susistovėtų.
- 9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?**
Taip, ir ne vieno regiono. Dirbu visoj Lietuvoj, statau dabartines pagal Kuznecovo sistemą. Tai inžinieriaus išstobulinta sistema. Tokios krosnies naudingumo koeficientas- iki 97 proc., maksimum sudega, oro mažai teršia.
- 10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?**

Taip. Galiu padaryti paveldinę krosnį iš lauko, o viduj- naują sistemą. Grįsta laisvų dujų judėjimui. Logikos „pastatūroj“ dabar nematau, A klasė yra biznis, gamintojams lengviau gaminti griežtų formų. Apvalus namas- kaip gamtoj, nes ten nėra kampuotų formų, kampuose bloga energija renkas. Visi daiktai, kur turi kas nors suktis, sugenda, yra priklausomi nuo elektros ir pan.. Židinyš- tik estetiškas, nesiskaito šilumos šaltinis, neturi akumuliacijos. Krosnis- funkcionalu: ir židinyš, ir duonkepys, ir šiluma. Šiek tiek ir dizainą esu baigęs.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Čia istorija, paveldas, reik saugot. Ir taip žmonija daug pateriojo.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Sunkiai. Jei mus taip reklamuotų kaip naujas technologijas, klientų neatsigintume. Dvasinius dalykus pamirštam, gyvenam finansų pasauly. Nėra tokio prietaiso, išskyrus atominę elektrinę, kuris gali teik dirbti, kaip sena krosnis. Šiuolaikines šildymo sistemas po 8-10 metų keisti reikia, taip skatinama apyvarta. Krosnį statai visam gyvenimui. Klientams rekomenduoju ir furnitūrą kokybišką, gražią, ilgalaikę dėtis, suomišką. Poreikis krosnims yra, bet atsiremiam į pinigus. Yra, kas vertina tikrą šilumą ir kokybę. Duonkepėj bet ką galima gaminti. Mano dalis darbo- edukacija. 80 proc. atėję pas mane, neturi informacijos.

Taip, krosnis kainuoja. Darykit ką nors kitą, jei nepasišvenčiat tam reikalui. Aš atnešu grožį, šilumą ir skanų maistą į namus. Šilumos su kibiru neatsineši. Yra tokia tendencija, kad meistrų negerbia. Čia laikmečio niuansai ir mentalitetas. Pas mane sutarty parašyta, kad pašalinių nebūtų, kai dirbu, kad būtų aišku, su kuo bendrauju ir visus klausimus sprendžiu.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Tolygiai, manau, eina.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Perspektyva yra, prietaisai(krosnys)- reikalingi. Mūsų klimate visada taip bus. Yra žmonių, kurie turi krosnį kaip rezervinį šilumos šaltinį.

Kas tie teigiami veiksniai išlikimo?

Edukacija, žmonių požiūrį reikia keisti.

Kas ta turėtų daryti?

Masinės informavimo priemonės. Turi rodyti apie meistrus, visokius, ne tik krosnių. Sovietiniais metais būdavo, o kas dabar per TV?- tik „dainuojantys papai“.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Pasekėjų ne, neturiu. Aš dar nepasiruošęs būti mokytoju, ir prastas pedagogas gal būsiu. Bet kažkada reikės žinias perduoti. Ir informacinę bazę esu surinkęs rimčiausią Lietuvoje,- tą tai žinau.

C06. R.S., e. laišku 2020-09-23

1. Kurio/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

Krosnininkystė

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:

a) tęsiu giminės tradiciją; b) įkvėpė sutiktas šio amato žinovas; c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą; d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.

d. c.

3. Kaip įgijote amato žinių?

a) mokėtės mokslo įstaigoje ir gavote diplomą; b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai.

b. c.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

24metai. b.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Taip. Na, čia kaip ir bet kokio specialisto kvalifikacijos įrodymas.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne. Nežinau, kad toks yra.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Ne. Man tai neaktualu.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Vilnius ir Vilniaus kraštas.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Taip.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip. Jei to pageidauja užsakovas.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Tai yra utopija. Nors tradicijos išlaikymas yra svarbu. Bet tai valstybės reikalas.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Krosnininkystės amatas nėra gyvybingas. Šiuolaikinėje statyboje tradicijai vietos nėra. Ten pirmu smuiku groja STR.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Situacija išlieka panaši.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

1. Valstybė skirs daugiau dėmesio ir jis išliks kaip parodomasis. 2. Jis visai išnyks [scenarijai].

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Taip. Išmokinau kelis, bet jie Lietuvoj nedirba. Čia jaučiasi neįvertinti. Niekaip.

D01.A.S., telefonu 2020-07-31

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

d) stogdengystė, skiedros.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.

Bapkės lėmė ☺, buvo normalios savo laiku, kol buvo litai, po eurų –baigęs aukso kalniukai.

Proseneliai iš Alsėdžių buvo prie medžio, drožė šaukštus ir kt.

3. Kaip įgijote amato žinių?

a) mokėtės mokslo įstaigoje ir gavote diplomą; b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai.

Užsispyrę esam žemaičiai, juk pati žinai. Iš pradžių su statybom dirbdavau pas kitus su jų skiedrom ir savo darydavau. Paskiau perėjau ant savo, "kon pats pasidėrbi ton ėr tori". Plungės statybos technikumai, b,c)

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

Apie 20 m., kaip patsidėjo Lietuva. Iš pradžių buvo kaip pagrindinis, norėjau, kad taip būtų, bet dabar tik kaip papildomas ir hobis. Vien iš to nepragyvenčiau, Lietuva ta nedidelė. Nesvarbu, kad dabar plovimas ir našėnis, bet daug rankinio darbo, jei reikia 5 tonas medienos perkrauti 3-4 kartus, tai 3 žmonės per dieną to padaryti nepajėgūs.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Taip. Aišku, tai nėra pagrindinis dalykas ir daug kas turėjo ir nebeturi, nebesidaro, nes dirbti nebeapsimoka. Manau, kad turėti atestatą, popierių, yra tam tikras kokybės ženklas, tau bet koks piemuo be atestato nenurodys, kaip tą skiedrą kalti. Atestatas daug nekainavo, o jis atriša rankas, gali geriau parduoti, konkuruoti rinkoje. O ir bet kokiam seminare sudalyvavęs vis vien kažką naujo ir vertingo sužinai.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne. Čia jau didelis reikalas. Galvojau, bet dėl laiko stokos... Kitas žingsnis gal bus.... Kuo senyn, tuo, galvoju, būtų gerai... Be šio atestato negaliu dalyvauti visuose statybos konkursuose.

7. Ar priklausote kokiam nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Ne, ir taip daug tūso. Iš tikrųjų tas poreikis būtų.. Jei kas paklaustų, ar norėtum sudalyvauti skiedrų drožėju tūselėje, pasidalinti patirtim, tai kodėl ne?

Bet yra ir konkurencija, o ypač žiemą, kai darbo sumažėja. Jei vienas skiedras po 5 eurus pardavinėja, tai kitas tada galvoja : „va parduosiu po keturis su puse ir užsidirbsiu“.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Žemaitijoje

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Taip. Nors, kiek žinau, skiedras dabar veža ir iš Lenkijos.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip, bet darom tokius, kokių reik. Esam ir į Rumšiškės darę. Dabar drebulines keičia eglinėm.

Padarai, o tau sako, kad kažkieno kito skiedros geresnės. Na kaip taip gali būti?

Laikantis tradicinių amatų, skiedros buvo nelygios, su šakom ar be šakų. Seniau juk darydavo, kas likdavo nuo rąstų, nes mediena buvo brangi, ponai darėsi iš eglės, o vargšai iš visokių kitų, lapuočių ar kas atliko.

Tai kurio medžio skiedros geriausiai laiko?

Laiko visos panašiai , o dabartinės nebelaiko dėl to, kad nebėr žiemų. Seniau užsnigdavo , užšaldavo vieną kartą, o dabar jos dirba per visą žiemą. Žiemą lyjį, vasarų irgi nebėr.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

.....

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Nėra skatinama stogdengystė tradicinėm medinėm dangom. Draudimas nebedraudžia arba yra dideli pinigai. Pati valstybė trukdo tam reikalui ir nieko neliks.

O juk dega visos dangos, ir šiferis ir kitos.

Bus dengiamos gal tik pavėsinės.....

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Nepasikeitė. Tai, kad gauni sertifikatą dar nieko nereiškia. Ir be sertifikatu būtume taip pat dengę.

Pati valstybė uždeda pančius, po to kai supleškėjo kibininė prie Kauno, neva, dėl skiedrinės stogo dangos.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Kaip ir sakiau- prastos perspektyvos. Kas sprendžia tuos draudimus, aš nežinau.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Mano visi trys sūnūs moka skiedras dengti, nes per tai užsidirba.

D02. G.Č., e. laišku, 2020-06-26

- 1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?**
Stogdengystė, dailidystė, šaukščius [skiedros]
- 2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:**
a) tęsiu giminės tradiciją; b) įkvėpė sutiktas šio amato žinovas; c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą; d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.
Kadangi esu privataus etnografijos muziejaus šeimininkas tad tas labiausiai ir skatino domėtis senaisiais į užmarštį nueinančiais amatais. Medis mano gyvenime buvo ir yra visad šalia.
- 3. Kaip įgijote amato žinių?**
c) domėjaisi ir mokiausi savarankiškai.
- 4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais?**
Domėtis pradėta prieš 10, gal 11 metų, o užsiimu 6 metai [hobis]
- 5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?**
Taip . Manau natūralu, kad privataus etnografijos muziejaus vadovas turi kelis tautinio produktų sertifikatus ir tradicinių amatų meistro vardą. taip pat dalyvauju įvairiuose renginiuose, tad minėti sertifikatai manau yra būtini, o ir pats kviesdamas svečius į renginius noriu, kad turėtų vienokį ar kitokį vardą.
- 6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?**
Ne. Deja, bet pirmą kartą apie tai išgirdau.
- 7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?**
Ne. Esu pats sau šeimininkas , tik atstovauju savo privatų Čekauskų etnografijos muziejų.
- 8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?**
Suvalkija Šakių rajonas.
- 9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?**
Mano visi išvardinti amatai nėra rajonuojami jie bendrai buvo ir yra visoje Lietuvoje.
- 10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?**
Ne. Mano amatai labiau hobis ir malonus laiko praleidimo būdas.
- 11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?**
Apskritai išsaugoti senuosius amatus yra svarbu, nes daugelis jų turi sakyčiau laiko patikros sertifikatą. Nieko nėra brangiau kaip patirtis ateinantis iš praeities. Tai mūsų istorija kurią rašė mūsų protėviai, o mes tik saugojam tai kas sukurta su dalele savo patirties.
- 12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?**
Skiedriniai stogai atsigaua, nors dar labiau dengiama tik pavėsinių, pirtelių, kaimo turizmo sodybų ir etnografinių sodybų stogai.
- 13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?**
Neturiu nuomonės
- 14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?**
Su savo amatu važinėsiu kol žmonėms bus tai įdomu ir priims renginių organizatoriai. Lietuvoje manau bus pamirštos kelios medžių rūšys iš kurių gamindavo skiedras liks tik drebulė ir sakyčiau labiau atvežtinis maumedis. Šie yra ilgamžiškiausi.
- 15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?**
Taip su malksnų - skiedrų gaminimo edukacija važinėju po renginius, be abejo vertinu tuos kur vyksta ir daugiau panašių edukacinių užsiėmimų. Esu visad laukiamas Nidoje, Trakuose, na ir savuose Lekėčiuose. Kas link amato

ir muziejaus perėmimo čia dėčiau didelį klausuką. Noriu Jums priminti, kad mano gaminamos skiedros gaminamos tik rankinėmis XIX - XX a pradžioje naudotomis skiedrų gaminimo staklėmis.

D03. J.B., e.laišku 2020-07-26

1. **Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?**
d) Stogdengystė .Skiedrinių stogų dengimas
2. **Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:**
c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą;
3. **Kaip įgijote amato žinių?**
b) žinias perėmiau iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjausi ir mokiausi savarankiškai.
4. **Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:**
a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobbis nei pragyvenimo šaltinis.
a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis, 20 metų.
5. **Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?**
Ne. Nebuvo būtinybės, darbų netrūko.
6. **Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?**
Ne. Buvo apsieinama ir be jo.
7. **Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?**
Ne. Niekas nepakvietė, pats nesisiūliau [kontaktai rasti MMD]
8. **Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?**
Žemaitija.
9. **Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?**
Skiedra visoje Lietuvoje vienoda.
10. **Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?**
Taip. Po šiai kalu skiedras su plaktuku, drožiu senoviškomis (patobulintimis) staklėmis.
11. **Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?**
Būtų gerai, tik ar bebūs kam dirbti.
12. **Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?**
Atsirado daug tų "specialistų", kurie manė iš amato užsidirbs milijonus, uždengę vieną stogelį, skelbiasi turintys ilgametę patirtį...Amatas laikosi, nes parkų teritorijose rekomenduojama danga skiedra...
13. **Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?**
Manau, kad niekas nepasikeitė...bent man...
14. **Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?**
Nežinau kokia perspektyva. Skiedrinė stogo danga nėra ilgaamžė...Bumas praėjo, prieš 20 metų dengti stogai nebeatrodo estetiškai.
15. **Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?**
Ne. Sunkus, nepelningas darbas... Jaunimo labai nesudominsi.

D04. O.R., telefonu 2020-08-03

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

d) stogdengystė- nendrės

Buvau stalius, drožiau dekoracijas, Valdovų rūmams net dariau. Esu universalus.

Bet dabar atėjo korona, skulptūra užsidarė, gaminsiu valtis pagal Kanados technologiją [nedidelis versliukas prisidūrimui prie pensijos]

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

Susiklostė taip, kad, nusipirkau sodybą ant ežero kranto Zarasų r. , apleista, teko remontuoti. Ir buvo toks draugas nuo pamario, iš Preilos kilęs, jis pasiūlė. Papasakojo, atsiuntė informacijos. Tik vietoj karklo vytelių aš panaudojau vielą.

Taip sau namą pasidariau, paskui vienam pavėsinę, kitam. O dabar nebedengiu, pensininkas jau , nebenoriu ant stogų laiptoti.

Tai išeina, kad įkvėpė draugas ir dar pats domėjotės?

Mano senovinis stogas, ne taip kaip firmos dengia, kaip vėliau žiūrėjau internete. Jų kitokia technologija, uždengia gražiau, patį lyginimą daro kitaip, suka ant lentų, lotuoja, suka iš viršaus su suktuvais, todėl gerai mato, ką daro. Senoviškai turi traukt iš vidaus, todėl nematai, ką padarei.

[d] taip susiklostė, b) įkvėpė sutiktas šio amato žinovas]

3. Kaip įgijote amato žinių?

c) domėjaisi ir mokiausi savarankiškai.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

Prieš 20 metų, kai savo stogą dariau (jis štai stovi po šiais dienais). Nuolat nedirbau.

[b) papildomas pragyvenimo šaltinis]

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Ne. Aš maištautojas, man nepatinka suktybė, kad išduoda tradiciniam amatui sertifikatą (tarkim, drevinių avilių), prieš tai meistras jį pagamina, pademonstruoja ir tuo pasibaigia. O toliau tuo sertifikuoto meistro vardu prisidengęs važiuoja į muges, susigrąžina pinigus už patirtas išlaidas, bet mugėje pardavinėja ką tik nori.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne. Nors amatų centras Gudyno siūlė sertifikuoti lėles medines. Paskui, sako „galėsi prekiauti tu savo šiuolaikinėm“. Manu, sertifikatą reikia duoti tam kas tikrai su rankom drožia, o ne su lazerin4m staklėm. Man sistema nepatinka.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Niekam nepriklausau. Nesukalbamas žmogus esu. Man nereikia reklamos. Kviečia į parodą ir dar prašo susimokėti. Jei aš duodu jum lėles, tai turiu ne aš mokėti, o jūs man.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Aukštaitija.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Taip.

Prie Čiučiuro ežero [nendrėmis uždengta savo sodybos ir apylinkių pastatai] diedukas, aštuoniasdešimties metų kaimynas, atėjęs sakė, kad prisimena, kas seniau čia stogai buvo nendrėmis uždengti, iš ežero nendres traukdavo ir dėdavo. Lašiniai, sako, gerai laikėsi po tokiomis stogais.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip. Tik vietoj išilginių kartelių dėju nerūdijančio plieno vielą, bet metodas- liko tas pats.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Ne. Viskas keičiasi, šiuolaikinės technologijos yra žymiai geresnės, kaip aš bemylėčiau praeitį. Senas reikia žinoti, perduoti, taikyti etnografijai, kaimo turizmui, bet gyvenimui jos nebetinka.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Nyksta, sparčiai. Priežastys buitinės: draudimas (va ir mano namo nedraudžia, arba didelė kaina, gaisrui neatsparus), rankų darbas labai brangus, dideli pinigai žmonėms. Namams jau nebededa, tik pavėsinės lieka, ir tai, jos turi stovėti toliau nuo namo dėl gaisro.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Tikrai tada buvo daugiau užsakymų.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Jei eis Europa į žaliąją pusę, tai gal atsiras kokie impregnantai prieš gaisrą (dabartiniai tik 1 metus laiko, brangi stogo eksploatacija), gal bus perspektyvus, nes nendriniai stogai yra labai ekologiški. Bet nežinia...Vis gi plastiko era.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Ne.

Turėjau bernų iš kaimo, kurie padėjo, nes vienas nepadarysi. Buvo pramokę, bet dabar visi užsieny: du Norvegijoje, vienas Airijoje, vienas Londone. Išvyko, nes toks gyvenimas [užsienyje stogdengyste nebeužsiima]

D05.V.M., telefonu 2020-08-01

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

d) stogdengystė-nendrių.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:

a) tęsiu giminės tradiciją; b) įkvėpė sutiktas šio amato žinovas; c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą; d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.

Pamary buvo tradicija išlikusi, išmokau pas kuriuos dirbau, toks stogdengys Demereckas parodė, kai savo stogą dariau [b].

3. Kaip įgijote amato žinių?

b) žinias perėmiau iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjausi ir mokiausi savarankiškai.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

Nuo 1997 m., kai dengiau savo namo stogą. Tuo metu dar nebuvo populiaru, nedaug dengiančių buvo, o žmonės jau norėjo tokių stogų. [a]

Sūnus į Olandiją važiuoja ir ištisias gyvenvietes dengia, naujus pastatus ir pas mus yra daug.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Taip. Susitikau su žmonėmis, kurie pasiūlė, nes patys turėjo. Nauda buvo, kai reikėjo muziejų tvarkyti prie Kupiškio.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne. Neprireikė, nesidomėjau.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Ne. Nereikia. Patirtim dalinamės, kai susitinki su kolegom. Nendrinukų tokiu ir nėra, yra medžio meistrų, rastinių namų.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Žemaitija.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Taip. Jei žmonės reikalautų specialių technologijų- su kartim, su vytelėm nendres tvirtinti,- padarytume, bet dabar jau su vielom viskas.

Ar taip yra teisinga tradicijos požiūriu?

Taip. Nes tvirčiau. Ir dirbti patogiau.

Pats nendrių klojimo būdas vienodas visoje Lietuvoje

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip. Jei pageidautų visiškai senoviškai, padarytume. Rumšiškių muziejų teko seniems stogam nendres perkloti. Ten turėjo atrodyti atitinkamai.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Taip. Jeigu poreikis žmonėm yra. Jei poreikio nebūtų- laikyk nelaide, jei nepanaudosi ir išnyks. O poreikis bus, todėl aktualu ir išlaikyti: vasara neprikaitina, triukšmo nėra kai lyja, žiemą- nendrių sluoksnis tarnauja kaip apšiltinimo medžiaga.

Kaip dėl kainos nendrių stogo?

Kaina kaip ir kitų stogu. Nuo skiedrinio kaip ir nesiskiria. Už pigių skardų stogus dar ir pigiau išeina, nes nereikalingi priedai (lietvamzdžiai ir kt..)

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Gera situacija...

Skiedrų dengėjai skundėsi, kad jų stogai nebepopuliaru dėl priešgaisrinių reikalavimų ir prastų draudimo sąlygų. Kaip pas jus?

Dega visi, bet paprastai gaisras prasideda ne nuo stogo. Mano paties kaminas buvo užsidegęs, bet stogas neužsidegė. Nebent konkurentia padegty, kaip vienam verslininkui prie Palangos. Draudimas, taip, brangesnis, bet pasidaro žmonės. Ne taip lengvai tos nendrės užsiliepsnoja, net kai šiap reikia kokius likučius sudeginti. Dar yra galimybė purkšti priešgaisrinėm medžiagom.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Prieš 15 m. buvo mažiau populiariu, bet kaip daugiau kas pradėjo, žmonės matė, kad gražu, ir išpopuliarėjo. Ypač norėjo visokios užėigos, kaimo turizmo sodybos.

Ar pastebėjote valstybės indėlį į populiarinimą?

Valstybės- ne. Vien užsakovų iniciatyva. Iš valstybės nėra nei skatinimo, nei..

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Tikrai bus perspektyva, vien žiūrint į kitus krašus matosi. Į Rusijos pusę- nežinau, o Europoj, pradedant nuo Lenkijos visur daro ir nori, tai ir Lietuvoj taip pat. Populiaru tarp tų, kur statosi medinius, molinius namus, nori arčiau gamtos. Ekogyvenvietėse visi stogai arba siedriniai arba nendrių..

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Sūnus perėmė ir pralenkė jau mane. Pora metų važinėjo į Olandiją, su daug meistrų dirbo, pramoko kitokiu niuansu. Principas visur tas pats, bet šiek tiek skiriasi. Anglijoj vėl kitaip jie daro.

E01.S.I., telefonu 2020-06-27

1. Kurio/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

Akmentašystė, mūrininkystė- akmenų paruošimas, akmenų ir plytų mūras (skaldo akmenis, akmenų mūras, dabar ir klinkerio)

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:

b) įkvėpė sutiktas šio amato žinovas ir c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą; Vaikystėje sudomino ekskursijoje į Trakus pamatytas vaizdas, kaip deda akmenis, vėliau teko padirbėti užsienyje, pasiūlė imtis šio amato.

3. Kaip įgijote amato žinių?

b) iš patyrusių amato žinovų bendrai, bei iš meistro, turinčio 20 m. patirtį (Vytautas Cironka) c) domėjausi ir mokiausi savarankiškai, iš interneto.

4. **Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais?**
Nuo 2007 m., 13 metų, Šis amatas jau tapęs pragyvenimo šaltiniu.
5. **Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?**
Sertifikuotas produktas- mūras, meistro atestatui gauti jau taip pat pasiruošta, netrukus planuoju pateikti dokumentus. Toks atestatas ir sertifikatas, tai kaip dėl savęs, kaip įvertinimas, profesionalumo ženklas, nes mokyklos, kuri teikia akmenskaldžio diplomą, juk nėra.
6. **Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?**
Ne. Kai teko mokytis profesinėje m-kloj (Vilniaus statybininkų ruošimo centras) buvo žadėta, kad tapsim restauratoriais, bet taip ir nesurinko tokios grupės. Šiuo metu objektų, darbų ir taip netrūksta, nėra poreikio atestuoti. Per visą laiką gal tik 2-objektai paveldiniai buvo, bet nieks ten neprašė kokių nors dokumentų.
7. **Ar priklausote kokiam nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?**
Taip. Esu Švenčionių amatininkų centro sąraše, jie katalogą išleido.
8. **Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?**
Švenčionių r., Vilniaus apskritis, Aukštaitija
9. **Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?**
Net nežinau ar skirias, gal tik tiek, kad pas mus granitas , o, tarkim Skandinavijoje, uoliena. Prieš 100 metų rišamoji medžiaga buvo kalkės, bet dabar jau 20 metų tik smėlis ir cementas. Nežinau, kodėl kalkių nebededa, gal dėl praktiškumo ar estetikos.
10. **Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?**
Taip. Užsakomi darbai: židiniai, tvoros, pamatai, grindinys lauke, kiemo laiptai
11. **Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?**
Taip. Kuo toliau, tuo labiau nori žmonės akmens, kaip natūralaus produkto.
12. **Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?**
Akmetašystė ir akmens mūras visa laiką buvo populiaru, mūsų užimtumas sezono metu- 100 proc., yra paklausa.
13. **Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?**
Anksčiau užsakymai būdavo daugiau tvoros, šuliniai, tokie smulkesni, o dabar jau stato namus, t.y. pageidauja įrengti akmens mūrą kaip namo apdailą. Per 10 metų paklausa išaugo apie 40 proc..
14. **Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?**
Tikrai neišnyks akmetašystė ir akmens mūras, kas turi vardą, tie turės užsakymų. Įrankiai tobulėja, galima dailiau suleisti akmenis. Kokybės atžvilgiu nauji įrankiai geriau, svarbu- siūlių suleidimas ir tvarkingesnis mūras. Anksčiau buvo tik skaldymas kūju, o dabar perforatoriai, galim išsigręžti tam tikras skylutes ir 1 m akmenį atsiskelti užsakovo kieme, sekame įrankiu tobulėjimą, naujoves. Akmuo- kieta medžiaga, mūro kokybei skėlimo būdas, įrankiai, nedaro įtakos.
15. **Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?**
Iš jaunimo besidominčių nėra, su mani dirba, Vytautas ir dar 3 žmonės.

E02.Š.S, e. laišku, 2020-08-04

1. **Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?**
Akmetašystė, mūrininkystė- akmenų paruošimas, akmenų ir plytų mūras;
2. **Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:**

a) tęsiu giminės tradiciją; b) įkvėpė sutiktas šio amato žinovas; c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą; d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.

a, c

3. Kaip įgijote amato žinių?

a) mokėtės mokslo įstaigoje ir gavote diplomą; b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai.

b, c

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais?

13

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Taip. Nusprendžiau, nes manau, kad svarbu išsaugoti tautinį amatą, o sertifikatas įrodo, kad mano amatas ir ruošiami akmenys atitinka tautinę paveldą.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Jei atsakote "taip", nurodykite, kodėl apsisprendėte jį gauti

Ne. Nes per sunkiai įgyvendinami reikalavimai ir labiau orientuoti į biurokracinius reikalus. Reikia turėti darbo patirties su kultūros paveldo objektais. O dirbti prie tokių objektų galima turint kultūros paveldo sertifikatą.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Ne. Nežinau tokių.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Aukštaitija, Ukmergės rajonas.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Taip.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip, retkarčiais, kai yra toks užsakymas.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Jei reikalaujama restauravimui – tikrai svarbu, daugiau svarbu siekiant išsaugoti amato istoriją. Tačiau šiuolaikinės technologijos yra pranašesnės ir ilgaamžiškesnės

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Akmens mūro amatas yra besivystantis, ir populiarėjantis vis labiau. Tačiau dėl pakankamai aukštos kainos ir ekonominės Lietuvos situacijos, ne visi gali leisti sau akmens mūro darbus.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Situacija buvo panaši. Palaipsniui labiau populiarėja ir tampa labiau vertinamas šis amatas, brangsta.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Tai stipriai priklausys nuo ekonomikos situacijos. Nes tai ne pirmo būtinumo paslauga. Tačiau ekonomikai gerėjant, žmonių pragyvenimo lygiui augant, vis labiau populiarėjant gyvenimui užmiestyje – šio amato poreikis augs. Įvykus krizei – poreikis sumažės.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Ne. Šiuo metu dar neturiu galimybių ir laiko.

E03. M.D., e. laišku 2020-08-09, telefonu 2020-09-27

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

Stalystė, krosnininkystė, akmentašystė, šulinių kasėjas

[patikslinus, pasirinkta apklausti telefonu kaip akmenskaldį]

Palei rinką, vienu tarpu buvo populiarūs akmenys: tiltai, židinių apmūrijimas, tvorom neužsiimdavau. Dabar su nugara problemos, jau mažai beužiimu.

Anksčiau darydavau viską, ir niekur nesuspedavau, tai biški sumažinau,

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:

a) tęsiu giminės tradiciją; b) įkvėpė sutiktas šio amato žinovas; c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą; d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.

c, d)

[patikslinus, pasirinkta apklausti telefonu kaip akmenskaldį]

Man labai patikdavo akmenys, arkos, tvoros, sau namą besistatant norėjau įvesti akmenų- pradėjau skaldyt.

Iš pradžių nepasisekdavo, bet dabar galiu ir kitam pasakyti: jei pora mašinų sudaužius nedašus, kaip jis skyla, tai niekas neišmokys tokio dalyko.

Tai jokio meistro patarimų neklausėte?

Nieko nerodė niekas. Kai kas pasakydavo, kad va čia taip, tas akmuo taip ir taip skyla. Tikras akmenskaldys kad būtų rodes- ne, ir neieškojau. Akmeniui reik duoti į kaktą, ne kuprą, tada trūksta,- kokios čia paslapys? Man labai mokslo nereikia, sugalvoju, kaip turėtų būti be aiškinimo. Aš radijo aparatūros nesuprantu, muzikos nesuprantu, o kitko, atrodo, nėr ką čia aiškint.

3. Kaip įgijote amato žinių?

a) mokėtės mokslo įstaigoje ir gavote diplomą; b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai.

b, c)

[patikslinus, pasirinkta apklausti telefonu kaip akmenskaldį]

Iš paties praktikos. Kita karta nuo dienų net priklausu, kita kart iš vis neskyta. Pasidaro įvairių formų tas akmuo, bet neatskeliau. Nueinu tada, padirbu dirbtuvėj, išeinu, pažiūriu į akmenį, galvojų: kad toj vietoj duočiau, tikrai trūktu. Atsinešu kūjį, ir trūksta. Va tokie keisti dalykai. Nėra jokių paslapčių, kaip sako, kurias į kapą nusineši. Kiekvienas akmuo yra skirtingas kūrinys, jausti reikia.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais?

Nuo 1990

[patikslinus, pasirinkta apklausti telefonu kaip akmenskaldį]

Su akmenimis kokį 15 metų dirbau, dabar beveik nedirbu. Dar daržely buvau akmenų pilį pastatęs: iš akmenų su tiltuku,- 7-8 klasėj. Buvo trauka akmenim.

Ar šis amatas yra, buvo, pagrindinis Jūsų pragyvenimo šaltinis?

Privačiai dirbu nuo 1990 [užsiima įvairiais amatais, gamyba]

Kaip sako: dirbk mėgstama darbą ir dirbti nereikės. Visu darbus dirbdavau. Ant vasaros laukdavau, kad išeiti iš dirbtuvės dulkių, prie tų akmenų.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Ne. Neprisirošiu, bet planuose yra. Arba daug specialybių nežinau kuri pagrindine.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne. Planuose yra.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Atrodo, kad nėra laiko, bet tikriausiai neprisirošiu.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Raseinių raj. Daugiau Vidurio Lietuva.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Taip.

[patikslinus, pasirinkta apklausti telefonu kaip akmenskaldį]

Natūraliais rieduliais darau ir skaldytais. Akmeninį pastatą galiu atkartoti.

Ar skiriasi mūras skirtingų meistrų?

Yra kiekvieno meistro mūro stilius.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip. Man patinka pritaikyti pagal klientų poreikius.

[patikslinus, pasirinkta apklausti telefonu kaip akmenskaldį]

Ar yra čia kokios tradicijos akmenskaldystėj?

Nu vis vien, kažkas yra jau taip daręs. Čia nieko naujo neįsukurt. Yra kur norvegai skaldo iš plokščių, daugiau penkių kampų ten negali būti. Ten jau ta šalis kitaip daro, akmenys jų kitokie.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Taip. Jei poreikis būtų.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Akmenskaldystė- labai populiari

Šulinių kasimas šiuo metu taip pat

Krosnis, židinius, duonkepius sumūryti taip pat prašo nemažai žmonių- populiari

[patikslinus, pasirinkta apklausti telefonu kaip akmenskaldį]

Bet dabar jau biški dingo tie akmenys iš pastatų, tvoros akmeninės dingsta. Dabar jau klasikiniai pareina, laiko nebegaistama prie tų akmenų.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Gal daugiau klientu, poreikiai jų ir rekomendacija

[patikslinus, pasirinkta apklausti telefonu kaip akmenskaldį]

Tada [prieš 15] kažkaip reikėjo ir pavėsinių, aplinkos elementų, alpinariumai, atraminės sienos. Dabar mažai.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Šie amatai nemanau, kad išnyks

[patikslinus, pasirinkta apklausti telefonu kaip akmenskaldį]

Nu vis vien bus židiniai, kaimo turizmo sodybom gal reiks senoviško stiliaus, restauravimo darbam.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Taip, savo vaikams. Jie domisi tiesiog, kad jiems įdomu ir kai kam atlieka paslaugą. Paslapčių nėra. Kartu dirba kai auga, padėdavo.

F01. M.S., e. laišku, 2020-08-08

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

Kalvystė: ginklai (peiliai, kirviai, kalavijai) statybos apdailos įrankiai (velegos, striunos, froe) rekonstrukcijos, muziejinės rekonstrukcijos, raštuotas plienas (Damasko plienas) peiliai, vyriai, spynos, užraktai. Turėklai, laiptai, stoginės, vėtrungės ir t.t..

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

a) tęsiu giminės tradiciją; Esu 5 kartos kalvis.

3. Kaip įgijote amato žinių?

Pagrindines žinias perėmiau iš savo tėvo, senelio. Toliau įvairūs seminarai, kursai, simpoziumai. Daug laiko skyriau savarankiškam tobulinimosi.[a,c]

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais?

30

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Taip, nes tikėjauosi kažkokios apčiuopiamos naudos. Jokios naudos negaunu, apart kvietimo į kaziuko mugę.

- 6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?**
Taip, turu. Taipogi tikėjausi naudoti, būtų naudingas. kurios nėra.
- 7. Ar priklausote kokiam nors amatininkų, statybos meistrų vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?**
*Taip. Lietuvos kalvių sąjunga, atkuriamosios archeologijos klubas „Pajauta“.
Ne, nepriklausau Lietuvos tautodailininkų sąjungai.
Nes tai, visu pirma yra kryždirbių sąjunga.
Pirma: stojant į tautodailininkų sąjungą, kaip kalviu, reikia pateikti tris kaltinius kryžius. Antra: kiekvienais metais tautodailininkai renka kalvių kalvį, ir, žinoma, reikia pateikti kryžius vertinimo komisijai.
Taigi, ar mokėjimas pagaminti kryžių yra profesionalumo įrodymas?
Aš didžiai abejoju. Kalvystė yra ženkliai gilesnės sąvokos amatas. Pradedant geležies lydymu, anglinimu, kalvišku suvirimu. Geležies formavimu plastika skylių badymu. Ką bekalbant apie tiek apie kalviškus, stalių dailidžių ūkio paskirties irankius, bei įnagius, Kalvius arklių kaustytojus, jau nekalbant apie ginkladirbius, kalvius restauratorius.
Manau, iš esmės tautodailininkų sąjunga turi keistis, bet visų pirma, keldama savo profesionalumo kartelę, neiškeldama vien tik kryždirbystės (atskiros kalvystės amato dalies), o į kalvystės amatą žiūrėtų daug profesionaliau ir plačiau. Tokiu būdu įliedama naujo požiūrio stojant išsilavinusiam, žingeidžiam jaunimui,*
- 8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?**
Žemaitija ir ženkliai plačiau.
- 9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?**
Išmanau visus būdingus regionui ypatumus.
- 10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?**
Tačiau, jei yra poreikis
- 11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?**
Žinoma.
- 12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?**
*Įmonės, dirbančios, bei atliekančios pastatų statybą bei rekonstrukciją, dažnu atveju nenučiuokia arba tik paviršutiniškai nutuokia, kaip turi būti atliekami kalviški darbai.
Viskas daroma taip, kad apie kalvystę, metalo formavimą net kalbos nėra.*
- 13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?**
*Atsakydami paminėkite, kokia situacija buvo ir kaip ji pasikeitė, kas turėjo įtakos vienokiems ar kitokiems pokyčiams.
Manau, kad situacija iš esmės nepasikeitusi.*
- 14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?**
Pagrindinis dalykas- Lietuvoje yra problema ta, kad nėra kur išmokyti šio amato profesionaliai.
- 15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?**
Taip, visada pastoviai turiu ir mokinių ir pameistrių.

F02. E.M., telefonu 2020-07-11

- 1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?**
f) kalvystė, tiekianti metalines detales pastatams (vyriai, rankenos, užraktai, vėtrungės ir pan.); Saulutės, vinys, zovieskai, pakabai, žvakidės
- 2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:**

a) tęsiu giminės tradiciją; b) įkvėpė sutiktas šio amato žinovas; c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą; d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.

d) b) c)

Tekintoju baigiau prie metalo, prdėjau po biški, gavosi kalviaut, žiūriu, kad įdomu. Paskatino, kai dirbau su tokiu kalviu, jis ir arklius kaustydavo, Kasparaitis Kazimieras, Šakiuose, miręs jau.

3. Kaip įgijote amato žinių?

b) žinias perėmiau iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjausi ir mokiausi savarankiškai. Dabar pleneruose kalvių sueina daug, tai vienas nuo kito ir tobulėji

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais?

Apie 20 metų, gal daugiau

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Ne. Galvoju... ale vis ruošiuos ruošiuos... Ir tų darbu esu padovanojęs muziejams.

Kam Jums tai būtų reikalinga?

Nežinau, kad daug kas turi, galvoju, reik ir man kada užsiimti tuo. Kažką girdėjau, prie pensijos dededa gal, lengvatų biški yra.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne, nereikėjo.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Priklausau Tautodailininkų sąjungai, Kauno sk.. Parodose dalyvauju. Anksčiau į mugės kviesdavo, vieta už dyką būdavo, o dabar jau viskas mokama.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Šakiai, Suvalkija.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Lietuvos atžvilgiu gal, ne regiono. Metodai senoviniai, taip. Kalimo būdas tas pats visur, tik gaminiai skiriasi. Saulutės, kryžiai... Rusijoje saulučių nekala.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip. Kalu kryžius, saulutes į kapines.

Ar tenka naudoti tautinius raštus, kalant gaminius pastatams?

Raštai tautiniai gaunas, kažko kito neprigalvosi. Teko daryti ant vyrų, rankenos paprastos kalviškos, lankstai, nes tas žmogus taip liaudiškai ruošėsi, durys paprastos iš lentų. Žmonės nori vėliavai įkištų, numerį prie namo, gatvės pavadinimą iškalį, balkonam kokias tvoreles, laiptam turėklus. Vis tiek ten papuola ir žalčiukai, ir kiti tie tautiniai, lapą ar gėlytę kokią dar įkomponuoja.

Kuriate pats ar ką klientas paprašo?

Tai ir pats darau. Paskui nuperka, kai prireikia. Ir sodam puošti: laumžirgius, žiogai koki ar vabalai. Ornamentai, tai kai židinio grotelės, tokios kaip grotos, tada tų tautinių įmaišai ornamentų. Nu tas puošia gi viską.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Manau, kad svarbu. Kad žinotų karta iš kartos, kad tęstų karta iš kartos.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Propaguojamas. Visur kaimo bendrijos vis kviečiasi, su paroda ir kad parodyt gyvai, kaip kalama. Kur būna gamykliniai turėklai, tokie tik susukti, nori kad į tai įkomponuotum dar rankų darbo.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Nesiskiria nuo šių laikų. Tarybiniais laikais tai būdavo mažai kam kalti. Biški buvo žlugus ta kalvystė po tų smetoninių laikų. Anksčiau kai statė ūkio pastatus, reikėjo daug kalvio darbo. Vėliau statėsi gamyklos, viskas daroma buvo pramoniniu būdu. Dabar vėl atgyja.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Į pastatus dabar jau įsiliejusi kalvystė, jau eilė metų.

Kaip manote kodėl? Kas tą įtakojo? Ar tai priklauso nuo valdžios?

Dabar kažkaip tai ateina į madą vėl. Nuo liaudies priklauso.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Ne. Dabar vienas dirbu, kiek laiko turiu. Reikia namuose tvarkytis, kartais prišokęs padarau ką nors. Maža dirbtuvėlė. Nelabai kas prašo parodyti. Suodins, juodas darbas. Nu atsiranda per Lietuvą, kai jaunas koks pradeda kalviauti.

F03. E.V., e. laišku 2020-08-04

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

f) kalvystė.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą;

3. Kaip įgijote amato žinių?

c) domėjausi ir mokiausi savarankiškai.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

Virš 10 m.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Ne, nematau reikalo.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne, nematau reikalo.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Ne, nematau reikalo.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Aukštaitija.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Taip ir ne.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip, kai gaminu parodai.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Taip, jei paveldas.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Vegetuoja.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Negaliu spręsti.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Priklauso nuo ekonominės padėties.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Ne.

F04. J.S., e. laišku 2020-06-29, telefonu 2020-07-15

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

f) kalvystė - mūro ir medžio statinių sutvirtinimo detalės: vinys, varžtai, kabės, juostos, kabliai, užraktai, krosnių detalės, vežimų, šulinių, valčių apkaustai ir darbo įrankiai staliams ir akmentašiams.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:

a) tęsiu giminės tradiciją; b) įkvėpė sutiktas šio amato žinovas; c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą; d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.

Tęsiu gimto miestelio tradicijas. Iki karo stovėjo vandens varomi plaktai stambiems kalviškiems gaminiams. Tikroji specialybė- kalvis juvelyras.

3. Kaip įgijote amato žinių?

a) mokėtės mokslo įstaigoje ir gavote diplomą; b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai.

Mokiausi 4 metus, žinias kaupiau iš patyrusių amato meistrų, tobulinausi savarankiškai.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

Nuo 1972 metų iki dabar, jau pensininkas.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Esu atestuotas tradicinių amatų meistras A kategorijos. Dėl amato propagavimo Lietuvoje ir užsienyje.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Kultūros paveldo sertifikato neturiu. Dirbau įmonėj, o viršininkas paveldo darbus apsiformino ant savęs ir gavo atestatą. Bet man ir nereikia.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Priklausau Vilniaus skyriaus Tautodailininkų sąjungai. Na gal dėl mugių anksčiau buvo reikalinga. Bet dabar jau keistai: štai "Sostinės dienos" dar nepaskelbė pilnai programos, o jau visos vietos užimtose. Paskambinau, sako,- gal atsisiras. Na taip, dešroms- atsisiras.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Dzūkijai atstovauju.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Taip. Restauruoju bažnytinio paveldo paminklus Lietuvoje.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip. Paskutinius 10 metų tuo ir užsiimu.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Reikia ir būtina laikytis tradicijų.

Tai- išskirtinumas tautos, kad ir kryždirbystė. Taip, dabar "Senukuose" yra ir skobu ir ankerių, bet... Pas mane pririnkta senovinių, parodyčiau, kokių įvairių. Nes anksčiau jungtis, detalė turėjo būti graži, nebuvo jos kaip paslėpti, gipsu apsiūti.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Amatas reikalingas. Dabartiniu laikotarpiu atsirado pramoninių pakaitalų pakeitimui.

Pakomentuokite plačiau.

Kviečia dar į senus restauruojamus objektus: dvarus, bažnyčias, kur rimti objektai, architektai prispaudžia, o paprasti žmonės, kas gali išvengti tokių darbų, tai ir nebedaro.

Restauravimo projektai išaugina kainas. O juose kas? Nupiešia, kas ir taip stovi, pažymi, kad susidėvėjusias detales reikia atgaminti. Byla išeina storiausia, pasiima už tai didžiulius pinigus ir dar priežiūrą atvažiuoja daryt. Paskui koks kunigas, ar kitas užsakovas klausia, už kiek padarėt. Pasakai, o jis, pasirodo, sumokėjęs trigubai.

Pas mus visi objektai dabar per "Panevėžio trestą" ar per kitas dideles įmones statomi, o paskui jie samdo šimtą subrangovų, mes gauname tik smulkmenas daryti. Nieks tiesiogiai neduoda dirbti, kad galėtum tiesiogiai išsilaikyt. Restauravimo darbai irgi priskirti statyboms, prašoma 5 metų garantijos ir dar aptarnavimo. Kas apsiims, kai du kalviai tik dirba tradiciniu būdu? Tie kalviški gaminiai, aišku, kad laikys ir 100 metų, nebent tik kokios rūdys, ar pan., bet nesmagu, kai kiša tokias sutartis pasirašyt...Viskas dabar per statybą. O štai kai katedros kryžių nuėmė, išvežė restauruoti, tai remontuodami stogą ir įdėtines detales nuardė. Atveža kryžius- nėra kaip sumontuoti. Teko per kelias valandas tą problemą išspręsti. Arba: restauruodami metalą merkia į tepalą. Na taip, seniau irgi į tepalą merkdavo, bet dar reikia jo sudėtines dalis žinoti, ir koks metalas. Tokia ta šiuolaikinė statyba.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Nebeliko kalvių miesto teritorijoje. Pramonė ir gyvenamoji statyba išstūmė kalves iš miesto į kaimus ir priemiesčius.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Amatui išlikti sunku, nes "rankų darbas" neįvertinamas, kiek jis galėtų kainuoti. Visi nori tik kalvystės kaip pramogos, o ne kaip sunkaus "juodo" darbo. ...Archaiška, tokios profesijos nebepatrauklios. ...

Vilniuj buvo apie 56 gamyklos ir dauguma turėjo savo kalves, buvo prestižas. Pats 16 metų pradirbau "Plastoj". Dariau ponam, į Maskvą, į ministerijas, išskirtinius dalykus užsakydavo, veždavo, kad gautų nusipirkti mašinas ar pan.. Dabar panaikino. Nebeliko gamyklų, seni kalviai išmirė, o nauji tik keli atsiranda, bet neturi kur dirbti. Savo name darbų sauga neleidžia su pramoniniu įrenginiu (pneumoplaktukas) dirbti, o rankine kalvystė- tik buitiniams poreikiams. Vienas prakutę norėjo kalvę įsirengti,- suskaičiavau, kad jam kainuos 38 tūkstančius eurų, tai nusprendė, kad per daug. Dailės kombineate buvo liejykla, dar tautodailė turėjo liejyklą,-viskas dabar sunaikinta.

Ar pneumoplaktukas tradicinis?

O kaip gi?- jau viduramžių graviūrose vaiduojami vandeniu varomi plaktai.

Man labai gaila: tie edukaciniai centrai, tai kas ten,- tik duonos krosnis, verpimo rateliai, keramika ir dar audimo staklės. Kad ir "Aukso vainiko" nominacijos: kalvystė suplakta į vieną vietą su puodžiais ir staliais, apdovanoja po vieną iš grupės, o va tapyba atskirta atskirai. Kur kalvio įdėjimai: kūjis, elektra, pamatai sutvirtinti dėl vibracijos, kaminą įsirengti,- tai ne dažų tapybai nusipirkti.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Išleidau 7 mokinius, vienas dabar Anglijoje, kitas-Norvegijoje. Airijoje, matyt, dar labiau išnykę tokie amatai, kad iš Lietuvos važiuoja pas juos, štai teko su slovakais kalbėti, jie į Prancūziją važiuoja. O va Danijoje yra muziejus, kur pagal sutartį gauni atlyginimą, kad dirbtum ir rodytum amatą. Irgi, matyt, jau išnyko.

F05. R.S., e. laišku 2020-07-12

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

f) kalvystė,

Kalvis gaminu viską kas įeina į sąvoką kalvystė nuo vartų iki spynų, nuo tvorų iki sklėsčių, kabliukų ar saulučių kapams ar baldams detalės.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:

a) tęsiu giminės tradiciją; iš tėvo pusės ketvirtos kartos, o iš mamos pusės antros kartos kalvis.

3. Kaip įgijote amato žinių?

b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais;

Užaugau senelio kalvėje, mokiausi iš tėvo ir kitų atsitiktinių kalvių.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

Su metalu visa gyvenimą, kalvėje- virš dvidešimt metų.

5. **Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?**

Manau kas kuria tuos nuostatas tas atėjęs pas amatininką turėtų sutvarkyt dokumentus ir įteikt sertifikatą ar paramą ,o mes neturim laiko bėgiot paskui biurokratus mes dirbam....

6. **Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?**

Jau atsakiau.

7. **Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?**

Priklausau Šakių dailiui. Buvau Lietuvos tautodailininkų sąjungoje.

8. **Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?**

Zanavykai.

9. **Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?**

Stengiuosi, bet gal ne man spresti

10. **Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?**

Stenguosi.

11. **Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?**

Labai....

12. **Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?**

Gal tik saulutėse kiek geresnė situacija.

13. **Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?**

Stalės vis dažniau atima duona.

14. **Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?**

Manau kalviai kaip nykstančių veislių gyvūnai be paramos- niekaip.

15. **Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?**

.....

F06. S.T., telefonu, 2020-07-03

1. **Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?**

Kalvystė, lankstų esu pridaręs, rankenų ir vinių.

2. **Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu:**

d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti, b) įkvėpė sutiktas šio amato žinovas;

Gyvenimas ir laikas, taip papuolė, norėjau įsidarbinti gamykloj, pasirinkau iš pasiūlytų specialybių kalvystę. Papuoliau pas mokytoją, pradėjau kalti detalių ruošinius. Antanas Vaisvalavičius, nuo Miroslovo, seniau buvo daug dirbęs, jis turėjo kalvę, tai visokių tradicinės kalvystės dalykų išmokė. Kai mane atleido, ir aš pasidariau kalvę.

3. **Kaip įgijote amato žinių?**

b) žinias perėmiau iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais;

c) domėjausi ir mokiausi savarankiškai.

Pačiam buvo įdomu, ir kuo toliau tuo įdomiau darėsi, čia netipines šablonines detales gaminti.

- 4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais?**
Nuo 1989 m., tradicine kalvyste savo kalvė- nuo 1997 m..
- 5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?**
*Sertifikuoti gaminiai, metalinės viršūnės. Kažkas pasiūlė, norėjau, kad būtų tradiciškai. Ne visi juk daro ant kniedžių, saulutes ir kt., norėjau parodyti, kad moku. Anksčiau gi suvirinimo nebuvo, jei virindavo tik kalvišku būdu, viskas buvo tvirtinama kniedėmis.
Norėčiau ir vardą setifikuoti, bet reik užsiimt, pats internetu kažin ar sugebėčiau užpildyti. Ir meno kūrėjo vardo norėčiau, bet neprisiruošiu.*
- 6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?**
*Ne, nežinojau, nesikreipiau ir pasiūlymų nebuvo.
Ar teko ką nors restauruoti?*
Kokia ten metalo restauracija: jei sulūžę, gali suvirinti, pagaminti trūkstamą elementą. Nuo rūdžių- dažai, senovėje – vaškuodavo, į tepalą dėdavo. Dar aliejumi būdavo būdas apsaugoti, įdomi technika, graži spalva gaunasi.. Jei kas prašytų, gal ir padaryčiau, pvz. durų detales.
- 7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai,**
Tautodailinkų sąjungai, Kauno sk, priklausau nuo 2000 m.. Smagu, pradžioj- buvo parodos, dalyvavau, tai mane pakvietė, nors dabar neturiu laiko parodyti. Dar per šventę ir muges nuolaidos, nors mokam nario mokesť. Būna pakvietimai į šventes, net užsieny. Labai nesidomiu, nes darbais užsivertęs.
- 8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?**
Dzūkija, Varėnos r.
- 9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?**
Simbolika skiriasi regionuose, o įrankiai panašūs, aišku kiekvienas kalvis turėjo paslapčių savų. Pvz. lankstai: vieni jos užlenkia tiksliai, o aš jau taip nepadarau.
- 10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?**
*Gaunu užsakymų viršūnėms kopytėlių, bet ne pastatams. Teko daryti „klemkas“ kažkokiai senai klėčiai. „Kukis“ ant kurio pasikabina durys, tokių grynai kalviškų teko daryti.
Dabar daugiau dekoracijos, kapų tvorelės, Lietuvos 100-mečio skulptūros saulutė. Turiu gimtadieniui saulę padaryt, darysiu su kniedėm, nors ne visi tai įvertina ir supranta. O pastatai- visi naujoviški.*
- 11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?**
Taip. Už tai kad naujovės žengia į priekį, bet ta senovė turi išlikti, kad pamatyt kaip darydavo, tai yra gražu. Anksčiau tai kalvis pono svirniui padarydavo viską: ir lankstus, ir spynas, ir vyrius ir dar kokį stogelį, dabar to nebereikia.
- 12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?**
Retas užsako tradicinių kalvystė gaminių pastatams. Būna kokių rankenėlių, lanskstukų, ir per muges tokių parduodu. Kultūros departamentas galėtų duot užsakymus, gal manęs nežino, internetinio puslapio neturiu, tokių užsakymų negaunu.
- 13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?**
*Atsakydami paminėkite, kokia situacija buvo ir kaip ji pasikeitė, kas turėjo įtakos vienokiems ar kitokiems pokyčiams.
[vieta atsakymui] ...Nepamenu. Gal buvo daugiau, o gal ir ne. Anksčiau, apie 2000 m. dar būdavo, užsakydavo dideles, tarkim klėties, duris ūkininkai, nors ir ne specialiai paveldui. Tada daug statėsi, o tais laikais nieko dar nebuvo.
.....*
- 14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?**
Nemanau, kad tradicinės kalvystės tęstinumas statyboje bus. Dabar viskas automatiniai: vartai, garažo vartai. Gal aktualu tik kokio dvaro restauravimui, bet ar kas iš kalvių juose ką daro, nežinau. Klojimą senovinį galima rasti tik Marcinkonyse.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Iš UNECO skambino, klausė, ar edukacijas vykda. Kad mano kalvė menka, tai nieko ir nedarau. Vienam jaunuoliui esu biškį padėjęs, dabar jisai kala, peilius daro, žaizdrą parodžiau, kaip pasidaryti. Sūnus bandė, nepatiko, o daugiau nėra kam perduoti. Bet ir kada, nes turiu užsidirbti duonai, rankos skauda. Žiema darbo mažiau, bet nebe tos apsuokos, kaip jaunystėj, ilgiau užtrunka.

F07. V.Š., telefonu 2020-07-10

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

Kalvystė, darau, viską, kas papuola, vyriai, rankenos irgi, jei ne kompiuteriu apdorojama.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

*c) buvo įdomu, jaučiau tam pašaukimą;
Kaip hobis, iš savęs.*

3. Kaip įgijote amato žinių?

*c) domėjausi ir mokiausi savarankiškai.
Tikrųjų nebuvo, žemės ūkio mokykloj, melioracijos specialybėj, kažkiek mokė su metalais, o taip tai jo, savarankiškai, dirbi ir išmoksti, kažkiek jotubėj yra ten tų minčių.*

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais?

20 tikrai [papildomas pajamų šaltinis, hobis]

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Ne, nesidomėjau, nes hobis.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne, kad turiu kitas pajamas, šis darbas tik papildomas.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Ne, nesidomėjau, nepriklausau, nors su kalviais bendrauju, pasiklabam, kaip dirbam, kuo užsiimam.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Suvalkija skaitosi, Vilkaviškio r.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Jeį reikia to akcento suvalkietiško, saulutės, kryžiai, kažkiek pasidomiu, nebūtina dabar, žmonėm nėra tas svarbu, tik išskirtiniu atveju. Paklausi, ar kalviškas turi būt, pasakai, kad kalvystė- ne staklėm padaromas, kiti nė nežino, kad tokia yra.

Tradicija? Nu kas ta tradicija? Nebent žmogus nori. Lygus vyris – tradicija, bet čia per paprastas darbas. Taikausi prie kliento, kad jam būtų gražu. Su paraitymais nori, nes jam gražiau.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Jeį tikrai nori, bet retai nori

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Jo, bet kaip matau tuos naujuos namuos plastikas, tikrų kalviškų dalykų, kaip vyriai, nėra. Svarbu išlaikyti, bet žmonės ne to dabar nori. Gal tik į kultūros paveldo objektus, dar kaimo turizmo sodybos paprašo. Name man daryti netekę, dar pirtelėse pasitaiko, židinio įrankai ar kas.

Ar darydamas gaminius pirtelei, laikotės tradicinio apdirbimo ar etninės estetikos?

Modelį klientas daugiausiai atsiveža.

O jei neatsiveža, tiesiog prašo padaryti, kaip tada?

Kaip tuo momentu ta mūza, tada ir sukuri. Tradiciniai vyriai tai iš juostos, bet kiekvienas nori kad meno būtų, paprastų ir parduotuvėj gali nusipirki.

Ar derinate stilistiką prie pastato ar dar ko nors?

Jei yra esamos kokios durys, jų vyriai, tai derinu. Jei pastatas naujas, tai visiškai naują meną sukuriu, to paties niekada negaminu, stengiuosi kurti.

Iš kur semiatės įkvėpimo?

Kaip menininkas, iš galvos.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Nėra ant bangos. Vilkaviškio rajono 3 gal žinau, kurie tikrai kalviškai daro. Tie, kurie nusiperka presformas, apdoroja ir rašo, kad tai kalvystė, tai čia nėra kalvystė. Tikra kalvystė yra brangesnė, nes daug rankų darbo.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Gal dabar populiarnesnė, nei tada, iš tarybinių laikų dar nelabai buvo populiarūs. Dabar visokių pirtelių statosi, labiau į paveldą žiūri.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Bus perspektyva. Esu verslumo projektą parašęs kaimiškoj vietovėj, daryčiau tada jau kaip verslą, ne vien hobį, jei laimėsiu.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Ne. Nebent mokyklos nori kažko parodyti, kaip tas kalvis, o šiaip jaunimui nelabai įdomu, sūnaus neturiu.

Nelabai supratau, ar Jūs kaip kalvis savo darbe remiatės tradicija, ar esate tiesiog menininkas.

Gal turite savo internetinį puslapį ar pavyzdžių galite parodyti?

Feisbuke neisikelbiu. Esu bendruomenės pirmininkas, per tai dar užsakymų ateina. Nenoriu reklamuotis, tik kai sukursiu darbo vietą, tada turėsiu. O darbų pakanka, daug darau ir iš medžio meniškai, ir metalo su medžiu, laiptai... viską gaminu, bet katalogo neturiu.

[kontaktų neprašau, nes abejoju dėl šio amatininko tradiciškumo, pats save rekomendavo per bendruomenių apklausą]

F08. R.J., telefonu 2020-09-24

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

Kalvystė: rankenos, vyriai, langinių apkaustai ir vyriai, spynos, ir restauruoju, grotelės kokiom klėtim. Su įrankias taip: prašo staliai, bet, kadangi pats nestaliauju, tai ir padaryt iki galo negaliu, dasidaro patys arba pas man būna prie šono ir rodo ką pataisyti.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

d) aplinkybės. Telšių taikomios dailės technikume mokiausi, vienintelis tada buvo su metalu, 4,5 m mokslų.

3. Kaip įgijote amato žinių?

a) mokėtės mokslo įstaigoje ir gavote diplomą; b) žinias perėmėte iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; c) domėjotės ir mokėtės savarankiškai.

a) Dar biški tėvuks buvo metalistas, nukreipė, o šiaip tai čia kas antro seneliai kalviai buvo: žemės ūkio šalis, kone kiekvienas turėjo turėjo kalvę. Meninė kalvystė– kas kita, o prie ūkio visiem reikėjo, kiekvienas, kas nepijokėlis pats pasigamindavo.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

a),20 metų.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Ne. Nerinkau dokumentų tam, poreikio nėra, ką ten pristatinėti, nesugalvoju. Turiu meno kūrėjo sąjungos pažymėjimą, ten buvo aiškios taisyklės.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne. Nesidomėjau. Noro neturiu. Žmogui reikia- restauruoju, o pažymėjimas tas- buvęs nebuvę.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Tautodailės Panevėžio skyriui priklausau. Parodėlėse dalyvaujam, regioninės parodos vyksta. Savotiška duoklė amatui ir reklamytė šokia tokia nekainuojanti, dar ir šiap įdomu žmonėm ką nors kitoniško pasiūlyti.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Aukštaitija.

Panevėžys- mažas miestas, į internetą nelendu; atvažiuoja, kad kokybiškai dirbu, vienas per kitą susižino. Amatų išlaikyt nėra sunku.

Aš moku pabėgt nuo kiniečių ar vokiečių fabriku darbo, nekonkuruoju su jų produkcija.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Šiek tiek pradeu išmanyti. Reiktų su menotyrininkais bendrauti. Pats esu sau išsikėlęs uždavinį saulutes kad perprasti būtų aukštaitiečių.

O kaip dėl elementų statybai?

A kas paskys kuo aukštaitiškas cviakas skiriamas nuo žemaitiško?

Jei labai puošnūs reikalingi, tada gal. Aš labiau mokausi iš to kalvio kaimiečio, nebaigusio mokslų. Buvo gi ir gildijiniai kalviai. Man labiau priimtinesnis vietinio, kuris nieko nebaigęs. Stengiuos analizuoti, dėl ko jis taip darė; tas paprastumas, antiproporcijos, klaidos kokios nors imponuoja. Išdirbti, ištaigingai, daug- nepriimtina. Mokausi iš to kas likę pagaminta, meistrų jau nebėra. Žiūri, kodėl kaimo kalvis darė taip, o miestietis ir įrangą turėdamas taip nesugebėjo.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip, be abejo. Technologinė pusė- tik iš senų. Kažkokių naujų net ir nėra tame amate. Suvirinimas su plazma atsirado, bet ten tik paruoštukas.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Nežinau, ką paskyt. Namui iš dujų silikato senoviniai netinka. Kaimo turizmas, kuris atstatinėja trobelas, neišvengiamai kreipiasi ir vyrių, ir rankenų, ir kablių. Mes tarp savęs šnekam- eina popsas. Lietuviuose sunku su tradicijom. Neturim tų tradicijų kaip norvegai ar švedai: jie kitokie, jiems archaikos duok. Pas mus per televizorių nerodo, kas ką iškalė. Vieną kitą gal tik. Nereikalingų ir reiklaingų dalykų kokia proporcija? Mugėse irgi graudu jau daros. Dabar visi gudrūs, yotube prisižiūrėję, meistrus mokina kaip daryti. Amato kaip ir nebereikia.

Reiktų išlaikyti. Kiek būtų veiklos: laivai ir kt. be kalvio nepasidaro. Garvežiai ir skrynios. Baldininkai dar išlaiko šiek tiek, visokių skrynų, rankenėlių prašo.....

20 m. dirbu su Švedais, Norvegais- jų kitokios tradicijos, turi jie savas tradicijas, prašo prisitaikyt.

Ar pas juos trūksta meistrų?

Per Švediją irgi tik 5 meistrai. Tai va kur viena lietuvių kompanija gamina medinius pastatus skandinavams, tai ir mane prišnekino visokius elementus į namą daryti. Jiems reikia, kad visi elementai, net rankšluostinės, tuetinio popieriaus laikiklis, pakabos būtų kalviški.

Ar neįtakoja mūsiškos meistrystės toks bendradarbiavimas?

Neįtakoja, dar ir idėjų atveža. Technologija nesiskiria visam pasauliui. Piešinys gal tik. O aš tai savo bandau jiems pasiūlyti.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Merdintis. Priežastys paprastos: poreikiai kiti, pasaulis atsivėrė, žmonėm reik palakstyt, pažiūrėt ko nemtę, technologiniai dalykai irgi keičias. Anksčiau televizorius ir telefonai netrūkdė, poreikis buvo amatui. Dar mūsųose gajus atsargumas, ką kaimynas pasakys. Bandau pasiūlyt kitaip, sako, kad neįsivaizduoja. Nori kad kaip maksimoj: nuėjai, pasižiūrėjai ir nusipirkai. Pas mus požiūris į amatininką kaip į trečiarūšį seniai gajus. Pasakyk, kad esi vadovas, va tai tada- prestižas.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Tada buvo pakilimas, sodybų, kaimo turizmo, googlas dar taip nebuvo išsivystęs, mugėse žmonės norėjo pamatyti gyvai.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Nežinau. Aš dar pabaigsiu, o toliau – nežinau. Scenarijai- kaip ir šiandien-bus dvi laidos: Kelmickaitės ir senų daiktų istorijos,- o kita liks tiks knygoje. Mes esam 2-3 kalviai ant Panevėžio miesto ir rajono. Seni išmirė- jaunų nėra. Niekas nebemoko jaunimo iš mokyklų. Reikia greitai ir daug, o čia- neišeina, mokais visą gyvenimą. Galima sublizgėti, reklamos idėi, finansavimo programose sudalyvaut, bet po 5-6 metų jų nebelieka, kiek esu pastebėjęs. Trumpalaikiai tokie meistrai, reikia ir tokių, turbūt.....

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Ne. Neieškau. Nematau tikslo ieškot. Norinčių nėra. Jei būtų, norinčių, tai jau būtų procentas, kad nori. O dabar- kas iš to, jei pasiskelbsiu, kad mokau. Vaikai? Vilniuje vaikai, po Vilniaus yra Londonas,- du miestai.

I01.E.D., telefonu 2020-09-25

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

Šulniakasy. Dabar jau daugiau, kas su medžiu dirbsiu, nes šulinio kasimas- sunku.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.

Pradėjau šulinio žiedus gaminti iš betono. Senas dalykas, dabar tik palengvinta yra. Toliau prasidėjo: kai atveži žiedus, klausia ar įmanoma įkasti. Už Lentvario yra senas žmogus, turi patirties virš 30 metų, bet jau nekasa. Tai taip ir pradėjau. Kasu, o kai neaišku- skambinu jam. Pranas. Paskui jau iš patirties daug ką išmoksti. Kai užsiiminėji tokiu amatu, tada ieškai pagalbos ir surandi tuos visokius žmones. Turėjom ir šulinių kasėją, jo tėvukas a.a. buvo tikras šulniakasy.

3. Kaip įgijote amato žinių?

b) žinias perėmiau iš patyrusių amato žinovų dirbdamas kartu su jais; po to jau pats pradėjau suprast.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobis nei pragyvenimo šaltinis.

[a] Virš 10 m., dabar perduodu broliui, daug reikia šulinių pavalyti, nes lietaus nebuvo šiemet. Anksčiau buvo pagrindinis mano amatas. Šulinį geriausiai vasarą kasti. Šias metais nebuvo gruntinio vandens, galima buvo kasti. Vandens nori vandens visi. Pas mus pilna sodybų be šulinių.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Ne. Nieko neišminėjau. Net draudimo negalėjau pasidaryti. Iki 3 metrų [šulinių gylis] duoda tik patentą VMI. Nesidomėjau, iš valstybės nieko man nereikia.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne, dėl tos pačios priežasties. Senų teko matyti šulinių, iš ažuolų padarytus, Trakų Lonoj yra toks. Pjaunam rąstus supuvusius ir leidžiam žiedus, kai atnaujinti reikia.

7. Ar priklausote kokiai nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Ne. Nesidomėjau.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Trakų rajonas, Dzūkijojej baisu kasti šulinius, nes daug dujų. Visur esu kasęs, išskyrus gal Žemaitiją, nes toloka.

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Anksčiau žiedus vietoj gamindavo, formas atveždavo, 1-2 padaro ir kasa, gal dėl transporto taip. Molyje kasam be žiedų. Anksčiau ieškodavo gislos su vyšnių šakelėm, dabar- daugiau su virgulėm. Aš iš elektrodo padaręs, jos geriausiai vidurkį randa. Kiti turi aliuminines, jos randa viršutinį vandenį. Varinės patį giliausią randa, gręžėjai su jom ieško. Su šakelėm nesu dirbęs. Molėtų r. šulinių kasėjas buvo. Jo ir mano surastas taškas skyrėsi 1,5 m.

Molyje tik kapiliarkos, gyslės. Kasam tiesiog be žiedų. Sausą vasarą gali prapult. Kaupinis čiaupas, nuo senovės vadinamas. Reikalingi 4-5 žiedai kad pastoviai būtų vandens, o kartais iki 22. Žvyre to vandens taip nepadarysim, povendeninės upės, reikia kast su įjungtu siurbliu.

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip. Dar kažką savo prisidedi: kaip žiedus nuleist, kibirus sukt. Korba (vindas) su rankena tobulinu. Dabar daug darau ir šulinio stogelius, į kapines savivaldybėm pats padirbu.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Svarbu. Jokių naujovių su tuo šuliniu neatrasi. Rusijoje va hidraulinės mašinos. Pas mus ir neišgręžtu, nes arba molis arba žvyras bėgantis.

Koks gruntas, klausiam kliento, jei namas naujas. Ir pagal aplinką žiūrim. Jei aplink prūdai, visur bus molis. Paplūdimio smėliuke lengva kasti. Žieduose įlipęs kasi. Tokioj vietoj 10 žiedų per dieną suleidi. O į molį- tik 50 cm per dieną.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Populiarus.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Tada dar tiek nebuvo kasėjų. Dabar yra jaunu, padarė saitą, skelbimą, išdarinėja nesąmones. Nedakasa, buvo: iškasė 3 žiedus, kliento nebuvo namie, pasakė, kad 6, pripylė vandens. Arba tik iki gyslos iškasa, pradžioj vandens yra, apgauna klientą. Nes toliau- negalėjo ar nemokėjo, mum tenka dakasinėt.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

[išliks] Jei neįves po 50 eurų už šulinius. Tada slėps, kaip kanalizaciją slėpdavo, Vanduo geras gręžiniuose iki 20 m, po to- geležis, neįmanoma gert. Aš turiu iškasęs beveik 40 žiedų šulinių Aukštadvary. Tas senas kasėjas net nebuvo tokio iškasęs. Dideli užstigo žiedai ant 33, teko pasidaryti mažesnius, kad pasiekti gislą.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Ne. Nenoriu tokios atsakomybės. Dabar jauni žmonės jokios atsakomybės neturi, kuo greičiau pinigai, jauni nenori dirbti. Nebent tikisi koki lobį rasti, dėl to tuo užsiima.

Tai ar teko ką nors Jums rasti kasant?

Gedimino kalne kai kasėm [šachta sustiprinimui, ne šuliny], žmonių kaulų radom. Daugiau tai nieko.

I02. M.D., telefonu 2020-09-27

1. Kuriuo/ kuriais iš išvardintų statybos amatų užsiimate?

Šulinių kasėjas.

2. Kas lėmė Jūsų pasirinkimą užsiimti minėtu amatu?

a) tęsiau giminės tradiciją; d) taip susiklostė, nes reikia mokėti ką nors dirbti.

Pačiam reikėjo, nes nėra tokių žmonių [šulniakasių] kur susirasti; tėvukas kasdavo seniau; sunkus darbas nugarai; paskui jau daug kam reikėjo, kai sau išsikasiau: draugam, pažįstamiem [šulinius mokėjo kasti seneliai ir tėvas kasė].

3. Kaip įgijote amato žinių?

b) žinias perėmiau iš patyrusio amato žinovo; c) mokiausi savarankiškai.

Pagrindinės žinios- iš tėvo, jokio meistriuko nesu sutikęs, o paskui jau pats bandai išsisukti iš padėties.

4. Kiek metų jau užsiimate minėtu amatu/amatais? Ar tradicinis amatas yra Jūsų:

a) pagrindinis pragyvenimo šaltinis; b) papildomas pragyvenimo šaltinis; c) daugiau hobbis nei pragyvenimo šaltinis.

Prieš 8-9 metus, kai sau išsikasiau.

Kad nežinau, gal nė vienas iš jų [variantų]. Nei pragyvenimui, nei hobbis. Tik pagalba pažįstamiems, darbas nemalonus, kuo giliau, tuo neįaukia, purvas ant galvos krenta; atlygis iš pažįstamų- simboliškai.

5. Ar esate Žemės ūkio ministerijos atestuotas tradicinis amatininkas ar tradicinių amatų meistras ir/ arba esate kokio nors sertifikuoto tautinio paveldo produkto/paslaugos tiekėjas?

Ne. Neprireikė popierio, kad kas reikalautų dėl kasimo.

6. Ar turite Kultūros paveldo departamento išduotą tvarkomųjų paveldosaugos darbų specialisto atestatą ?

Ne. Neprireikė.

7. Ar priklausote kokiam nors amatininkus, statybos meistrus vienijančiai organizacijai, klubui ar pan. ?

Ne. Nemąsčiau apie tai. Gal ir įdomu būtų, tik ar laiko pavyktų tam surasti.

8. Kuriam etnografiniam regionui atstovaujate ir kuriam administraciniame rajone reziduojate?

Raseinių rajone kasu. Kaip tik vakar prašė į Kėdainių rajoną atvažiuoti, pažiūrėti, gal pravalyti,-dingo vanduo;

Tai čia jau bus kaip pas klientą važiuot, nebe pažįstamiems?

Nu taip. Čia mūsų krašte susipažinau su žmogum, liejančiu žiedus, prašė telefono numerio, sako, kad kartais reikia patarti, nes kasimu aš neužsiimu.

Ir negalvojat užsiimti ateity?

Negalvoju užsiimti, labai varginantis dalykas; pradėjęs kasti, negali sustoti, atidėti savaitei, turi kasti, kol .

9. Ar išmanote tradicinius savo amato metodus, būdingus etnografiniam regionui, Lietuvai?

Nežinau, kokia šulinio tradicija...Esu savo sodyboj atkasęs medinį šulinuką, kai prūdą kasėm. Visu perimetru buvo balkiukai, maždaug 15x15. Kaip patyrinėjom, pirma buvo iškasta duobė, tada- per sprindį su moliu, tada- sudėti balkiukai. Ten kur gyvenu, dvaras buvęs. Buvo likęs tik 1 m to šulinio. Spėjom, kad 3 m gylio buvęs. Išsikasiau visą tą metrą, nes įdomu buvo.

Kaip įvertinate, kasimo būdą, gruntą?

Skiriasi: kur lengva žemike, prie smėlio, kasi palei pat kraštą žiedo, lėtai slenka, tad iš vidurio išimi, ir jau žiedas sulindęs. O ant molio pirma žiedą turi atsivalyti, išsilyginti su gulsčiuuku, lendi po šulinio šonais. Kol pusmetrį įleidi, ne tik kad šulinį iškasti turi, bet ir bent per sprindį už žiedo. Pas mus dažniausiai arba smėlis, arba molis. Vienas tik toks pasitaikė, ant Dybysos slaito krašto, kad tik akmenis teko išimti. Tik per kastuvą nukasėm šulinį, prasidėjo dideli akmenys, paskui vis smulkesni, o po 3 rentinių jau buvo vanduo. Pirmas šulinys kai be kastuvo, tik akmenis išrinkti su laužtuvu reikėjo.

Kiek šulinių esta iškasęs?

Į metus po 2 kažkur. Tai jau bus koks 15 iš viso.

Ar skiriasi įkainai kasimo skirtinguose gruntuose?

Kiek kitų klausinėjau, jie 100 eurų ima už žiedą, nesvarbu kiek jų, su savo žiedais atvažiuoja. Aš kai sakau, I-mas žiedas- 35 eur, kiekvienas sekantis- penkiais eurai brangiau.

Kokios žiedų kainos?

Ariogalos g/b liejykloj 1,2 m skersmens, su špuntu- 35 eur, standartiniai [1 m], Rasiniuose lieti- 30-35 eur..

10. Ar taikote tradicinės amatininkystės žinias ir metodus savo darbe ?

Taip.

Kaip ieškote gyslos?

Su virgulėm metalinėm, 3 mm metalas, „U“ raide išlenktos, tėvo dar darytos.

11. Ar manote, kad išlaikyti ir taikyti tradicinius metodus statyboje yra svarbu?

Svarbu, be jų neišeis iškasti. Dabar atsiranda technikos. Jei žmogus nori savo rankom kasti, reikia naudotis [tradiciniais metodais] Seni žmonės sako, iš grėžinio yra negyvas vanduo, be mineralų. Čia jau mokslininkai turėtų ištirti. Bet šulinio vanduo tikrai skanesnis.

12. Kaip vertinate statybos amato/-tų, kuriuo užsiimate situaciją dabartiniu laikotarpiu?

Merdintis. Žmonių darbą pakeičia grėžiniai, mažai kam reikia.

13. Ar Jūsų propaguojamo amato situacija prieš 15 metų (apie 2005 m.) buvo kitokia, negu dabar?

Neatsakysiu.

14. Kokią matote Jūsų propaguojamo amato vystymosi ir išlikimo perspektyvą?

Reikės gal tik šuliniai išvalyti kas kelis metus. Kad plėtotųsi, abejoju. Dar užsimano pagilinti.

Kaip manot, kodėl žmonės neatsisako esamų šulinių?

Nenori atsisakyti, labai skanus vanduo. Iš grėžinio metalo dažnai būna.

15. Ar perduodate savo žinias, t.y. turite savo mokinių, pameistrių, amato pasekėjų, vedate kokias nors amato mokymo programas ?

Jo, turiu. Žmonos brolis, neturi kitokių veiklų, tai užsimanė. Kelis kartus yra padėjęs žemes ištraukti, o paskutinį kartą jau palikau pačiam iškasti. Aš užsiėmęs, turiu daug veiklų. Nuvažiuodavau tik pažiūrėti, patarti.

Ar jam patinka šis darbas?

Sunku už jį atsakyti. Nedejuoja, kad nepatinka.